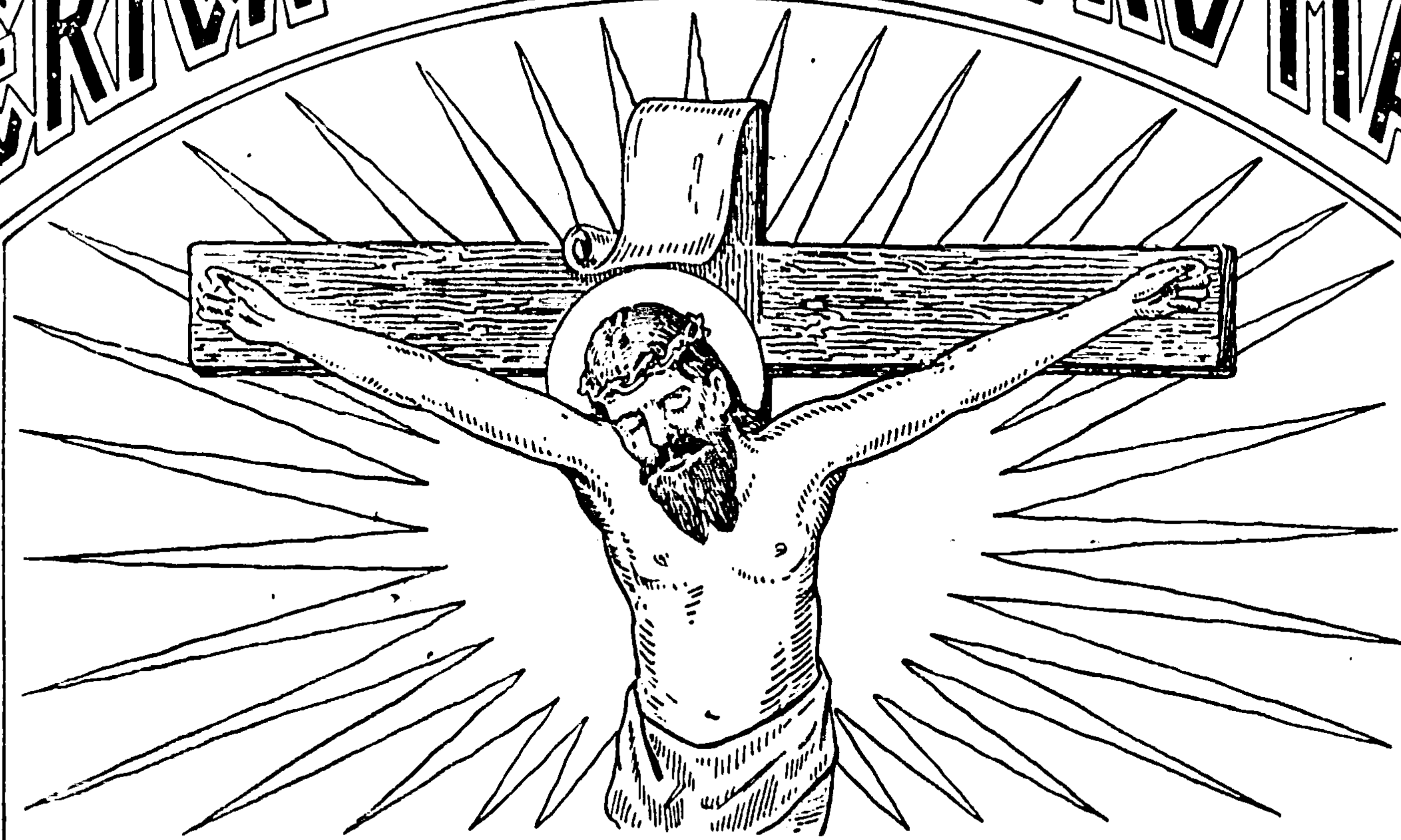

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTA SFANTULUI
+ SIMOD +

CUPRINSUL

Domnul pe pământ	Arhim. Scriban
Biserica Ortodoxă Română și celelalte Confesiuni Magii	† Arhtereu Grig. L. Botoșăneanu
Morala și politica	Pr. Iordache Pascu
La zece ani de arhipăstorie ai Patriarhului	Econ. Valeriu Iordăchescu
Natura și caracterul uniției	Arhim. Scriban
Discuțiunea Congresului Național	Prof. Teodor M. Popescu
Cronica bisericească	Arhim. Scriban
Cărți, reviste, ziare, Insemnări mărunte	I. P. S. Miron, Preot Aristide N. Geamănu, Pr. I. Mihălcescu
Știri, Bibliografie, Mulțămiri	Arhim. Scriban, etc.
Poșta Redacției	* * *
	* * *

TIPOGRAFIA „CARTILOR BISERICESTI“

S P R E Ș T I I N Ț A

Comitetul redactor al revistei BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ se compune din I. P. S. Patriarh Dr. MIRON CRISTEA, Președinte de onoare; P. S. Episcop Vartolomeiu, director; Prof. Dr. Ioan Mihălcescu, prim-redactor; Arhim. Scriban, secretar de redacție. Redactorii revistei: 1. Profesorii facultății de teologie din București: 1. Dr. D. G. Boroianu, Dr. V. G. Ispir, Econ. I. Popescu Mălăești, Pr. Dr. Nicolae Popescu; 2. Profesorii facultății de teologie din Cernăuți: Dr. V. Gheorghiu, Dr. V. Șesan, Dr. V. Tarnavski, Dr. N. Cotos; 3. Pr. Cicerone Iordăchescu, Chișinău, Dr. Romulus Căndea, Cernăuți. Dr. Ioan Lupaș, Dr. St. Cioroianu, Iconom Serghie Bejan, Dr. Gh. Ciuhanduș d. Șt. Berechet.

Se primesc spre publicare și articole dela alte persoane decât dela Comitetul redactor în condițiunile următoare:

Articole originale se vor plăti cu 1000 lei coala în formatul de față al revistei, traduceri și recenziunile 800 de lei, cronicile și răspunsurile 600 de lei.

Articole care au fost publicate mai întâi aiurea și care se vor reproduce pentru însemnătatea lor și de această revistă, nu se plătesc.

Toate articolele trebuiesc scrise cîteș și fără „va urma“.

Orice corespondență privitoare la redacție se va trimite pe adresa secretarului de redacție: Arhim. Scriban, București 6, str. Antim (localul St. Sinod) sau pe a primului redactor Prof. I. Mihălcescu București, Biserica Amzei, Piața Amzei.

Pentru tot ce privește administrațiunea revistei, interesații se vor adresa secretarului administrativ al revistei, d. D. Sireteanu, București, localul Sfântului Sinod, la Biserica Antim.

Revista se trimite tuturor parohiilor, ca și în trecut. Persoanele particulare, care vor voi să li se trimească, trebuie să se adreseze administrațiunii.

A B O N A M E N T U L

1 an . . . . . 100 lei. Pentru străinătate, se adaugă transportul.

1 număr . . . . . 10 lei

Toate abonamentele se trimesc secretarului administrativ: d-lui D. Sireteanu, București, Sf. Sinod, Biserica Antim.

CARȚILE APARUTE IN EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC

BISERICA ANTIM

	se vinde	rabat		se vinde	rabat
Lazăr Diacul, Pr. Sebastian Stanca	Lei 5.—	1 50	}	Ce să crezi și cum să trăiești, de P. S. Nicodem	Lei 4,— 1,—
Patimile Mântuitorului, Pr. Criveanu	” 5 —	”		Povestiri folositoare pentru popor, de A. V. P.	” 6.— 1 50
Împotriva Beției, I. P. S. Patriarh . .	” 5.—	”		Legea de organizare a Bisericii ortodoxe române	” 12.— 2,—
Două întâmplări minunate, Pr. Gr. Pișculescu (Gala Galaction) . .	” 5.—	”		Paraclisul I și al II-lea al Maicii Domnului	” 5.— 1 50
Durerea Vinerii celei mari, de Arhim. I. Scriban	” 5.—	”		Cultul Sfinților (venerarea și invocarea lor) de Diaconul Al. N. Constantinescu	” 5.— 4.—
Catehismul creștinului ortodox, . . de Pr. I. Mihălcescu	” 10.—	2,—		Noul Testament de Păr. Gala Galaction	” 70.—
Adventismul dat pe față de un fost adventist, de Arhim. Scriban . .	” 15.00	3.—			

Rabatul se acordă numai la comenzile cari trec de 25 exemplare.

Icoanele care se află de vânzare la Institutul Biblic sunt cele editate de Tipografia Cărților Bisericești și se vând, cele mari, cu 8 lei exemplarul, dându-se 1 leu rabat, cele mijlocii, 5,50 lei exemplarul, având 1 leu rabat, iar cele format carte poștală, cu 2 lei, dela care se oprește 0,25 lei rabat.

Icoanele — Maica Domnului și Domnul Hristos — lucrate pentru „Institutul Biblic“ de un anume pictor al nostru, adânc cunoscător al picturii bizantine, și imprimate la München în condițiuni tehnice superioare, au sosit în țară și se află de vânzare la „Institutul Biblic“, Palatul Sfântului Sinod, cu următoarele prețuri:

Icoane mari 62/47 c. m., lei 40 bucata, Icoane mijlocii 42/25 c. m., lei 30 bucata, Icoane mici, format c. poștală, lei 4 bucata. Icoanele se vând numai contra cost.

A APĂRUT: Cele 4 Evanghelii în una singură, de ARHIM. SCRIBAN, Preț 80 lei, Editura „Ancora“, București, str. Emigratului 4.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

București. Seria III. Anul XLVII. Nr. 12 (585). Decembrie 1929.

Direcțiunea revistei, care și-a dat și-si dă toate silințele pentru a ajuta cu cinste și cu folos munca preoțimii românești, roagă, cu toată căldura râvnei sale, pe toți cucernicii Preoți, să binevoiască a-și achita, atât rămășițele din 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, cât și abonamentul pe întreg anul 1928, ca să nu li se mai ceară suma de plată prin rambursul aprobat de Sf. Sinod. Amânarea plății mărește suma de plată și e păcat ca cucernicii Părinți să cheltuiască pe adaosuri care s'ar putea înlătura.

In nădejdea că cucernicii Părinți ai Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române, vor înțelege că un abonament de 100 lei anual, pentru o astfel de revistă, e o sumă prea neînsemnată și că ne vor asculta, cum și că amânarea trimiterii abonamentului le e mai mult spre pagubă decât spre câștig, așteptăm cu încredere să-i vedem împlinind rugăciunea noastră.

DIRECȚIUNEA.

DOMNUL PE PĂMÂNT

Pe pământ s'a arătat și cu oamenii împreună a locuit. Baruh 3, 38.

Sf. Apostol Pavel a spus: *Mare este taina creștinătății: Dumnezeu s'a arătat în trup...* (I Timotei 3, 16). Așa cum Proorocul Varuh vestise în Vechiul Testament, că Dumnezeu se va arăta pe pământ și va sta împreună cu oamenii, așa a arătat Sf. Pavel, că lucrul s'a și întâmplat. Iisus Hristos a fost Dumnezeu care s'a arătat în trup.

Dar lucrul acesta nici nu este ceva obișnuit, nici nu este la mintea omului, ca Dumnezeu să se facă om. Totuși el s'a petrecut aieva. In Iisus Hristos, omenirea a avut pe Dumnezeu în carne și chip pipăit: *Dumnezeu adevărat din Dumnezeu, născut nu făcut.*

Cu toate acestea neînțeleasă rămâne fapta aceasta, ca Dumnezeu să se facă om, adică să se scoboare între oameni, pentru a fi asemenea lor. Intre Dumnezeu și om totdeauna a fost o prăpastie, prăpastia dintre viață și moarte, că omul moare, iar Dumnezeu este nemuritor; între putere și neputință, căci Dumnezeu este puternic, iar omul fărămă pierdută între marile puteri care-l înconjură și-l copleșesc.

Dacă este vorba de religiunile necreștine, dumnezeii, în care atâtea popoare au crezut, au fost niște ființe de

care ele s'au îngrozit, ființe care striveau pe om, care numai bunăvoință nu aveau către el, cu care trebuia să umbli cu multe îndemânări ca să-i îmblânzești și să-i câștigi pentru nevoile tale. Chiar într'o religione ca a unui popor luminat, cum erau Grecii, zeii erau mai degrabă vrăjmașii decât sprijinatorii omului. De era acesta prea fericit, zeii se umpleau de necaz. De aici povestea cu domnitorul care și-a aruncat în mare un inel, ca să-și dea o pagubă și să nu-l vadă zeii că e prea fericit și să-i dea vreo lovitură.

Se înțelege că, în asemenea religii, nici nu era de gândit că Dumnezeu să se facă om, să se scoboare între oameni și să locuiască împreună cu ei. La atâta nu s'ar fi scoborât dumnezeii acelor religii, ca să ție tovărășie oamenilor. De aceia nu poate fi decât o taină, pentru felul obișnuit de gândire al lumii de atunci, ca Dumnezeu să se arate în trup și să trăiască viața oamenilor.

Acest lucru de neînțeles aiurea ajunge de înțeles în religionea noastră, prin mijlocul unei puteri, care ea singură este uimitoare ca o minune. Intruparea lui Dumnezeu o înțelegem *prin dragostea Lui către noi*.

Iisus Hristos s'a întrupat, nu pentruca oamenii să cunoască, pe această cale a simțurilor, slava Sa și să se minuneze de tăria Lui, ci pentru ceva mult mai duios și mai mișcător : din iubirea pentru ei, ca să-i învețe, ca să le deschidă calea înțelegerii, ca ei să vadă lumina cunoștinței, ca să facă pentru ei faptele prin care ei să se urnească din moleșirea și simțirea lor, în sfârșit, pentruca să îndeplinească, în locul lor, marea jertfă de moarte pe cruce, prin care să fie împăcați cu Dumnezeu și spălați de necurăția lor.

Aici este greul tainei, că Dumnezeu n'a venit pe pământ pentru a orbi pe om prin strălucirea Sa, ci înjosindu-se pe Sine, chip de rob luând, cum spune Sf. Pavel (Filipeni 2, 7). Asta este ceiace trebuie să ne miște pe noi în deosebi, că întruparea lui Hristos este o faptă a iubirii de oameni din partea lui Dumnezeu, iar apoi, după ce vremea a trecut și Iisus a ieșit la propoveduire, toată cutreierarea Sa prin șesurile și munții Țării Sfinte a fost numai revărsarea iubirii Sale către oameni, învățându-i căile iubirii adevărate și cum ei să-și întocmească mai curat viața pentru a o trăi mai aproape de Dumnezeu.

Eu spre aceasta m'am născut și spre aceasta am venit în lume, a spus Domnul către Pilat, *ca să mărturisesc adevărul* (Ioan 18, 37). Iată cum el singur își spune care a fost rostul venirii Sale pe pământ. A venit pentru treburile oamenilor, pentru nevoile lor, ca să-i învețe a cunoaște că ei au o menire mai mare decât aceea pe care și-o chibzuiesc ei singuri. Prin înseși puterile lor, n'au ajuns să-și poată croi un trai omenesc. Insuși Fiul omului a trebuit să vie pe pământ, pentru a pune din nou cumpănă bună între Dumnezeu și om, pentru a-l face pe acesta să înțeleagă că el nu este pe pământ pentru a-și trăi viața ca o târâtoare, ci pentru a trăi ca făptură a lui Dumnezeu, așa cum i-a fost menirea dintru început și cum este încă, cu toată abaterea sa.

Toată viața lui Hristos a fost neîncetata mărturisire a țintei Sale de a mântui pe om, culminând prin fapta cea mai răsunătoare, care a fost moartea Sa pe cruce. Dacă neînțeleasă a fost nașterea Lui, ca Dumnezeu să se nască și să ia trup de om, mai neînțeles este ca Dumnezeu să moară pentru om. Dar totul se luminează prin iubire, căci El însuși a spus: *Mai mare dragoste decât aceasta nimenea nu are, ca cineva sufletul să-și puie pentru prietenii săi* (Ioan 15, 13).

Asta este toată cheia faptelor lui Hristos. Pentru că a iubit mult, a și făcut ce a făcut.

Dar dacă ne gândim că această iubire a lui Hristos nu a fost numai o trăsătură a ființei lui, Celce s'a arătat în istorie, ci că în însuși planul dumnezeirii mai înainte de veci a fost ca Fiul să se întrupeze ca om, pentru ca să învețe pe oameni căile dreptății și să răscumpere omenirea din păcatul ei, înțelegem că în însăși ființa dumnezeirii din legea noastră se află trăsătura iubirii, pentru că a spus Sf. Ioan Evanghelistul: *Dumnezeu dragoste este* (1 Ioan 4, 8).

În această lumină înțelegem noi cele neînțelese ale lui Dumnezeu, cum se face ca El să se arate în chipul omului și de aceia cu atâta mai mare tresăltare să răspundem iubirii Sale, fiindcă dragostea trebuie să fie răspunsul dragostei.

Arhim. SCRIBAN.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

ȘI CELELALTE CONFESIUNI ȘI SECTE *)

SECȚIUNEA II.

MIJLOACELE DE PREVENIRE ȘI DE ÎNTĂRIRE ALE BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

PREGĂTIREA CLERULUI

a) *Ce suntem și cum trebuie să fim.*

Starea de astăzi a Bisericii noastre este mai critică decât ne putem închipui. Trăim ca slujitori ai ei, așa cum ne-au format împrejurările și cu greu ne putem vedea realitatea situațiunii noastre. Numai dacă am fi atenți și am prinde diferitele reflexiuni ale filor noștri duhovnicești, ne-am putea da bine seama de ceia ce suntem și de ce ar trebui să fim. ¹⁾ Pe lângă aceasta, o ușoară privire cu o cercetare neobservată în felul de a fi a celorlalte confesiuni istorice, nu ne lasă fără zguduiri sufletești. E de ajuns să studiem pe ceice trăesc împreună cu noi. Când mai trecem și granița și pătrundem ființa și organizația lor, nu se poate să nu ni se umezească ochii. Am în mintea mea atâtea exemple, numai dintr'o fugitivă trecere prin câteva centre catolice și protestante. Trebuie să-mi stăpânesc condeiul, ca să nu se pară, că pe ei vreau să-i laud, iar pe noi ne batjocorim. Inșă numai prin comparație se poate stabili adevărul.

Ca să ne convingem de adevărul situațiunii, citez un pasaj din multele publicații la adresa slujitorilor bisericicești. «O! câtă durere să constați că păstorul turmei este adesea ori piatră de poticnire a sufletelor încredințate lui! Zădarnic mai slujiți la dumnezeescul altar, fraților întru Domnul, dacă dincolo de pragul bisericii viața voastră nu-L mărturisește pe Iisus! Dacă ați ști, că tocmai această

*) Vezi „Biserica Ortodoxă Română“ pe luna Noemvrie 1929.

1) Un inspector școlar a zis într'un cerc de cunoșcuți: „Preoții sunt sub nivelul moralității poporului“.

*lipsă de mărturisire vie a voastră mână sufletele însetate pe alte scocuri și că slujba însăși a îndepărtat de Dumnezeu atâți oameni din pricină, că n'o faceți înțeleasă, caldă și vibrantă*¹⁾.

În fața acestei stări neînchipuit de dureroase, se impune o grijă și o pregătire cât mai urgentă și mai temeinică pentru viitor, pe lângă măsurile de conducere administrativă, cerute de moment. Nădejdea este la preotul de mâine.

Acesta să fie format așa fel sufletește, încât să zică, ca sf. apost. Pavel: „*Pătinesc până la lanțuri, ca un făcător de rele, pentru Domnul Iisus Hristos; dar pentru cuvântul lui Dumnezeu nu sunt în lanțuri. De aceea eu toate le rabd pentru cei aleși, ca și ei să dobândească mântuirea cea în Hristos Iisus împreună cu slava veșnică*”²⁾.

Să ne îngrijim cu toată seriozitatea, ca acest preot să fie într-un tot următor învățăturilor sf. Ioan Hrisostom care zice: „*Puneți toată râvna voastră; spre a aduce aci pe frații voștri; îndemnați pe rătăciți și dați-le sfat bun, nu numai cu cuvântul, ci și cu fapta, că învățătura prin fapte este mai puternică. Chiar dacă nu ai vorbi, dar la ieșirea ta din biserică, să arăți celor ce au rămas afară de ea, prin aerul tău, prin căutătura ta, prin glas, prin mers și prin fința ta, folosul ce ai câștigat dela biserică. Adică noi trebuie să eșim din biserică ca cum am eși din locul cel mai sfânt, ca și cum am eși chiar din cer: mai morali, mai înțelepți, mai serioși și mai măsurați în toate cuvintele și faptele noastre*”³⁾.

Astfel de slujitori, astfel de păstori și arhipăstori, nu suntem. Nu ne putem înalța până la jertfa crucii depe Golgota, de unde, binecuvântând, să rostim sfintele cuvinte: „*Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac*”⁴⁾.

Cauze și motive pentru justificare avem multe și chiar binecuvântate. Societatea însă, credincioșii, nu ne cer justificări. Nu ne întreabă de ce nu suntem slujitorii entusiașmați și păstori devotați. Nu! ne cer să fim la înălțimea

1) I. Gr. Oprișan, „Fântâna Darurilor”, revistă de sub direcția Păr. T. Chiricuță: „Sarea Nestricăciunei”, p. 238.

2) II Timoteiu, II 9–10.

3) Omilia XLII

4) Luca XXIII 34.

chemării. Și dacă nu suntem, pornesc pe alte căi să se izbăvească. Acum, pentru că ne ocupăm de pregătirea clerului, specificăm că una și cea mai însemnată a fost nepotrivita organizare a școalelor teologice. E, adevărat, că școala dintr'o epocă este expresiunea vremii, în care și-a luat ființă. Nu putea să fie altfel. Pentru aceasta nu acuzăm, ci numai constatăm, cu nădejdea, marea nădejde însuflețitoare, că ne vom îndrepta.

b) *Temeiul și fazele actualei școli bisericești.*

Curentele sociale din veacul al XIX au fost așa de potrivnice unei culturi duhovnicești, încât nici nu putea fi vorba de o școală bisericească în adevăratul înțeles al cuvântului. Nu aveau de unde să răsară educatori însuflețiți, conducători cu pătrundere biblică și foc apostolic. Totul era scepticism, desnădejde și desorientare.

Școala menită a forma așa slujitori bisericești, încât să zică ca sf. apóst. Pavel: „*Toate le rabd pentru cei aleși, ca și ei să dobândească mântuirea*“, a vegetat la fel cu celelalte, într'un formalism regulamentar mai mult polițienesc. Apogeul acestui formalism, cu rezultate dureroase pentru biserica și neamul nostru, este atins în primul pătrar al veacului în care trăim. Iată ce zice un director de seminar din această vreme:

„*Seminariile noastre au adus o mare contribuție la falșificarea și sărăcirea tezaurului spiritual al vechei noastre vieți bisericești. Ele au vărsat în fiecare an, în rândurile preoțimei, oameni nelucrați, neșlefuiți înlăuntru lor sufletească, nepregătiți pentru opera de spiritualizare a bisericești, de ridicarea vieții deasupra vasului ei de lut*“¹⁾.

De altfel, școala românească în general n'a dat rezultate mai bune, pentru că: „Educația morală a fost pur și simplu exclusă din programul de activitate al școlii și expulzată din regulament. Când s'a găsit un legiuitor care să acorde, pentru prima oară, în școala românească educației morale rolul preponderant, gestul acestuia a fost anihilat de cei chemați să-l pună în valoare.

„De multă vreme învățământul românesc așteaptă

1) Preot Const. Provian, fost director al Seminarului din Buzău: „Problema pregătirii clerului“, București 1922.

realizarea apelului pe care Regele Carol I-a adresat profesorilor prin cuvintele: „*formați caractere*“¹⁾).

Dacă așa era starea generală a învățământului, cu atât mai mult nu se putea concepe o școală specială de însuflețire apostolică. Și seminarul a fost plămădit la fel cu celelalte școli, cu aceeași administrație centrală, cu aceiași inspectori, cu aceiași profesori. Am învățat în această școală, am fost spiritualul uneia și directorul alteia²⁾. O cunosc în toată alcătuirea și cu tot substratul ei moral.

Până la 1894, am avut seminarul cu patru clase, care ne-a dat seria de preoți cu anecdotele lui Th. Speranță. Aceste școli erau cel puțin în legătură cu Biserica și sub conducerea Chiriarhilor respectivi. Unde au fost arhipăstori la înălțimea chemării lor, școala a dat slujitori chiar conștienți. Figura reprezentativă a Episcopului Melchisedec a format ucenici la seminariile din Ismail și Roman, unde a păstorit, dintre care și astăzi mai viază câțiva, ca seminceri de evlavie și buni bisericași. Apoi figuri de chiriarhi ca Ghenadie dela Râmnic, Silvestru dela Huși, Mitropoliții Iosif Naniescu și Iosif Gheorghian, încă au scos ucenici din școalele lor eparhiale, care au făcut față împrejurărilor. Prin aceștia, s'a mai putut păstra ceva din tezaurul sfânt al ortodoxiei noastre.

După această dată, școala bisericească este completată cu studiul de opt ani, dar întru totul laicizată, neavând nicio legătură cu Biserica și autoritatea ei conducătoare. Insuflețirea educativă este cu totul ignorată.

Regulamentul seminariilor cu opt clase, în cele 127 articole, se ocupă de viața bisericească a elevilor într'un singur articol (96) unde se spune: „*Duminicile și sărbătorile dimineața, toți elevii asistă la serviciul divin în capela seminarului. Lipsa dela serviciul divin, fără cauză motivată și fără învoire, se enumără între abaterile grave și, dacă se repetă, atrage pedeapsă gravă și, în caz de recidivă, eliminarea*“. În toate celelalte articole, se specifică numai rânduirea vieții elevilor în internat. Tot spiritul acestui

1) G. G. Antonescu, „Revista generală a învățământului“: Intre lege și Regulament, p. 130.

2) Seminarul „Central“ din București și Semin. „Melchisedec“ din Ismail.

regulament este numai de disciplină și de pedeapsă. E ceva numai de ordin trupesc și pământesc. Preocupări de înălțimi morale și sufletești nu se întrevăd. Autorii acestui regulament au pierdut din vedere până și faptul elementar, că mai este și o slujbă de seară numită „Vecernie“ și că mai sunt și sfinte taine de îndeplinit.

Toți legiuitorii acestor școli și mai apoi toți organizatorii și conducătorii lor n'au conceput decât o superficială instrucție omenească. S'au alcătuit diferite programe analitice, care n'au avut nicio concentrare specifică școlii. Todeauna obiectele de cultură profană au avut întâietatea față de studiile biblice și teologice. De o pătrundere scripturistică cu convingeri misionare și însuflețiri apostolice la studiile de specialitate (exegeză, dogmatică, morală, pastorală, omiletică, etc.), nu se poate vorbi, mai ales după război, când seminariile se înmulțesc, iar directorii sunt puși de cluburile politice și cad sub povara păcatelor și a compromiselor.

Școala teologică basarabeană a fost după chipul „*Noului Seminar*“ a lui Leon Donici. Dela concepția despotică a țarismului, a ajuns la anarhismul sovietic din veacul XX. Formalismul liturgic ca și fariseismul pastoral a predominat școala și preoțimea din Basarabia. Clerul Basarabiei este împetrișat. Alături de seminariștii cu zece clase, păstoresc preoți practicanți făcuți din diaconi cu un curs inferior de seminar sau școală normală.

Bucovina a avut studiul academic rece și neînsuflețit, iar Ardealul școala entuziasmului național. Slujitori și misionari până la jertfă pentru Hristos n'au putut forma astfel de școli.

Din unirea tuturor s'a plămădit mai mult un duh de slavă deșartă și traiu cu belșug pământesc. Lipsește unirea dragostei și legătura ierarhică, care să însuflească spre idealism și austeritate și pe actualii și pe viitorii slujitori.

Să ne apreciem numai după uniformitatea ce reprezintă exteriorizarea fondului nostru sufletesc. Nu există altă clasă socială mai împetrișată și mai nedisciplinată. Acum, când se discută secundara chestiune, uniformizarea costumului preoțesc, grija tuturor nu este alta, decât cum să scape de constrângerea acestor haine largi. Aproape toți ar vrea costumul portului zilnic civil, pentru ca traiul

să fie cât mai de lume și cât mai pământesc. Tindem la o viețuire numai trupească. Nu avem puterea sufletească să fâlfâim cu aripile idealismului spre înălțimile cerești.

c) *Măsurile ce se impun.*

Să nu ne mire, nici să nu ne sperie starea în care am ajuns. Imprejurările au fost prea grele și conducătorii prea slabi, ca să înfrunte astfel de vremuri. Ajunge zilei însă răutatea ei! Tulburările calendaristice ne amenință și sectanții se înmulțesc, fără ca tinerii preoți, rodul unor astfel de școli, să poată liniști sufletele și opri rătăcirea. Până la o viitoare reformă a școalelor teologice și mai ales până la roadele acelor școale, se impune urgent școala de veghere și de disciplină administrativă a Sf. Sinod în general și a fiecărei Eparhii în special.

Odată cu aceasta, să se procedeze cât mai grabnic la reorganizarea învățământului teologic. Orice întârziere dă răgaz de a se vărsa în rândurile preoțimei și mai mulți nefucrați și mai mulți neșlefuiți sufletește și mai mulți nepregătiți pentru opera de spiritualizare a bisericii. Să nu se uite că aceștia vor fi o grea povară pentru Biserică. Ne vor forța binecuvântarea hirotoniei prin turburări politice, cu împărțiri și fărâmițări de parohii.

Studii se fac de ani de zile. Până acuma, s'au alcătuit câteva anteproiecte. Materialul de organizare și directivele sunt date. Rămâne să apară sistemul de organizare cu substratul moral al legiuitorilor.

Să vedem însă ce fel de școală teologică ne trebuie.

† Arhiereul GRIGORIE BOTOȘĂNEANU,
Vicarul Mitropoliei Moldovei.

A U A P Ă R U T :

Vol. I.—69 „**CUVÂNTĂRI ȘI PREDICI** ale unui teolog, mai târziu cleric român în țară sub stăpânire străină“. Pagini 382.—1888-1902. Lei 120.—

Vol. II.—55 „**PASTORALE ȘI CUVÂNTĂRI** ale unui episcop român în țară sub stăpânire străină“. Pagini 306,—1910-1919. Lei 50.—

Vol. III.—95 „**CUVÂNTĂRI**. Trei ani de propoveduire pastorală“. Pag. 356.—1919-1922. Lei 60.—

toate de

DR. MIRON CRISTEA

Data fiind valoarea autorului, le recomandăm preoțimei noastre spre cumpărare și folosire în munca ei pastorală. „*Biserica Ortodoxă Română*“

MAGII

Sub acest nume, se înțeleg persoanele cari au venit din Orient la Betleem ca să se închine Domnului Iisus Hristos la nașterea Sa (Matei 2₁₋₁₂).

Dar această denumire o mai găsim în Sf. Scriptură și în următoarele locuri : Lev. 19₃₁; 20₆; I Reg. 28_{3,9}; 2 Par. 33₆; Daniil 1₂₀; 2_{2,10,27}; 4₄; 5_{7,11,15} și în Faptele Ap. 8₉; 13_{6,8}; în aceste locuri este vorba de ceice practicau magia.

Magii în Media și Persia. Origina și felul lor de viață. În Ieremia 39₃₋₁₃, privitor la cucerirea Ierusalimului de Nabucodonosor, găsim, printre ofițerii ce însoțeau pe rege, și pe un oarecare Sereser, calificat ca rab-mag = mare mag. Παβμάγ. Evreescul mag corespunde asirianului mahu; magu în vechea limbă persană și moghu în vechea bactriană.

Rab-mag-ul era căpetenia magilor.

La Mezi, magii erau descendenții unor vechi triburi, din care s'a constituit națiunea lor. (Herodot I₁₀₁). Izolați puțin câte puțin de ceilalți, au format cu timpul o castă bine deosebită, ocupându-se numai de cult. Nu toți magii deveneau slujitori ai cultului, însă toți slujitorii cultului aparțineau acestei caste. Magii se împărțeau în mai multe clase, având fiecare datoriile și privilegiile bine deosebite. Printre ei, se găseau unii talmăcitori ai visurilor, adevărați magi, iar în treptele mai înalte ale castei se găseau înțelepți, dintre cari se alegea șeful suprem.

Ceice se dedicau cultului erau pregătiți încă din copilărie printr'o instrucție deosebită și în urmă primiau o inițiere specială. Duceau o viață austeră, observau foarte multe reguli de curățenie privitoare la persoana lor și la obiectele de cult, păstrau un exterior demn și modest; nu mâncau carne sau mâncare prea puțină; întreagă casta avea o deosebită ținută, virtuoasă; pentru aceste motive, se bucura de stima celor mari, cât și a întregului popor. Numai regele, în calitate sa de reprezentant direct al lui Ormuzd, se putea lipsi de slujba lor când aducea jertfe.

Istoria lor. În epoca lui Nabucodonosor, Haldeia avea la N. și Est Imperiul Mezilor, care cuprindea Persia, Media, Elamul și Armenia. Dar cu puțin înainte, sub Assurbanipal,

imperiul asirian înglobase în domeniul său Elamul și o bună parte din Media. Casta Magilor putuse deci să-și întindă acțiunea religioasă în acest imperiu și să o continue sub dominațiunea lor haldeiană ; de altfel ar trebui să admitem că numele de magi trecuse dela preoții asirieni sau haldeeni.

În inscripțiuni, totdeauna numele de rab-mag este atribuit ca un calificativ sub forma ra-bu-u i-im-ga, tatălui lui Nabonide, regele Babilonului. Nu este deci de mirare că această denumire o găsim în Ieremia 39³⁻¹³. Influența magilor, predominantă la Mezi, mai ales sub domnia lui Astiage, a fost mai puțin tolerată de Perși sub Cyrus și sub fiul acestuia, Cambise. În 511, o revoluție izbucni contra acestui Cambise. Un mag, cu numele Gaumata, ce semăna perfect cu Smerdis, fratele lui Cambise, dispărut însă de mult timp, se dădu drept Smerdis. Nu după mult, minciuna a fost descoperită, Gaumata ucis și Darius, fiul lui Histaspe, înălțat rege în locul său. O sărbătoare numită *μαγοφορία* a fost instituită atunci în Persia în amintirea uciderei magilor, care avusese loc în palat (Herodot III⁶⁷⁻⁷⁴). Magii au explicat un vis al lui Xerse și l-au determinat să întreprindă expediția contra Grecilor (Herodot VII₁₉). În timpul expediției, au adus un sacrificiu de cai albi pe țărmurile Strimonului, însoțindu-l cu rituri magice (Herodot VII_{113, 114}). Cicero îi acuză că au îndemnat să se distrugă templele din Grecia.

Religiunea lor. Religiunea magilor era aceia pe care un înțelept, Zoroastru (despre existența și acțiunea lui nu sunt decât câteva date problematice) o consemnase în Avesta. Această religiune recunoștea un Dumnezeu suprem. Ahuramazda sau Armuzd, având sub el șase Amșaspande, așezați în ordine și sub acestea milioane de Iazata sau Ized care veghiau la bunul mers al lumii. În fruntea acestora din urmă, se găsea Mitra, cerul luminos, mai târziu identificat cu soarele. Lui Ormuzd i se opunea geniul răului, Angromainus sau Ahriman, comandând pe demoni sau Devas. Sub forma sa elementară, această religiune fusese comună Perșilor Mezilor și Bactrienilor. Magii din Media codificară dogmele și practicile cari erau multe și complicate. Magii priveau focul ca fiind fiul lui Ormuzd și producțiunea divină prin excelență. Îl întrețineau în

permanență pe altare; se abțineau ca dela un sacrilegiu ca să-l stingă prin suflare, sau cu un cadavru, sau cu un alt obiect necurat; din contra, considerau ca o faptă pioasă munca depusă pentru alimentarea lui. Preotul era numit Atarvan, omul focului. O putere binefăcătoare se atribuia lunii, aștrilor și semnelor zodiacului. Constelația câinelui se bucura de o considerație particulară, pentru că Avesta considera pe câine la fel cu omul. Înșăși religiunea, atât la Mezi, cât și la Perși, caracterizată prin cultul lui Ormuzd și absența idolilor, se deosebea prin câteva diferențe. Principala consistă în aceea că magii Mediei se mulțumiau să expună în aer cadavrele, ca să nu apuce nici pământul, nici focul, nici apa pe când ai Perșilor le îngropau.

4. *Legăturile lor cu Iudeii.* Deși religiunea magilor a avut să sufere invaziunea succesivă a Grecilor și Parților, cultul lui Ormuzd nu a dispărut și templele focului continuară să subziste în țările ocupate de rasa irană. Captivitatea și în urmă dependența de imperiul persan, sub care ei trăiră aproape 200 ani, dădură prilej Iudeilor de a se familiariza cu doctrinele și practicile magilor care în multe puncte se asemănau cu ale lor. A fost o oarecare influență reciprocă și la Israeliti. „Totul indică nu o imitațiune, ci o desfășurare originală a ideilor iudaice, care într'adevăr a putut fi provocată și accelerată de vecinătatea ideilor analoage“. (De Broglie: Cours de l'hist. des cultes non chrét.). Viața ascetică a magilor atrăgea o oarecare admirație din partea Iudeilor. Filon-Quod omnis probus liber ^{11, 12} ed. Mangey, tom. II, p. 456-457, vorbește de ei în mod elogios și îi compară cu gimnosofistii și esenii. S'a crezut chiar că esenienii suferiseră influența parsismului.

II) *Magii la Betleem.* Ce erau ei. St. Ev. Matei vorbește despre Magi, nedând însă nicio explicațiune asupra calității lor. Presupune probabil că numai numele este suficient pentru a-i designa contemporanilor lor. Magii erau persoane din casta menționată, care furniza slujitori necesari cultului Mezilor și Perșilor; de altfel ei erau destul de cunoscuți în lumea de atunci (Herodot 7₃₇; Xenofon, Lucian). Câțiva Părinți au luat acest nume în sens rău și au văzut în aceștia, pe care îi menționează evanghelistul, vrăjitori adevărați, mai mult sau mai puțin versați în vrăji și în legătură cu demonii (Iustin Dialogul în Trifon 7₈;

Origen, contra Cels 1₆₀; Augustin, Serm. XX). Dar relatarea evanghelică nu îndreptățește acest fel de a vedea. După cât se pare, magii trebuiau să fie oameni înțelepți și pioși, aleși dintre cei mai religioși din casta lor, demni reprezentanți ai religiunii lor, care a fost „una dintre cele mai apropiate de iudaism și creștinism, care a existat vreodată. (De Broglie, idem).

Strabon ¹⁾ relatează că magii alcătuiau unul din cele două mari consilii ale regelui Partilor și duceau o viață pioasă.

Ei nu erau regi. Opiniunea populară care le atribuie acest titlu se sprijină pe textul Ps. 72 ¹⁰⁻¹¹: Regii Tarsisului și ai insulelor îi vor plăti biruri; Regii Sebei și Sabei vor aduce daruri; toți regii se vor închina înaintea lui. Dar psalmul din care este luat se raportează literal la domnia lui Solomon, și spiritual la domnia lui Mesia, căruia regii și puternicii pământului I se vor închina dealungul veacurilor. Și magii sunt în mod special vizați, deși nu ei au fost primii închinători veniți din păgânism. Prin urmare, din acest text, nu se poate conchide că ei ar fi fost regi sau că erau din Saba sau Tarsis. Ideia că ei au fost regi este streină tuturor Părinților și scriitorilor bisericești din orice secol și nu se găsește decât în scrierile apocrife.

Numai Tertulian (Adv. Jud. 9; contra Marcion III ₁₃) menționează că în Orient, magii erau aproape de regi-fere reges; acest lucru se potrivește cu marea autoritate de care se bucurau cei mai distinși dintre ei, chiar sub Nabucodonosor exista un rab-mag = șeful magilor, care era printre primii dregători ai regatului (Ieremia 39 ₃); iar sub Sasanide exista un guvernator de provincie care avea titlul de masmagham = șeful magilor.

Țara lor de origină. Sf. Ev. Matei II _{1, 2, 9} îi aduce din Orient. Nu existau magi decât în vechile țări ale Persiei, Mediei și poate în Asiria și Haldeia, cari atunci făceau parte din imperiul Partilor. Aceste țări sunt exact la E. și N. E. de Palestina de care sunt despărțite prin deșertul Siriei între Damasc și valea Eufratului. Deși cuvântul „Orient“ poate să desemneze și alte ținuturi situate la

1) Geograf grec născut la Amasia în Capadocia, autorul unui manual de geografie, mort sub Tiberiu

Est de Palestina, totuși nu ne putem gândi la ele, întrucât acolo nu existau magi. Clement Alexandrinul Strom. 1¹⁵; Diodor din Tars (Photius TC III); Ciril Alexandrinul, Prudențiu susțin că magii au venit din Persia.

Maxim din Turin, Teodot de Ancira (omilia la naștere) susțin că au venit din Haldeia sau Babilonia, iar Justin, Tertulian, Sf. Epifaniu și alții susțin că erau din Arabia, deși Arabia este la S. E. de Palestina și acolo nu erau magi. Cu atât mai puțin ne putem gândi la Etiopia sau alte ținuturi menționate de alți autori.

Numărul și numele lor. De obicei, părinții presupun că magii au fost în număr de trei (Maxim de Turin, Leon, Augustin). Această fixare a numărului magilor la trei a fost în mod natural inspirată de numărul darurilor aduse. Dar, fiind dată tăcerea Sf. Ev. Matei asupra acestui punct, în mod logic nu se poate conchide că și magii au fost tot atâți cât darurile. După tradițiunea siriană și armeană, ei ar fi fost în număr de 12. Printre vechile monumente, există unul (în muzeul Latran) care ne reprezintă trei magi (o pictură în cimitirul Sf. Petru și Marcelin) sau patru (o pictură în cimitirul Domitilla) Pe un vas din muzeul Kircher se găsesc opt. Peste tot ei nu sunt înfățișați ca fiind îmbrăcați regește, ci purtând obicinuita bantă figiană și un costum de persan bogat¹⁾.

Nici asupra numelui lor nu există o unitate de vederi. Un manuscris dela sfârșitul sec. VII, conservat în Biblioteca națională din Paris, îi numește : Bithisarea, Melchior și Gathaspa. Un autor italian dela începutul sec. IX îi numește Gaspar, Balthasar și Melchior. În scrierile atribuite lui Beda, ei sunt numiți Melchior, Caspar și Balthasar. Sirienii le atribue nume cu totul diferite : Zarvandad, Hormisdas, Guschnasaph, Arschac, etc. La Armeni, aceste nume devin : Kaghba, Badadilma, Badadakharida. Zaharia de Crisopolis și Petru Comestor le dau numele : Appelius, Amerius și Damascus și numele ebrești : Magalath, Galgalath și Serakim. În lucrarea lui Bezold «Die Schatzhöhle», Leipzig 1883, se găsesc numele siriene : Hormizd, Jazde-

1) O povestire foarte frumoasă, ficluită pe ideia unui al patrulea mag, ne este înfățișată de Gr. Petrov, cunoscutul preot rus scriitor, pe care o avem și în românește, tipărită la Sibiu sub numele de *Calea către Dumnezeu*.— Nota Arhim. Scriban.

gered și Peroz. Toate aceste nume sunt fantezii curate și puțin importă cum îi chema.

S'a căutat să se găsească în cei trei magi reprezentanți ai celor trei rase care coboară din Noe. Baltazar, nume haldeian, ar desemna pe descendenții lui Sem cari populau Caldeia ; Melchior dela Malki-or = regele luminii, reprezenta pe cei din jurul ecuatorului : pe Egipteni și Etiopieni, fiii lui Ham ; în sfârșit, Caspar sau Gaspar, echivalând cu numele indian Gudnapar, amintea rasa lui Iafet. Nu este niciun motiv care să ne facă să credem că magii au venit din ținuturi așa de diferite ; de altfel, toți reprezentau în mod egal neamul omenesc venit să se închine Mântuitorului.

Rațiunea călătoriei lor. Magii vin să se închine Mântuitorului, pentru că au văzut steaua Sa în Orient. Această stea era un semn potrivit ideilor religioase ale magilor cari practicau cultul focului și considerau astrele ca imagini ale divinității. Prin ea însăși, apariția meteorului nu putea decât să-i mire și trebuie să presupunem o inspirație interioară care dădu magilor sensul acestei aparițiuni. După context, se atribue magilor cunoașterea vremii viitoare a lui Mesia și dorința de a-L vedea, de a-L cunoaște și de a I se închina. Irineu și încă mulți alți părinți, cred că magii așteptau pe Mesia după profeția din Numeri XXIV 17. Dar această profeție nu era prea clară prin sine însăși și data de prea mult timp pentru ca în epoca Nașterii Domnului să fi fost ținută în socoteală și în afară de granițele Palestinei.

Cu mult mai probabil este că șederea Israelitilor în Persia în timpul captivității, dăduseră prilej magilor să cunoască marile profeții mesianice și că această cunoaștere fusese întreținută și desfășurată de numeroșii Evrei rămași în această țară după captivitate. Nu este de loc de mirare că așteptarea Mântuitorului, generală în lumea de atunci (Tacit, Suetoniu) a subjugat în particular spiritul oamenilor religioși cum erau magii.

Timpul sosirii lor. Magii sosiră la Ierusalim în zilele regelui Irod (cel Mare sau Idumeul), când acesta se afla la Ierusalim în capitala sa (Mat. II _{1,3,7}). Dar Irod muri la Ierihon spre sfârșitul lui Martie 750 (a. Hr. 4). Șezuse

câtva timp în acest oraș și înainte vreme locuise la Caliroe¹⁾).

Probabil că magii să fi sosit la Ierusalim la sfârșitul anului 749 sau începutul lui 750, căci este imposibil să știm de cât timp se născuse Mântuitorul când sosise ei. Data desemnată de sărbătoarea Epifaniei — 13 zile după sărbătoarea Nașterii, — nu prejudică întru nimic chestiunea, căci se știe că în cursul sec. IV Bisericele din Orient, celebrau la 6 Ianuarie: Nașterea Domnului, închinarea magilor și Botezul Său, pe când în aceiaș epocă în Occident se serba Nașterea la 25 Decembrie. Aceste două practici au fost în urmă combinate. Sf. Ioan Hrisostom într'o predică rostită în anul 386, atestă că sărbătoarea dela 25 Dec. nu era celebrată în Antiohia decât de zece ani. Mai târziu s'a adoptat de Ierusalim și Alexandria.

Ritualul, deasemenea, nu poate să ne arate că Magii au sosit la Ierusalim la 13 zile după nașterea Mântuitorului, după cum credea Fer. Augustin.

Dar iată ce face a reeși mai sigur din relatările evanghelice. În primul rând, e imposibil să admitem că închinarea magilor ar fi avut loc înainte de ducerea copilului Iisus la templu, căci ura lui Irod fiind deșteptată, această ducere ar fi fost nepotrivită. Mai mult, Sf. Ev. Luca II₃₉ — după unii comentatori — presupune o călătorie a Sf. Familii la Nazaret, după ducerea la templu, fără îndoială, în vederea măsurilor ce urmau să se ia pentru așezarea definitivă pe care Iosif o credea impusă de circumstanțe copilului și părinților săi. Prin urmare, după această întoarcere, s'ar fi prezentat magii. Măsura luată de Irod în urmă de a ucide pe copiii din Betleem ce aveau vârsta sub doi ani, după cum aflase dela magi (Mat. II₁₆), a condus pe mai mulți Părinți bis. la ideia că închinarea magilor a avut loc la după doi ani dela naștere. (Eusebiu, Epifaniu, Ieronim).

În atară de o singură reprezentare a Mântuitorului în iesle, când i se închină magii (sarcofag în muzeul Latran),

1) Caliroe = Καλλιρρόη = isvoare termale, situate la Est de Marea Moartă, aproape de Zeica, vestite în antichitate. Iosif Ant. Jud. XVII 6₅; Bell. Jud. I₃₅₅; Pliniu V₁₆). Mulți comentatori cred că sunt apele calde (ebr. ha-iamim), de care se vorbește Genesa 36₂₄. Acest nume nu se găsește în Biblie, ci în istorie și literatura talmudică. Irod cel Mare în zadar căută tămăduirea la aceste isvoare ca să se tămăduiască de boala ce l-a dus la mormânt (Ant. Jud. XVII 6₅, Bell. Jud. I₃₅₅).

vechile monumente ni-L prezintă totdeauna pe genunchii Fecioarei, mai mare.

În ceiace privește pe magi, probabilitățile par deasemenea a favoriza o sosire întârziată la Ierusalim. Evanghelia nu ne spune în ce moment a apărut steaua. În general, se crede că ea a apărut în momentul nașterii. Justin (Dialog 106) crede că steaua a apărut din momentul întrupării, prin urmare cu nouă luni înainte de naștere.

Magii veneau din Persia; presupunând că ei au plecat din Persepolis¹⁾. Drumul până la Ierusalim era de peste 2.000 Km. trecând prin valea Eufratului și a Iordanului. De asemenea, le-a trebuit un oarecare timp până s'au pregătit de plecare.

Caravana lor, numeroasă, după cât se pare, plecând, a mers cu încetineala obicinuită în Orient. Cămila poate într'adevăr să meargă 40-50 km. pe zi și iată că și în acest caz tot trebuiesc 40 zile cel puțin până să ajungă la Ierusalim. Dar nu se știe dacă ei au mers pe acest drum, mai ales că nimic nu-i forța la acest lucru.

Pentru că nu se poate preciza, probabil ei au sosit la Ierusalim numai după un însemnat interval de timp dela nașterea Mântuitorului, care poate fi de 3, 12 sau 13 luni.

Sederea lor în Iudeia. Magii văzuseră steaua în țara lor și au plecat după apariția ei. (Matei II₂). Sosiți la Ierusalim, ei se loviră de ignoranța poporului iudeu, care nu știa nimic de nașterea Mesiei și de reaua voință vicleană a lui Irod. S'au deslușit cu ajutorul unei profeții din Miheea V₂ (Și tu Betleeme...) și au plecat spre Betleem, situat la vreo 10 Km. de Ierusalim. Spre marea lor bucurie, steaua li s'a arătat din nou ochilor lor și îi conduse până la sfârșitul călătoriei.

Magii recunoscără că, în afară de ignoranța respingătoare în care găsiseră pe Iudei, n'au fost jocul unei iluziuni. La Betleem și nu la Nazaret — după cum și-au închipuit unii contrar oricărui adevăr, ei văzură copilul nu în staul (Fer. Augustin și alții), ci cum zice formal textul:

1) Persepolis, una din capitalele regatului Persiei sub Achimenizi situată în câmpia Merdașt, la confluența râului Araxe (Bendamir) și Medus (Pulouan), la 40 Km. de Pasargades, capitala primitivă a Persiei. Astăzi se numește Chel-Minar, „cele 40 coloane“ Se văd încă urmele superbilor palate ridicate de Darius Histaspe și fiul său Xerxe.

într'o casă: εἰς τὴν οἰκίαν. Toate argumentele ne îndreptăţesc să presupunem că şederea Mânt. în staul n'a fost de prea lungă durată. Magii se prosternară în semn de închinare, ca în prezenţa divinătăţii. Deşi prosternarea se obicinueşte chiar când se aduc omagii unui om (Gen. 27²⁹; 33, 31, 61, 7; 377; Perşii se prostiau chiar în faţa regelui lor), totuşi verbul ἰπροσκυβεῖν se întrebuintează de obicei de LXX şi Evanghelişti pentru a desemna actele de închinare către Dumnezeu (Ex. 4³¹; Lev. 26¹; Num. 25²; Matei 4¹⁰; Luca 4⁸; Ioan 4²¹). Nemulţumindu-se numai să i se închine, magii îi oferiră daruri, conform unui obicei învariabil al orientalilor, când aduc omagii unei persoane marcante. Deşi magii nu au atribuit un simbolism darurilor lor, totuşi Părinţii bisericeşti l-au semnalat. După ei, lă-măia simbolizează divinitatea; aurul regalitatea, iar smirna natura omenească a Sa, destinată morţii şi îngropării (Irineu Origen, Harim, Ambrosie, Grigore, Petre Crisologul). Maxim de Turin vede în tămâie simbolul sacerdoţiului lui Hristos. Sunt şi alţii cari văd aceeaş simbolizare cu diverse aplicaţiuni morale.

Intoarcerea magilor. Nespunându-ne nimic de durata şederii lor la Betleem, Sf. Ev. Matei relatează că Magii au fost înştiinţaţi în vis să se întoarcă pe alt drum acasă. Le-a fost uşor să treacă pela M. Moartă, valea Iordanului, fără să mai treacă prin Ierusalim. După un autor a cărui scriere se găseşte în operele Sf. Ioan Gură de aur, sub titlul „Opus imperfectum in Matthaeum“, la întoarcere în ţara lor, magii au fost botezaţi de Sf. Ap. Toma, luându-i apoi cu sine la predicare. Acest autor — după Montfaucon, era arian şi, după toate probabilităţile, originalul scrierii a fost compus în linişte. În niciun caz nu este anterior sfârşitului sec. VI. El însuşi declară că s'a inspirat din cartea apocrifă a lui Set (cu caracter arian) şi scoate de acolo mai multe legende asupra celor 12 magi care din tată în fiu, observă stelele pe muntele Victorial pentru a cunoaşte steaua lui Mesia în formă de copil mic, cu raze în formă de cruce.

În martirologiul roman sunt trecuţi ca sfinţi: Gaspar la 1 Ian., Melchior la 6 Ian. şi Baltasar la 11 Ian., povestindu-se următoarele despre reliquiele lor conservate actualmente în catredala din Colonia într'un măreţ mausoleu.

Regăsiți în Persia prin silințele Sf. Impărătese Elena, au fost aduși la Constantinopole și de aici la Milan la finea sec. V. de episcopul acestui oraș Eustorgius, căruia îi dăruise împăratul Anastase I. Impăratul Frederic Barbarosa în 1163, după ce a cucerit Milanul, dădu reliquiele Arhiepiscopului de colonia —Renauld de Daselle— care le duse la reședința sa episcopală și unde au rămas până astăzi, afară de timpul dela 1794-1804 când au fost trecute dincolo de Rin pentru a le feri de revoluționari.

Caracterul istoric al relatării. Pentru raționaliști, relatarea închinării magilor aparține «legendelor copilăriei», posterioară alcătuirii evanghelice și demnă să fie pusă alături de evangheliile apocrife. Caracterul legendar al relatării mai reese, pretind ei, și din aparența de frumos basm oriental și tăcerea pe care ceilalți trei evangheliști o păstează asupra acestui punct.

Dar închinarea magilor este o relatare tot așa de ferm atestată de Sf. Ev. Matei ca și celelalte. Nicio ezitare asupra acestui punct nici în versiunile, nici în vechile manuscrise, nici în citațiunile Părinților. Această relatare se leagă în mod necesar cu aceia a uciderii pruncilor, cu fuga în Egipt și întoarcerea la Nazaret. Alegațiunea Sf. Ev. Luca II₃₉, se explică foarte natural, admițând că Iosif nu se dusesse în Galileia cu Mama și pruncul decât pentru a se întoarce imediat ca să se stabilească la Betleem. Inșă chiar în afară de această ipoteză, nu ar fi fost deloc de mirare dacă Sf. Ev. Luca, ar fi trecut complet sub tăcere un fapt suficient relatat de Sf. Ev. Matei, mai ales că acesta nu ne spune nimic despre Bunavestire, nașterea la Betleem, circumciziune, ducerea la templu și alte evenimente.

Tăcerea Sf. Ev. Marcu și Ioan nu dovedesc nimic contra istoricității relatării Sf. Ev. Matei, mai ales că amândoi încep narațiunea cu viața publică a D-lui Iisus Hristos. Sf. Ev. Ioan în mod cert cunoștea această relatare și Sf. Irineu (Adv. haer. III) ca reprezentant fidel al tradiției ioanice, se referea la ea cu o siguranță deplină. Singura minune pe care o menționează Sf. Ev. Matei, apariția unui meteor luminos pe care știința timpului nu îi permitea să o numească altfel decât o „stea“, este o minune, asemenea luminii strălucitoare ce s'a arătat ciobanilor Luca II₉; norului luminos dela schimbarea la față, Matei 17₅)

a întunecului dela Răstignire (Matei 27₄₅; Marcu 15₃₃). (Luca 23₄₄), luminii care a orbit pe Pavel în drumul către Damasc (Acta 93) etc.

Drumul magilor este f. natural dacă se ține socoteală de condiția lor socială, de preocupările lor religioase și mai ales de grația divină care lucra în ei.

Ignoranța „doctorilor“ din Ierusalim și a lui Irod cu privire la nașterea Mântuitorului se încadrează perfect în ansamblul datelor istorice; ce atențiune ar fi putut să atribue personagiile importante din Ierusalim la vestirea unei arătări îngeresti, întâmplată în apropierea unui târgușor atestată numai de câțiva bieți ciobani ignoranți și poate veche de câte-va săptămâni sau poate chiar câteva luni?

Uciderea pruncilor care este o urmare a vizitei magilor, este deasemenea un fapt în perfectă armonie cu ceia ce se știe despre caracterul lui Irod.

Prin urmare nu este niciun motiv plausibil, care să îndreptățească o cât de mică îndoială asupra autenticității relatării evanghelice.

Din „Dictionnaire dela Bible“ de Vigouroux
de Pr. IORDACHE PASCU,
Dobroești-Ilfov.

MORALA ȘI POLITICA

În istoria gândirii omenești, problemii pasionante a raportului dintre morală și politică, i s'au dat două soluțiuni extreme și una intermediară.

Una dintre cele două soluțiuni extreme, aceea a lui Platon și partizanii săi, confundă scopul statului cu cel al moralei; misiunea statului fiind de a face pe oameni virtuoși, de a veghea la îndeplinirea tuturor datoriilor lor.

În această concepțiune, legile civile nu sunt decât legi morale sancționate de autoritatea socială, iar dreptul nu este decât libertatea de a-ți face datoria. Soluțiunea aceasta însă este inacceptabilă, pentru considerațiunile următoare:

a) O societate este în mod necesar determinată de scopul pe care-l urmărește și tot atât de necesar condi-

ționată de mijloacele de care dispune pentru realizarea acelui scop. Or statul — societatea politică — nu dispune de mijloacele necesare de a face pe oameni virtuoși, de a veghea la îndeplinirea tuturor datoriilor lor, întrucât virtutea, moralitatea, sunt mai înainte de toate, afaceri de intențiune, și condiția primă a actelor moralmente bune, este ca ele să fie libere. Or statul neputând vedea decât partea exterioară a actelor omenești, secretul conștiințelor îi scapă: *de internis non iudicat praetor*. De asemenea, statul nu lucrează decât prin constrângere, iar o virtute de blândeță prin constrângere este un non-senz.

b) Statul asumându-și sarcina de a conduce pe oameni la realizarea scopului lor, împotriva voinții lor, el îi degradează moralmente, suprimându-le inițiativa proprie și descărcându-i de orice responsabilitate și sforțare personală, pe de o parte, iar pe de alta, această sarcină a statului este disproporționată cu mijloacele de care dispune el.

Să ne închipuim de fapt greutatea și încurcăturile unui guvern, care ar pretinde să vegheze la îndeplinirea tuturor datoriilor, la recompensarea tuturor meritelor, la pedepsirea tuturor greșalelor, chiar cele mai secrete, și la reprimarea tuturor viciilor. Să ne gândim la armata de funcționari, pe care un astfel de regim ar presupune-o și la odioasa inchiziție pe care ar autoriza-o, ca să înțelegem, că aceasta ar constitui o tiranie pe cât de insuportabilă, tot pe atât de puțin eficace.

Trebue deci să conchidem, că scopul statului nu se confundă cu cel al moralei; că puterea civilă este nevoită să tolereze o mulțime de rele condamnate de morală, nu pentru că le-ar aproba, ci pentru că, neavând mijlocul de a le reprima în mod eficace, se resemnează a le ignora pentru a evita un rău și mai mare.

A doua soluțiune extremă a problemei de care ne ocupăm, este aceea înfățișată mai ales de către gânditorul politic Machiavelli (1469—1530), care în lucrarea sa «Il Principe» pretinde, că morala mărginindu-se a stabili raporturi private între indivizi, n'are nimic a face cu guvernarea statului; că scopul și unica regulă a societății civile fiind interesul social, *rațiunea de stat*, orice regulă, orice măsură politică este justă, din moment ce este avantajoasă pentru stat, și că în asemenea materie, scopul scuză mijloa-

cele, conform cu adagiul vechi: *Salus populi suprema lex esto*. Enunțarea simplă a acestei soluțiuni este suficientă pentru a-i învedera neajunsurile.

În adevăr moralitatea este o lege absolută, universală, care se extinde asupra tuturor actelor omenești, și ca atare nici actele politice (fiind acte omenești) nu se pot sustrage condiției acesteia. Or legea morală nu este interesul, ci datoria. Prin urmare, respectul persoanei omenești, a proprietății, a cuvântului dat, nu sunt mai puțin obligatorii pentru stat decât pentru indivizi. Legea civilă își trage autoritatea ei din cea morală, și dacă o declarăm independentă de aceasta din urmă, îi ridicăm dreptul la respectul și ascultarea noastră.

Din obiecțiunile sumare, pe care le-am făcut acestor două soluțiuni pe care le-am numit extreme, rezultă că nici identificarea politicii cu morala, nici separațiunea lor absolută nu reprezintă adevăratele raporturi dintre ele. Deosebite una de alta prin scopul ce-l urmăresc, ele se condiționează reciproc și deci nu se pot realiza deplin și normal decât influențându-se una pe alta. Politica trage din morală principiul și viața și devine, la rândul ei, pentru morală o protectoare eficace și o condiție a dezvoltării ei.

În aceasta constă, după noi, soluția intermediară despre care am amintit la început.

Pentru a o putea înțelege în încheieturile sale esențiale se impune o serie de considerațiuni teoretice. Chestiunea este tratată din punct de vedere al filosofiei creștine în lucrările lui Toma de Aquino: 1) Comentarii asupra cărților despre Politică a lui Aristotel (8 cărți); și 2) „De Rege et Regnos” sau „de Regimine Principum”; 3) „De Regimine Iudaeorum”, o scrisoare către ducesa de Brabant; și 4) în Summa Theologica, în diferite capitole.

Prima chestiune, care se impune discuțiunii problemei puse, este definiția științei politice și care este următoarea: *Știința politicii este știința bunei guvernări a statului*. Dar această definiție dă loc imediat unei obiecțiuni și anume: poate exista o știință despre bine, despre ceea ce ar trebui să fie? O știință este simplu cunoștința a ceea ce este. Mulți sociologi moderni, în frunte cu Durkheim și Lévy-Bruhl, pretind că ei studiază prin metoda experimentală legile societății sănătoase și puternice și că, dacă obțin astfel o

știință despre cea mai bună conducere a statului, ea este o simplă știință de observație.

Aci pentru a răspunde obiecțiunii acesteia, o privire sumară asupra ansamblului științei omenești și a clasificării ei, va fi de natură a ne lămuri asupra poziției științei politice în interiorul celorlalte și asupra relațiilor ei cu celelalte științe pe care această poziție i le impune.

Științele se împart în speculative și practice. Cele dintâi, studiază ordinea pe care rațiunea o descopere în lucruri, fără ca ea să pue în ele această ordine, de exemplu ordinea naturii, adică aceia ce este.

Cele practice, studiază ordinea pe care rațiunea trebuie s'o impue operelor omenești.

Aceste științe practice la rândul lor sunt de două feluri și anume : științele de factură și științele de acțiune.

Științele de factură studiază legile realizării artei omenești, adică a operilor omenești, care nu sunt omul însuși.

Științele de acțiune, sau morale sau practice propriu zise, studiază legile conduitei omenești.

Știința politică face parte din această din urmă categorie, întrucât societățile omenești de fapt nu sunt un produs fizic, ci opere omenești, în care rațiunea n'are a constata o ordine oarecare, ci ea pune ordine în aceste opere. Dacă organizația societății omenești are oarecare asemănare cu o operă de artă sau de industrie, principalmente este vorba în această organizație de conduita omenească ; viața civică se realizează nu numai de oameni, ci în oameni.

Știința care se ocupă de ea este știința dreptei conduite a vieții omenești, deci știința morală. Dacă se pune întrebarea : de unde se poate lua despre regulele conduitei omenești o cunoștință atât de sigură, încât să poarte numele de știință, răspundem că această cunoștință se poate lua din cunoașterea adevăratului scop de atins, și apoi prin determinarea mijloacelor potrivite, ca lege în vederea realizării acestui scop.

Aceasta va fi calea de urmat a științei politice ; începând prin a determina scopul adevărat al societății politice, și apoi în măsura în care va putea, va enunța mijloacele cele mai potrivite pentru ajungerea acestui scop.

În această concepție, știința politică este o știință

normativă, care întreține cu morala raporturi speciale. Zic că știința politică întreține cu morala raporturi speciale, spre deosebire de celelalte științe speculative sau chiar practice, însă de primă categorie, adică științele de factură (tehnice).

În aceste științe speculative, morala nu influențează obiectul intrinsec al lor, care este independent de om; ceea ce depinde de morală, în ele este numai exercițiul liber al spiritului în jurul obiectului, aplicațiunea, atenția la lucru, nu structura internă a obiectului și deci nici structura internă a științii.

În științele practice de factură, deși aici obiectul este executat de noi, totuși legile lucrărilor acestora, care nu sunt omul însuși, sunt independente de noi. Așa de pildă legile construcțiunii, masele mașinilor, sau legile arhitecturii, nu ne sunt făcute cunoscute de morală. Morala în aceste legi, în aceste științe nu ne învață decât a le aplica la scopuri corecte. Deci morala și aici nu intervine decât în aplicațiunea și exercițiul spiritului, nu în fixarea legilor intrinseci ale operii de utilitate sau ale celei estetice.

Se pretinde de unii, că între morală și politică există același raport ca și între morală și celelalte științe de care am vorbit, că adică politica trebuie să se construiască independent de morală, cu legile sale proprii, și că numai în folosirea acestei politici se va ține seamă de morală.

Opiniunea aceasta care vrea să facă din știința politică o știință tehnică, pe care unii o vor folosi pentru scopuri imorale, cum de exemplu știința tehnică a aviației poate servi interesul unei țări precum o poate și păgubi prin contrabandă, zic această opiniune, este lipsită de fundament.

Rațiunea spontană, judecata naturală își face cu totul altă opiniune despre adevărata știință politică. O operă de artă, un templu păgân de pildă, noi recunoaștem că în sine este frumos și bine construit, deci că a îndeplinit toate regulile tehnice și estetice cerute, deși vi s'ar spune de pildă, că la construcția lui, morala a fost nesocotită prin chinuirea neomenoasă a sclavilor forțați a lucra peste puterile lor și în condiții penibile.

Dar refuzăm a afirma, că o societate este bine organizată, când ea împiedecă în loc de a ușura dezvoltarea vieții omenești după idealul moral. Motivul acestei deosebiri

de apreciere este, că legea tehnică și estetică sunt intrinsec independente de binele moral, în timp ce organizația societății fiind făcută pentru dezvoltarea vieții omenești adevărate, nu poate lipsi din această organizare.

În politică este vorba direct de conduita omenească, și nu de o operă deosebită de om, de care se va putea face un uzaj moral sau imoral. Pentru aceasta, disciplina care dă regulele prime ale binelui omului, morala, va determina știința politică.

Obiectele științelor speculative sunt în afară de noi, dar ele nu sunt omul și deci regulele lor intrinseci sunt independente de om; obiectele științelor morale sunt un aspect al conduitei omenești, de exemplu, viața politică, viața în comun a oamenilor în societate, deci regula primă a acestor obiecte, atârnă intrinsec de adevăratul bine al omului, care formează obiectul moralei.

Scopul societății politice (a statului) trebuie să determine natura mijloacelor care duc la realizarea lui, adică știința politică. Dar acest scop la rândul său nu se determină în mod arbitrar, ci prin studiul naturii omenești, din care studiu al naturii omenești derivă scopul vieții umane.

Toți oamenii înțeleg să găsească în societatea politică mijloacele de a trăi o viață „omenească”, nu o viață sălbatică. Natura omenească reclama viața în societatea politică, pentru dezvoltarea ei în ordinea materială, intelectuală și morală.

Activitatea artistică reclamă viața în societate pentru formațiunea pe care o pretinde și pentru exercițiul ei. Activitatea intelectuală, esență discursivă și lentprogresivă, reclamă munca dascălului și a elevului, sfortări comune a unui mare număr de cercetători și transmisiunea a ceea ce se dobândește, generațiilor următoare.

Activitatea morală, are de asemenea nevoie de viața socială, întru cât formațiunea virtuților, care are loc la vârsta când omul nu se poate conduce singur, reclamă o regulă, nu numai familiară, dar care să domnească în toată societatea.

Toate aceste necesități care derivă din natura omenească de ființă rațională, nu se pot satisface numai în mediul strâmt al vieții de familie, ele au nevoie de o societate mult mai vastă pentru dezvoltarea lor, de societatea politică. Deci

nevoile vieții omenești reclamă viața în societate și determină scopul acestei societăți.

Reuniunea în societatea politică al unui mare număr de indivizi ; diviziunea muncii care rezultă din această reuniune, favorizează o mai deplină satisfacere a trebuințelor materiale ale omului. Mulțimea relațiilor favorizează colaborarea și progresul în ordinea spirituală.

Dar pentru a se menține în pace posibilitatea și binele acestor colaborări, societatea va trebui să stabilească disciplina legilor, prin care oamenii vor fi menținuți în justiție, formați în devotamentul către binele comun și prin aceasta ajutați în dezvoltarea lor morală personală.

Viața în adevăr omenească, care este rațiunea de a fi a societății politice, este deci aceia în care se găsesc resurse suficiente, și înlesniri pentru ca facultățile superioare ale omului să se poată dezvolta în libertate; viața în care vor fi cultivate valorile intelectuale, ca arta, știința, înțelepciunea sub domnia virtuților morale, fără care viața nu poate fi socotită bună.

Dacă acesta este scopul societății politice, este limpede că morala, fiind știința care stabilește adevăratul scop al vieții omenești; ca și mijloacele demne de conduită omului, ea trebuie să lumineze politica.

Toma de Aquino, în «Comentariile sale asupra Politicii lui Aristotel» (1, VII art. 1 §1) scrie:

«Acel care vrea să cerceteze, într'un mod care să-l ducă la certitudine, care este cea mai bună organizație a statului; acela trebuie în mod necesar să considere mai întâi, care este viața cea mai demnă de om. De fapt, dacă se ignorează, care este viața cea mai bună pentru om, se va ignora, care este cea mai bună formă a statului; cea mai bună formă a statului fiind anume, aceia în care oamenii vor putea după împrejurări, ajunge în modul cel mai ușor la cea mai bună viață.

Or, știința morală e aceia, care fixează, care este cea mai bună viață a omului cu privire la scopul său, nu în mod arbitrar, ci prin analiza naturii omenești; și ținând seamă de condițiile diferite în care subiectul se poate găsi».

Urmează de aici că morala singură ar fi suficientă pentru a regula viața politică?

În acest caz știința politică nu s'ar deosebi de morală;

ori ea se deosebește de aceasta, împrumutând de la ea numai luminile inițiale și regulațiunile.

Când știința politică știe prin morală, care este adevăratul scop al omului, va trebui în urmă să studieze cum acest scop luminează scopul societății politice (al statului).

Apoi va trebui să înțeleagă, că acest bine omenesc, va trebui să-l realizeze, nu într'o singură persoană (ca morală), nici chiar într'o colecție de persoane juxta-puse, ci într'o mulțime armonios organizată pentru o colaborare adevărată, adică știința politică trebuie să cunoască exigențele binelui comun. Acesta deși este de acelaș ordin ca și binele unui om în particular, are totuși legile lui speciale, prin faptul că el presupune multitudine și organizație pacifică de virtuți individuale. Există regule asupra cooperăției și asupra orânduiri, care nu sunt scoase din morală. Ele sunt scoase din analiza condițiilor de existență ale multiplicității, ale unității, ale condițiilor de ordine în lucrările diferiților agenți. Astfel apare necesitatea unei autorități. Ele sunt scoase din condițiile generale ale vieții în comun. Și dacă nu se mulțamește cu cunoștința normelor generale ale vieții politice, ci vrea să formuleze norme mai precise, valabile pentru cutare sau cutare popor, în cutare sau cutare climat, în cutare sau cutare condiții economice, atunci știința politică are nevoie de observațiuni multiple.

Ea are, de altfel, ca și știința morală, în părțile sale de detaliu, o lature experimentată.

Vorbind despre toate științele morale, deci implicit și de politică, Toma de Aquino, în lucrarea sa: „Comentarii asupra Eticei I, I, lecția 3 § „idcirco politicae“ zicea: „*Quae pertinent ad scientiam moralem, maxime cognosantur per experientiam*“.

Viața morală ca și cea politică, se realizează în mijlocul contingențelor, și deci regulele lor nu se pot scoate din simpla esență abstractă a omului, căci esența face abstracție de contingențe.

Cunoștința acestor contingențe este deci necesară, pentru a degaja din ele un număr de cazuri, care revin cu rezultate în cursul lucrurilor omenești. Ele sunt regulele care vor trebui observate de omul politic. Dar pentru construirea acestor regule, materialul procurat prin observațiune nu este de folos, decât dacă se cunoaște scopul

de urmărit, dacă posedăm o idee justă despre binele comun, întemeiată ea însăși pe o idee justă a binelui uman.

În rezumat, adevăratele raporturi dintre morală și politică rezultă în concepțiunea noastră din considerațiunea scopului moralei și a politicii. Morala studiază activitatea omenească privită în esența ei specifică rațională. Această activitate se desfășoară în vederea unui scop ultim, conștient, care este desăvârșirea naturii omenești, realizarea maximă a acestei esențe specifice, adică a ceea ce numim binele naturii omenești. Acest scop ultim al naturii omenești fiindu-ne impus de constituția naturii noastre, negreșit nu sub forma unui determinism riguros analog cu determinismul legilor fizice, ci sub forma unei necesități căreia avem putința să ne supunem sau nu, acest scop ultim, zic, determină și dictează calitatea actelor, care duc la realizarea lui. Intrucât aceste acte ne sunt dictate de realizarea scopului nostru ultim de binele nostru uman, ele constituie datoriile noastre sau obligațiile noastre morale.

Dar dacă datoriile noastre morale ne sunt impuse de însăși natura noastră specifică, atunci se impune tot atât de natural, ca să nu fim împedicați de la îndeplinirea lor. Inviolabilitatea persoanei noastre în exercițiul îndeplinirii datoriilor ei morale naturale, adică a acelor acte prin care realizăm scopul nostru uman, constituie dreptul natural. Dacă deci știința moralei, studiază activitatea omenească specifică, liberă și conștientă, și în legătură cu scopul indicat de natura noastră, ne fixează datoriile, în acelaș timp, pentru posibilitatea realizării acestui scop, ea ne indică și dreptul natural, adică ne garantează, că împlinirea acestor datorii nu trebuie să fie împedecată de nimeni. Morala deci ne indică scopul acțiunilor noastre umane, binele nostru uman și, în raport cu el, mijloacele necesare realizării acestui scop. Dar printre mijloacele necesare realizării scopului moralei, binelui nostru uman, cel mai de căpetenie este societatea. Din acest punct de vedere, viața în societate, fiind un mijloc de realizare a scopului moralei, a binelui natural uman, se poate zice că ea este naturală omului. Omul este un animal social.

Societatea deci apare ca mijloc de realizare a scopului vieții omenești indicat de morală. În ce constă ea? Desigur, nu în o juxtă-poziție de indivizi, ci în o orga-

nizare armonică a indivizilor în vederea binelui comun. Deci rațiunea de a fi a societății este binele comun.

Intr'o societate, cine are în primul loc sarcina salvării binelui comun? Desigur autoritatea. Prin ce mijloace autoritatea se achită de această sarcină? În primul rând prin confecționarea legilor bune și apoi prin buna lor aplicare.

Buna confecționare și buna aplicare a legilor, constituie rațiunea de a fi a autorității sociale, adică a politicii. Politica este deci guvernarea societății în vederea realizării scopului ei, adică a binelui comun. Deci politica își va trage legile sale de cărmuire din ideea binelui comun al societății. Dar tocmai aici este nodul vital al raporturilor moralei cu politica.

Acest bine comun al societății, rațiunea de a fi a ei se poate el concepe și realiza de către autoritatea socială, de politică, împotriva binelui specific uman, pe care ni-l indică morala? Cu alte cuvinte, societatea poate în mod independent și fără nicio restricție să determine acest bine comun, să legifereze și să conducă țara a ține seamă de binele uman indicat de morală, ca binele specific al naturii omenești? În acest caz, societatea n'ar mai fi naturală, întrucât ea s'ar pune deacurmezișul binelui natural al omului pe care ni-l indică morala. Ea ar suprima odată cu datoriile noastre morale naturale, și ceea ce am numit noi dreptul natural. Ea ar fi izvorul de drepturi și datorii al omului.

Concepțiunea aceasta, după care societatea absoarbe complet în sine pe individ, care nu mai este decât o simplă abstracțiune, este a majorității sociologilor moderni. Binele comun al societății, determină și politica și morala, care nu se deosebesc între ele decât prin sancțiuni. Nu aceasta este însă concepțiunea filosofiei creștine:

Filosofia creștină, plecând dela constatarea adevărului, că omul ca ființă are o natură specifică determinată, concludă prin știința moralei că această natură specifică realizată la maximum în fiecare individ, constituie binele uman natural; că acest bine este invariabil și valabil pentru toate timpurile și locurile, întrucât derivă din natura omenească, aceiaș în esența ei, pretutindenea și totdeauna; că necesitatea, prin urmare, prin binele ei comun,

nu face decât să ajute realizarea acestui bine uman; că în mijlocul acestei societăți, fiecare suflet are prețul și valoarea lui proprie; că binele uman se impune și societății însăși; că societatea nu este un scop absolut ci un mijloc pentru realizarea scopului uman; că, dacă societatea este superioară individului uman, precum totul este superior părții, și dacă sub acest raport binele individual uman trebuie subordonat binelui social, nu tot acesta este raportul dintre binele comun al societății și binele persoanei omenești; care derivă din natura sa specifică; că individul ca persoană, având binele indicat de natură, care îi determină datoria morală și dreptul natural, acest bine al persoanei este superior celui al societății, care nu are rațiune de a fi decât în dependență de el. Există negreșit o analogie între corpul social și corpul fizic, organic și viu, dar nu trebuie extinsă peste măsură această asemănare, dacă nu vrem să aplicăm organizmului social tot ce atribuim organismului viu.

În organismul social, organele sunt ființi vii, inteligente și libere, autonome, pe când în corpul fizic, organele nefiind personalități distincte, depind în totul de organism.

Dacă n'ar exista un bine uman natural, un drept natural superior binelui social realizat de puterea politică prin legile ei pozitive, ce ar mai putea invoca cetățeanul contra abuzurilor puterii politice?

Din cele desfășurate până aici, rezultă că binele social, binele comun, care formează obiectul autorității sociale, adică a puterii politice, este superior binelui omului privit ca individ, ca parte a societății și în același timp este subordonat binelui uman în genere, binelui personalității omenești, care ne este indicat de morală ca binele natural derivând din esența specifică a omului, adică, că politica, buna guvernare a societății, dacă este independentă de morală, în cercetarea materialului său propriu, este esențial dependentă de morală, în determinarea binelui comun, care nu poate fi conceput împotriva binelui uman natural, fără a face violență naturii.

Econ. VALERIU IORDĂCHESCU,
Profesor la Facultatea de Teologie din Chișinău.

LA ZECE ANI DE ARHIPASTORIE AI PATRIARHULUI

I.

În cercurile bisericești, încă cu luni de zile înainte, a străbătut vestea că, în cea din urmă zi a lui Decembrie 1929, se împlinesc 10 ani de zile de când Înalt Prea Sf. Sa D. D. Dr. **MIRON**, Patriarhul-Regent al României, s'a suit pe scaunul de Mitropolit Primat al țării întregite. Lumea mirenească a aflat și ea despre aceasta ceva mai târziu, dar în toată luna Decembrie, vestea aceasta a fost pe buzele tuturor, a pătruns în știrea ziarelor, s'a pomenit de ea în felurite adunări, așa că, în gândul tuturor, a fost cunoștința că Păstorul cel mai de frunte al țării a împlinit zece ani de când cârmuiește peste Țara Românească cu toiagul arhipăstoriei.

Se înțelege, aceasta era o dată peste care nu se putea trece. Ea trebuia pomenită și sărbătorită în chip deosebit.

Aceasta s'a și început în mărunte adunări ale preoților, unele din ele însă destul de răsunătoare, pentruca știrea despre ele să răzbată în foile zilnice și tot poporul să afle că lumea se mișcă pentru cinstirea acestei date atât de însemnate.

Serbarea mai de seamă urma să fie la Mitropolie, în ziua de 1 Ianuarie 1930, adică atunci când I. P. S. Patriarh trece în al 11-lea an al păstoriei.

S'au vorbit multe până acum și se vor mai vorbi despre ce au însemnat pentru Biserică acești 10 ani trecuți. Fiecare va căuta să găsească amănuntele pentru a înfripa din ele o înfățișare deplină și adevărată despre ce au fost acești 10 ani ai păstoriei. Cu toate acestea acești 10 ani au fost atât de plini de fapte, încât noi ne îndoim că s'au găsit sau se vor găsi toate verigile care să alcătuiască lanțul unui răstimp în care s'au înfăptuit atâtea lucruri.

Un an, și dacă te silești să cuprinzi cu mintea câte s'au făptuit în cuprinsul lui, multe îți scapă. Dar încă 10 ani! Și nu ani de viață obișnuită, ci ani de frământare, de așezare din nou a multor lucruri într'o țară înnoită și într'o Biserică în care se dorea să se toarne un nou duh de lucru.

De aceia și noi, fără a ști tot ce s'a vorbit în atâtea adunări cu acest prilej, dar citind numai ce s'a scris și, văzând că nu se cuprinde totul și multe laturi ale acestei munci de 10 ani rămân tăcute, ne vom sili să spunem unele lucruri care cu atât mai mult trebuiesc vestite, pentru noutatea lor și însemnătatea lor cea de acum și cea viitoare.

II.

Cine va sili să scrie că în această lature va trebui să porceadă cu oarecare rânduială a lucrului. Va trebui să ia tot materialul bucată cu bucată pături-pături.

În acești 10 ani, care au însemnat o prefacere așa de adâncă în rostul Bisericii noastre, trebuie să deosebim chestiunile care au venit dela sine, pe care le-a adus vremea; apoi acele la care Patriarhul s'a alăturat, fie că i s'a cerut ajutorul, fie că a dat îndemn spre urmărirea lor, așa zicând acele chestiuni pe care Patriarhul le-a încuviințat, ori și-a arătat dorința de a le vedea, fără a le cârmui de dreptul, ori și-a arătat mai hotărît așteptarea sa de a le vedea împlinite. Toate acestea vor putea alcătui o istorie a vremii în care să se vadă cum ființa Patriarhului este împletită în urzeala ei.

Mai mult decât toate însă, trebuie pus în lumină altceva: faptele care au fost pornite dela Patriarhul de dreptul, acele pe care singur le-a urzit și le-a dus la împlinire, acele în care intră nu pe sfert, pe jumătate sau pe trei sferturi, ci acele în care intră cu toată ființa sa.

Noi ne vom sili să scoatem la iveală unul din aceste fapte, fiindcă ni se pare că aceasta se uită sau se scapă cu vedere, fiindcă este și de un soi mai larg, de resfrângere mai depărtată și de aceia nu este văzut ușor printre celelalte.

III.

În noua viață a Bisericii românești după război, a eșit la iveală un fapt nou: o chemare la viața creștinătății din partea altor Biserici și alcătuirii creștine. Încă ne găseam în 1919, sub cârmuirea de locotenent mitropolitan, a Prea Sfințitului *Platon*, când, în Aprilie, a sosit la noi o solie străină, alcătuită din episcopi și clerici americani.

Ei cutreieraseră tot Răsăritul ortodox și fuseseră și la noi. Ca cei care trăiserăm cu totul departe de astfel de legături în toată vremea vieții Bisericii românești sinodale, nu e de mirare că nu eram pregătiți pentru astfel de lucruri. Oamenii ne cereau părtășii la lucruri pentru care trebuia să ne pregătim.

Cu un an înainte, asemenea legături se începuseră în scris: Mitropolitul *Conon* la București, încă fiind Nemții în țară, în 1918, primise o lungă scrisoare dela niște preoți din Graz, Austria, care cereau împreunarea silințelor creștinești pentru o nouă așezare a treburilor în lume. Scrisoarea era alcătuită în românește, fiind tradusă, după cum am aflat mai pe urmă, de Arhimandritul bucovinean *Isopescul*, fugit pe atunci din Bucovina în fundul Austriei și care, după război, a locuit în Iași, unde a și murit. Ceva mai înainte, I. P. S. Mitropolit *Pimen* la Iași, începuse legături cu Primatul Angliei, care erau o urmare a frăției de arme în care ne găseam cu Englezii pe câmpul de război, dar în acelaș timp cuprindeau și gândirea că Bisericile trebuie să se silească a-și pune umărul la lucru, prin silințe unite, la noua întocmire a lumii, pe care toți o așteptau după război.

Dar după ce țara s'a întregit, după ce Sf. Sinod s'a adunat la București, ca un singur Sinod al României, după ce au început sfătuirile pentru o nouă întocmire bisericască, după ce, în sfârșit, am întregit cu un titular scaunul de Mitropolit Primat dela București, toată chestiunea aceasta a început a se pune și mai viu.

Dar noi întru aceasta nu eram de loc pregătiți, pentrucă, din vremea secularizării, Biserica se așezase pe o nouă orânduire de viață, viața răzlețirii de toată creștinătatea, viață de mărginire numai la granițele ei, ba încă chiar fără legături simțite cu însăși Biserica românească de peste munți.

Apoi dacă este vreo noutate care, în aceste împrejurări, trebuie pomenită în deosebi ca ceva săvârșit în vremea Patriarhului nostru, dar și sub părtășia sa de-a dreptul, este tocmai această intrare a Bisericii noastre în sânul creștinătății. De! teoretic niciodată n'am fost despărțiți de legătura cu creștinătatea, dar practic această legătură nu fința. Patriarhul a pătruns viu în această

nouă lature a vieții noastre bisericești. A luat în largă măsură legătura cu toate organele acestei noi mișcări creștinești, le-a primit în palatul său, a ținut ședințe cu organele ei, le-a ospătat cu bună îmbrățișare creștinească. Nu mai puțin de trei episcopi anglicani s'au arătat în această vreme în Palatul său, unii chiar de mai multe ori.

Patriarhul a pus bună piatră de temelie și la luarea legăturilor de cultură teologică cu Apusul creștinesc, încât astăzi legăturile s'ar putea orându-i pe clase: legături cu cârmuirile bisericești străine; legături cu școalele bisericești străine; legături cu așezămintele de mișcare creștinească. De s'ar apuca cineva să scrie în privința aceasta, ar avea mai multe capitule care i s'ar deschide și în mijlocul cărora Patriarhul stă ca un fruntaș și cârmuitor.

IV.

Dar dacă despre acestea se poate spune că unele din ele au pășit singure spre noi, ca să-și înnoade firele lor cu ale noastre, la un lucru creștinesc comun, — este o lature, și cea mai însemnată, în care Patriarhul este singur urzitor. Este luarea legăturilor cu creștinătatea ortodoxă. Dacă a fost ceva care trebuie să ne umple de jale dela secularizare până acum, este despărțirea în care am trăit de toată creștinătatea. Am tot rostit la Crez „Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserică“, dar în fapt am trăit numai ca Biserica micului regat care a fost, fără gândul că suntem ramură a creștinătății și în deosebi a acelei ortodoxe și că trebuie să ne mișcăm și din acest punct de vedere. O sficiune ne-a cuprins în toată această vreme, o temere de a nu simți cineva că mai avem și legături peste graniță, parcă aceasta ar fi fost un păcat!

O mică abatere, dar care cu atât mai mult dovedește viața de fereală în care ne-am așezat să trăim, a fost părtașia noastră la conferința dela Bonn, prin Episcopii *Melchisedec* și *Ghenadie Argeșiu*. Ceva prea puțin simțit la noi a fost de asemenea puțină legătură cu preotul catolic, ajuns ortodox, *Vladimir Guettée* din Paris și cu revista sa *l'Union Chrétienne* din Paris. Dar a fost ceva de tot slab, parcă ne-am fi ferit de o pătrundere mai simțită în această lature.

De atunci până acum însă, sunt peste 40 de ani, așa că Biserica și-a dus înainte viața sa despărțită de împărtășirea cu creștinătatea. Deși am avut mitropoliți care apucaseră vremurile vechi, precum răposații *Iosif Gheorghian* († 1909) și *Iosif Naniescu* († 1903), care trebuiau să fi gustat ceva mai viu împărtășirea cu lumea ortodoxă, totuși ei s'au ținut foarte departe de aceasta.

Ei bine, starea aceasta s'a schimbat din temelie prin Patriarhul nostru, și nu ca celce ar fi fost poftit de alții la aceasta, ci din însăși hotărârea și urzirea sa proprie. Patriarhul abia s'a suit pe scaunul primăției sale și s'a gândit să ia legătură cu Răsăritul ortodox, cu care nimeni nu mai avusese legături, de zeci și sute de ani.

Faptul că fruntașii Bisericilor ortodoxe își trimeteau știri unul altuia că s'au suit pe scaun, nu schimba nimic starea de neîmpărtășire dintre ele, fiindcă la atâta se mărginea totul. Mai încolo, nu-și mai trimeteau nicio știre. Ca să mai trateze la un loc treburi comune ale Bisericii, nici pomeneală.

Starea aceasta s'a schimbat. Azi este o mult mai vie împărtășire între capii creștinătății ortodoxe, care însă a fost pornită de Patriarhul nostru.

Abia ajuns Mitropolit Primat, Patriarhul s'a gândit la adunarea unui Sinod Ecumenic, în care să se trateze atâtea chestiuni care așteaptă dezlegare în Biserică. De aceea a început schimb de scrisori cu Constantinopolul, din care iute a eșit o înțelegere cu toată creștinătatea ortodoxă pentru discutarea, mai întâi ca pregătire, a acestor chestiuni. S'a pus chestiunea calendarului, a sărbătorilor, a căsătoriei a doua a preoților și altele. Sinodul Ecumenic încă nu s'a adunat, dar gândul e mult mai viu ca altă dată și împlinirea lui mult mai apropiată. Chiar dacă va mai întârzia, sunt de așteptat lucrări pregătitoare, care însă trebuiesc privite tot ca fapte de legătură ale creștinătății ortodoxe.

Ca chestiune de împlinire, un mare pas s'a și făcut prin adunarea care s'a ținut la Constantinopol în 1923, la care scriitorul acestor rânduri a fost însărcinat să înfățișeze Biserica românească. Toată chestiunea trebuie privită ca faptă a Patriarhului nostru, pentru că, deși convocarea a fost făcută de Patriarhul Constantinopolului,

dar toată punerea la cale a fost îndemnată și cerută de Patriarhul nostru. Înalt Prea Sf. Sa a întocmit și un șir de chestiuni, care ar fi trebuit să intre în tratarea Bisericilor ortodoxe.

Despre adunarea dela 1923, s'a vorbit și s'a scris, fiindcă a fost cea care a tratat chestiunea calendarului, din care a urmat atâta frământare în sânul Bisericii noastre și peste graniță. În acelaș an, Patriarhul nostru primise la București vizita Episcopului anglican *Charles Gore*, în Aprilie, care apoi a venit și la Constantinopol, în sânul conferenței și a salutat-o cu plăcere și cu bucuria că vede ortodocși strânși la un loc, discutându-și ale lor, dar arătându-și părerea de rău că nu vede și pe Bulgari alătura. Precum se știe însă, tot Patriarhul nostru a luat în mână frânele pentru dezlegarea și a acestei chestiuni.

În ce privește acum conferența dela 1923 și care se datorește Patriarhului nostru, trebuie să spunem că cineva ar putea bârfi împotriva ei, spunând că este cea care a adus turburarea în Biserică prin tratarea chestiunii calendarului. Acum, orice părere ar avea cineva în această chestiune, trebuie să mai vedem chestiunea și sub altă înfățișare. Trebuie să ne gândim că cea adunare a fost cea dintâi sfătuire a creștinătății după veacuri de răslețire a Bisericilor una de alta. Creștinătatea ortodoxă s'a sfătuit odată, în vremea lui Petru Movilă și Vasile Lupu, adică acum aproape 300 de ani. De atunci, ne întrebăm: Mai sfătuitu-s'a ea vreodată? Da, s'au mai sfătuit între ei Patriarhii Răsăritului, că erau mai aproape unul de altul și se aflau cuprinși în aceeași țară, dar celelalte Biserici ale Răsăritului n'au mai avut șederea alătura. Ce mai era pe atunci de Biserica bulgărească, de cea sârbească? Ce știam noi de ele și ce legături aveam cu ele? Deci am putea spune că, dela Sinodul dela Iași dela 1642, Biserica Ortodoxă n'a mai avut o sfătuire comună. Conferența dela 1923 din Constantinopol, oricât nu se poate măsura în însemnătate în răsunetul celei dela Iași, însă a fost prinderea unui fir pe care nimenea nu mai pusese vreo mână de sute de ani. Deci, ca eșire la iveală a legăturii ortodoxe, lucrul este de o noutate uimitoare, e un semn nou pe cerul Bisericii noastre, este cel dintâi pas de eșire al fiecăruia din cotlonul său, pentru a sta de vorbă cu frații săi

și a pune la cale orânduiri viitoare pentru bunul mers al Bisericii noastre.

Dar toată fapta aceasta de scoatere a ortodoxiei la lumină, de sculare în putere a vieții ei unitare este numai și numai fapta Patriarhului nostru. Oare nu întrece ea în însemnătate chestiunea calendarului și celelalte chestiuni care s'au tratat acolo? Și dacă, din pricina celei dintâi chestiuni, s'au simțit oarecare zbuciume în sânul Bisericii noastre, nu sunt acestea acoperite de faptul covârșitor că Biserica a fost scoasă din ciopârțirea în care a aruncat-o istoria și a fost pusă pe picioarele ei ortodoxe?

Iată faptul pe care noi îl privim ca o zidire de mâna întâia în cei 10 ani de păstorie ai Patriarhului și care credem că trebuie strigat cu toată tăria, la împrejurarea prăznuirii acestui răstimp.

Dovadă, apoi, că nu avem a face în aceasta numai cu ceva întâmplător, ci cu o albie care a fost trasă și se tot adâncește, este ce a mai urmat. Biserica noastră s'a făcut organ de împăcare a Bisericii Bulgărești cu Patriarhia din Constantinopol. A făcut fapta de frăție de a da Bisericii bulgărești Sfântul Mir, iar în chestiunea împăcării, P. S. Arhiereu Titu, din însărcinarea Patriarhului, a călătorit în anul acesta și la Constantinopol și la Sofia.

Patriarhul, de asemenea, a luat legături apropiate personale cu capii Bisericilor ortodoxe, care de multă vreme n'au mai fost. În loc de singura aducere la cunoștință din partea cutărui cap de Biserică autocefală, că s'a suit pe scaunul păstoriei, avem acum împărtășiri de dragoste la toate marile prilejuri creștinești. Ba avem chiar și sfătuiri prin scrisori, dela o căpetenie la alta, în felurite treburi bisericesti, de pildă între Patriarhul nostru și Patriarhul sârbesc. Astfel de sfătuiri și întrebări le-am văzut noi înșine și ne fericim de vremea aceasta, când căpeteniile ortodoxiei cumpănesc în comun treburile bisericesti.

Înainte vreme, auzeai de cutare bărbat al ortodoxiei. Dar cine știa de el ceva mai de aproape? Cine avea cu el împărtășiri mai frățești și mai apropiate? A fost un lucru așa de rar că, de pildă, I. P. S. Mitropolit *Atanasie* a avut, în 1909, un schimb de scrisori cu Arhiepiscopul *Arsenie* al Novgorodului, care, ca basarabean și ca născu din mamă româncă și ca cel ce-și trecuse teza de doc

torat despre Biserica românească, avea plăcere să se afle în legături cu Românii și a scris cu bune urări Mitropolitului Atanasie în 1909, la suirea sa pe tron. Mitropolitul Atanasie i-a răspuns frumos.

Dintre bărbații Bisericii rusești, noi știam, ca de o stea, de Arhiepiscopul *Antonie* al Volâniei, ajuns apoi Mitropolit al Kievului. Dar în pustiul de legături care domnea între noi, asemenea chipuri ni se păreau atât de îndepărtate! Chiar și teologii care învățaseră în Rusia nu se simțeau prea îmbiați a mai ținea legături cu țara în care învățaseră. Deci cum era să știm noi ceva mai amănunțit despre asemenea bărbați?

Totuși, sub păstoria Patriarhului nostru, l-am văzut pe Mitropolitul *Antonie* în carne și oase în București, venit din Serbia, unde trăește pribeag. A venit, fiind poftit la întronarea Patriarhului nostru, așa că acea serbare a fost atunci nu numai o clipă măreață a Bisericii românești, ci o respirație a întregii ortodoxii. Căci am avut în mijlocul nostru înfățișări din toată Biserica Ortodoxă, iar în sfătuirea care a urmat în acele zile la Palatul Mitropoliei, în care am stat de vorbă și despre calendar, ne-am înțeles despre treburi ale Bisericii noastre cu înfățișători ai Patriarhului din Constantinopol, cu episcopi greci, sârbi și bulgari. Faptul cel mai culminant însă a fost venirea Patriarhului Ierusalimului la București în 1924, care nu s'ar fi petrecut fără noua eră de îmbrățișare ortodoxă pe care a deschis-o Patriarhul nostru.

Oare când a mai avut Biserica noastră ortodoxă asemenea prilejuri?

De mult nu mai fuseseră. Ce veche tradițiune luam din nou în mână! Dar așa de ușor am trecut peste acele clipe, fără a ne gândi în deosebi ce covârșitoare însemnătate cuprindeau, cum ele erau o nouă răspândire a ortodoxiei. Acum însă, când ne împrăștiăm acele clipe, ca înfăptuire a celor 10 ani trecuți, trebuie să le pomenim cu toată înălțimea lor și să le punem în catastiful de cinste și de muncă ortodoxă a Patriarhului.

Incaltea cu Patriarhia din Constantinopol, legăturile au ajuns a fi foarte dese. Asemenea, cu Biserica rusească a Poloniei. Mitropolitul *Dionisie* a fost la noi în mai multe rânduri. Misiuni apoi dela Constantinopol spre:

Polonia au trecut pe la noi, s'au oprit la noi și așa s'a pornit prin noi și pela noi un du-te-vino între Bisericile ortodoxe, de care nici pomeneală nu era în altă vreme. Deși mai este mult de făcut, azi însă Biserica Ortodoxă trăiește clipe de împărtășire frățească pe care nu le-a mai cunoscut de sute de ani și care sunt o trăire a ei de unitate ortodoxă.

Tot aci trebuie să pomenim călătoria Patriarhului la Locurile Sfinte în 1926, care a fost frumos zugrăvită și în grecește, pentru lumea Răsăritului, de către Păr. Arhimandrit *Timotei Evangelinidis* dela biserica grecească din București. În această călătorie, care a fost zugrăvită pe larg și în această revistă, Patriarhul a prins legături cu Arhiepiscopul Atenei, un învățat bărbat al ortodoxiei, I. P. S. *Hrisostom*; cu Patriarhul *Meletie* al Alexandriei, acel cu care se aflase în schimb de scrisori pentru adunarea din 1923 la Constantinopol, când I. P. S. Meletie era Patriarh al Constantinopolului, despre care a avut și cuvinte frumoase de povestit la întoarcere. Apoi la Ierusalim a găsit pe Patriarhul *Damianos*, cu care prinsese legături de mai nainte, dela venirea Patriarhului Ierusalimului în București în 1924 și din nou a trăit împărtășirea frățească gustată atât de duios la București.

Dacă ne gândim că tot la Ierusalim călătorise ceva mai nainte (în 1925) și I. P. S. Mitropolit *Nicolae* dela Sibiiu, cu P. S. Episcop *Iustinian* dela Cetatea-Albă și cu P. S. Episcop *Grigorie* dela Arad, iar mai apoi Principesa Alexandrina *Cantacuzino*, înseamnă că ne-am aflat deodată în plină mișcare a ortodoxiei. Am început a găsi vechile drumuri ale frăției ortodoxe, care au culminat în mergerea Patriarhului la Locurile Sfinte.

Când au mai fost ceva ca acestea în veacul XIX sau chiar și XVIII? Nu avem noi dreptate să vedem în aceste vremi și fapte îmbrățișarea unui întreg trecut care nu mai era pus în lucru și trăia numai în amintiri? Nu avem dreptate să vedem o trezire a vremilor din 1642?

O! pe lângă câte sunt de vorbit despre vremea celor 10 ani scurși, cele pe care le pomenim noi aici sunt pline de slavă în ochii întregii ortodoxii și nu stau cu cinstea lor de loc în urma altor fapte.

V.

Dacă ne gândim noi apoi la altele, la venirea ortodocșilor în legătură unii cu alții prin întâlnirea lor la sfaturi încuviințate de Patriarh și pe care le-a sprijinit, cum a fost conferența organizării pentru Infrățirea popoarelor prin Biserici, ținută la Sinaia în 1924 sau cea a Asociațiunii Studenților creștini, care se va ținea la 24 Februarie 1930 la Atena, cum și altele care au cerut încuviințarea Patriarhului, pentruca ortodocșii să poată lua parte la ele și au căpătat-o și s'au bucurat de sprijinul său; dacă ne gândim la legăturile cu Primatul Angliei și cu alți bărbați din Biserica sa, afară de cei pomeniți, precum canonicii *Bate* și *Douglas*, foști amândoi în București, din care acest din urmă de mai multe ori și odată chiar când se afla la noi Patriarhul Ierusalimului; dacă ne gândim la legăturile cu universitățile teologice din Apus, dela care au venit misiuni la noi: Decanii *Martin* și *Ehrhard* dela Strassburg, *Raoul Allier* dela Paris, ba mai cu seamă legăturile cu acesta din urmă, care a ținut să aibă un înfățișător al Patriarhului la serbarea de 50 de ani a facultății de teologie protestante din Paris în Noemvrie 1927, — dacă ne gândim la toate acestea și la multe alte lucruri de amănunt, care n'au fost pomenite aici, trebuie să spunem că în Biserica noastră avem a face cu o politică bisericească nouă, politica legăturilor de peste graniță, legături mai întâi ortodoxe și apoi creștinești în de obște. Această politică bisericească este un fapt nou, plin de făgăduințe pentru viitor și care încarcă de multă cinste și roadă Biserica noastră.

Toată această politică însă se înscrie la capitulul celor 10 ani de muncă, și de aceia noi urăm Inalt Prea Sfințitului Urzitor al ei ca Dumnezeu să adaoge acei 10 ani cu alți 10 și alți 10 și alții și alții, pentruca ceiace am văzut numai în 10 ani, să privim sporind și rodind cu încă mai mare belșug în vremea ce va să vie.

Arhim. SCRIBAN.

NATURA ȘI CARACTERUL UNIATEI

UNIATEI IN GRECIA *).

**Trei epistole ale Arhiepiscopului Atenei HRYSOSTOMOS
cătore episcopul uniat de Teodorupolis Gheorghios.
(Atena 1928, extras din revista „Anaplasia“).**

III.

(Deși discuțiunea părea terminată, episcopul uniaților a adresat I. P. S. Arhiepiscop o a treia lungă scrisoare — mai mult tratat decât scrisoare —, în care a căutat să justifice primatul papal și sistemul uniației, arătându-l iarăș ca existând foarte de mult. Arhiepiscopul a scris următorul ultim răspuns).

Atena, 15 Septembrie 1928

Prea Sfințitului episcop de Teodorupolis Gheorghios.

Prea Sfințite,

Am primit la timp și am citit cu multă atențiune scrisoarea Prea Sfinției Voastre dela 25 Septembrie 1927, dar mulțimea ocupațiunilor mele nu mi-a permis să Vă răspund la timp. Această foarte lungă epistolă se ocupă mai ales cu două chestiuni, cea a *uniației*, sau, cum o numiți Prea Sfinția Voastră, a «elinorythmiei», și cea a jurisdicțiunii papii Romei, adecă a primatului papal, cercetându-se totodată și unele chestiuni privitoare la cele două teme capitale.

Dând acum răspuns la scrisoarea Prea Sfinției Voastre și având să-l publicăm, am socotit util să despărțim cele două chestiuni și să examinăm în prezenta scrisoare chestiunea uniației, iar chestiunii primatului îi vom rezerva nu o scrisoare, ci o serie de articole, spre mai ușoară examinare și cercetare amănunțită a argumentelor Prea Sfinției Voastre, deși în realitate ați repetat în cea mai mare parte argumente susținute de secole de către teologii apuseni, ca de *P. Bernadakis* în *Échos d'Orient*, de *P.*

*) Vezi „Biserica Ortodoxă Română” pe luna Noemvrie, 1929.

Batiffol în *Revue d'histoire ecclésiastique* și în lucrări speciale, de Mgr. *d'Herbigny* în lucrarea „*Theologia de Ecclesia*” și de către alții, argumente combătute de multe ori și în multe feluri de către teologii ortodocși. Din nefericire, formarea Prea Sfinției Voastre în școli latine și studiul teologilor latini nu Vă lasă libertatea de a vedea obiectiv și a aprecia în consecință evenimentele trecutului istoric al Bisericii.

Ideile și teoriile Prea Sfinției Voastre despre uniație sau «*elinorythmie*» sunt originale, dar și paradoxale, străine de părerile scriitorilor și teologilor de confesiunea Prea Sfinției Voastre și opuse faptelor reale, după cum vom dovedi, urmând ordinea părerilor și reflexiilor Prea Sfinției Voastre. Vă vom spune și de astă dată adevărul fără înconjur, cum am făcut în epistolele precedente. Știm că, din cauza opoziției ce Vă facem, suntem acuzați și la Roma și aiurea, în cercuri latine, ca «*fanatic*», dar aceasta nu ne poate abate dela împlinirea sfintei datorii față de Biserica ortodoxă catolică.

Mai întâi observăm, că teoria pe care ați dezvoltat-o despre *uniație* ca sistem bisericesc, existent așa zicând din primele secole ale creștinismului, este istoricește neîntemeiată și nu se poate caracteriza decât ca paradox. După cum just a observat clericul rus unit *Chiril Korolevski*, în lucrarea sa *L'Uniatisme*, publicată anul trecut, înțelegând prin acest cuvânt pervertirea și latinizarea «*uniației*», noi Grecii deosebim termenii *unire* și *uniație*¹⁾, deosebire pe care o fac toate popoarele.

Unire e unirea și asimilirea deplină cu Biserica latină în credință și în cult; *uniație* e unirea amăgitoare, pentru inducerea în eroare a celor simpli, prin care cel unit cu Biserica latină primește primatul papal și toată doctrina Bisericii latine, dar își păstrează propria rânduială liturgică și unele uzuri proprii, după preceptul iezuit «*unité dans la foi, variété dans les rites*», pentru o asimilare treptată și nu dintr'odată cu Biserica latină a celor uniți. Cu acest sens s'a menținut cuvântul *οὐνία* din cel polonez *unia*, după unirea dela Brest 1596. De atunci cuvântul s'a consacrat ca termen în istorie și chiar în actele papale, și

1) Respectiv *ἕνωσις* și *οὐνία*. — *N. Tr.*

a început a avea în toate limbile sensul său propriu. *Uniți, uniați* s'au numit atunci cei uniți cu Roma, în felul în care sunteți unit și Prea Sfinția Voastră. Există acum și Haldei uniați, Copti uniați, Sirieni uniați, Armeni uniați, Români, Ruși, Polonezi, Bulgari, Greci uniați, cari nu se pot numi toți «elinorythmi».

Prin urmare nu sunt potriviți termenii Prea Sfinției Voastre «elinorythm» și «elinorythmie», formați prin traducerea cuvântului *ritus* prin cuvântul *rythmos*. Pentru că uniații de mai sus n'au nicio legătură cu liturghia greacă și cu uzurile grecești. Haldeii, Coptii, Sirienii, Armenii au liturghii și uzuri proprii, pe cari nu le au ceilalți. Și totuș toți cei de mai sus aparțin *Bisericii uniate* (Église uniate), după termenul consacrat. Biserica uniată reprezintă un sistem bisericesc anumit, căruia aparțin și Grecii uniați. Și dacă cuvintele *unit, uniat, uniație* n'au totdeauna însemnare bună la ortodocși, după Korolevski, aceasta se datorește istoriei însângerate a uniației, relilor de nedescris, cari au însoțit-o pretutindeni unde ea a apărut.

Istoria mărturisește că uniația, ca sistem bisericesc, era necunoscută în acele timpuri, în cari Roma constrângea pe cei uniți să se latinizeze și să i se asimileze. Când frații greci din Salonic Chiril și Metodiu, în secolul al IX-lea, trimiși dela Constantinopol în Moravia ca să predice creștinismul printre Slavi, au conceput limba slavă, au suferit mari atacuri din partea Romei pentru această limbă, pe care Roma a condamnat-o și interzis-o ca fiind «gotică» și eretică, permițând-o abia mai târziu, ca fiind așa zicând inventată de Ieronim. În enciclice papale oficiale, s'a reluat minciuna despre literele slave ca litere «ieronimice», ca de către Clement VI (1346), Urban VIII (1631), Inocențiu X (1648) și Benedict XIV (1754). Când trimișii papii Nicolae I au venit în Bulgaria, au impus Bulgarilor ortodocși nu numai pe *filioque*, ci și liturghia latină și uzurile latine, declarând nevalabile tainele săvârșite de către preoți căsătoriți.

În timpul cruciadelor și după cererea lui Inocențiu III, s'a urmărit sistematic asimilirea forțată a Grecilor ortodocși cu Biserica latină. Cucerind ținuturile grecești, cruciații alungau ierarhia greacă și instalau ierarhie latină,

obligând și constrângând până la moarte restul clerului și poporul, ca să se supună papii. În Cipru s'a vărsat sânge martiric, s'au ars oameni vii, cari nu voiau să se supună papii. Prin trimișii ei, dintre cari unii au uitat că sunt reprezentanții unei Biserici creștine, întrebuințând mijloace crude și tiranice contra unor creștini de aceeaș credință, Roma se silia să latinizeze popoarele Orientului. Misionarii tratau, pentru impunerea latinismului, pe uniți ca necreștini (*comme de non chrétiens*), zice *assomptionistul R. Janin* în cartea sa «*Les Églises orientales et les rites orientaux*»¹⁾, și adaugă: «*Au moyen âge cette methode (a latinizării) fut très souvent employée. Les croisés n'en connurent jamais d'autres et la léguèrent à leurs héritiers, les Génois et les Vénitiens... Le mépris que le clergé latin témoignait trop souvent pour les rites orientaux... contribuèrent avec la latinisation à augmenter la haine des Orientaux pour les doctrines et les usages de l'Église romaine*».

Forța și constrângerea spre latinizare au dezvoltat ura Orientalilor pentru învățăturile și practicile Bisericii latine. Papa Inocențiu IV a permis la 1254 să fie tolerate uzurile Orientalilor, ceea ce însemnează, că mai înainte nu era permis acest lucru, ci, cum observă Korolevski, bulla lui Inocențiu IV a fost „charta uniaticismului”, pentru că face tipul oriental suspect și-l consideră tolerat cu presupunerea abolirii lui treptate și a latinizării celor uniți cu Roma. În secolele al XIV-lea și al XV-lea, s'a dus în insulele grecești și mai ales în Creta persecuție sistematică a latinilor contra ortodocșilor, pentru că nici bulla lui Inocențiu IV nu se aplica. Insuși faimosul Visarion, care credea, în secolul al XV-lea, că totul s'a distrus în Orient după căderea Constantinopolului, socotia că Grecii trebuiau să se îndepărteze de uzurile lor și să se latinizeze. De aceea scria preceptorului prinților greci, între altele: „trebuie ca copiii să trăească latinește... adecă să urmeze Bisericii întru toate ca latini și nu altfel”. Uniația nu era deci cunoscută pe atunci.

Afirmați din nou, că țineți de Biserica „universală” nu totuș de cea occidentală, adecă de Biserica latină și

1) Paris (Maison de la bonne Presse) 1922 (ed. 2, 1926), p. 703.

romană, și credeți că afirmațiunea Prea Sfinției Voastre se poate justifica suficient prin sensul universalității (catolicității) Bisericii. În dezvoltarea acestui sens, nu respingeți definiția noastră, după care Biserica se numește catolică, ca fiind adevărată și ortodoxă, nu pur și simplu pentru răspândirea ei în toată lumea. V'ați grăbit prea mult notând că ne găsim în contradicție cu sf. Ciril al Ierusalimului, cu privire la sensul catolicității. Pentru că ați tăiat și desfigurat în chip surprinzător locul din el, aducând doar primele fraze, pe când mai departe zice deasemenea, că Biserica se numește catolică „și pentru că învață catolic și exact toate dogmele cari trebuie să ajungă la cunoștința omului“. Că Biserica „ortodoxă“ e „catolică“, se vede și din locurile citate, mai ales din martiriul sf. Policarp al Smirnei și dela Ciril însuși, care deosebește Biserica catolică de cea a ereticilor ca ortodoxă. Sensul ortodoxiei, însemnând unitatea în doctrină și în conducere, exprimă sensul reunirii multelor Biserici locale. Voiți să Vă dovedim, că Biserica ortodoxă e în adevăr catolică, dar aceasta ar necesita un tratat întreg. Vă amintim cuvintele partizanului Prea Sfinției Voastre și adversar neîmpăcat al Bisericii ortodoxe, *Leon Allatius*, care recomandă latinilor să primească tot ceea ce se găsește în mărturisirile Orientalilor : „Quidquid est in his professionibus quilibet etiam catholicus profiteri posset“. Pentru ce? Pentru că sfânta noastră Biserică ortodoxă și catolică n'a schimbat nimic din cele predate ei de către Domnul și de către apostoli, n'a stricat simbolul credinței, n'a schimbat sfintele taine, n'a primit dogme noi, cu totul străine Bisericii vechi și oprise sfintei revelațiuni și rațiunii drepte. Această Biserică n'a încetat niciodată să se numească „catolică“, fiind adevărata Biserică a lui Hristos.

Luăți actele oficiale ale Bisericii noastre de până la jumătatea secolului trecut, citiți de exemplu enciclica Bisericii ortodoxe din Mai 1848 contra enciclicei papii Pius IX, citiți scrierile teologilor greci de până la începutul secolului al XIX-lea și veți vedea, că Biserica ortodoxă a Orientului se intitula totdeauna „catolică“. Ceva mai mult, spre a se deosebi de Biserica latină a Occidentului, o numia pe aceasta *κατολική* și pe partizanii ei

κατολικοί¹⁾). Dar, cum am spus, Biserica latină și-a însușit termenul „catolică” și ca urmare se numește azi, de obicei prin convenție „catolică” desigur, dar nu și „ortodoxă”.

Locurile citate de Prea Sfinția Voastră din sfinți părinți nu se referă la Biserica occidentală despărțită de cea catolică, și nici termenul „catolică” cu care se întitulează, nu corespunde faptelor, ajungând sinonim cu „latină”. De aceea unii teologi latini, ca iezuitul *M. de la Taille* (*Orientalia Christiana*, 21) și alții propun ca Biserica latină să se numească „orthodoxe”. După cum e știut, se numesc „catolici” și patriarhii unor Biserici din Orient despărțite și „catolici” îi numește toată lumea, fără ca ei să fie *catolici*, adecă ortodocși, afară de „catolicosul” Iviriei.

Mărturisim că nu înțelegem concluzia la care săriți, adecă fiindcă Biserica apuseană nu este Biserica „catolică”. Prea Sfinția Voastră sunteți „catolici elinorythmi”, fără să aveți obligația de a ține tipurile și uzurile bisericesti ale Bisericii apusene. Este adecă „Biserica catolică” nevăzută și nelimitată? Nu are ea o anumită doctrină și o anumită rânduială cultică, nu are unitate de credință și de conducere? Nu e prin urmare, după Prea Sfinția Voastră, tot una Biserica „apuseană” cu cea „catolică”. și papa Romei cu patriarhul și arhiepiscopul Romei? Mai adăogați, că, ca „elinorythm” aveți obligația de a nu Vă conforma cu cele ale Bisericii apusene. Atunci cum se face că Prea Sfinția Voastră „elinorythmul” conduceți pe străzile Pireului procesiunile cu sfintele Daruri și încă îmbrăcat în costum de arhieru ortodox și purtând totodată inel de ierarh latin, spre scandalizarea ortodocșilor? Ce legătură poate să fie între o ceremonie curat latină și între „elinorythmie”? Cum se face, cum s’au arătat evenimentele în „Anaplasia”, că membri ai Bisericii „elinorythme” a Prea Sfinției Voastre se împărtășesc cu sfânta euharistie indiferent când la Prea Sfinția Voastră, când la Occidentali?

Știm că puneți pe ortodocșii ce atrageți ca să jure pe sfânta evanghelie, că nu vor mai intra în biserici ortodoxe. Preotul Prea Sfinției Voastre Gheorghios Xenopulos a zis unei femei prozelite, care, după prozelitism, s’a dus într’o

1) In loc adecă de καθολική, καθολικοί. N. Tr.

biserică ortodoxă, ca să se închine și roage pentru copilul său bolnav, că mai bine era să se fi dus într'o *geamie*, decât într'o asemenea biserică! Acelaș preot a săvârșit din nou taina nunții la o pereche ortodoxă prozelită!!! Iar ca director al azilului de orfani a pedepsit foarte aspru mici copii de refugiați ortodocși din azil, pentru că au sărutat mâna unui preot ortodox, care trecea pe strada Evtyhias și pentru că, după el, s'au întinat! Acelaș asigură pe simplii copii, că cel care intră într'o biserică ortodoxă va fi alungat dela paradis și destinat pentru iad. Și cu toate acestea, deși, după cum ziceți, nu țineți de Biserica apuseană, aveți intrare liberă în biserici apusene și țineți sărbători și ceremonii apusene.

Ar fi prea lung, ca să transcriem inconsecvențele, în cari cădeți din cauza uniției. Observăm numai că, odată ce afirmați că sunteți unit cu «Biserica catolică» cea dintru început existentă, și nu cu Biserica apuseană, pentru că primiți doctrina ei, pe care n'o cunoștea vechea Biserică catolică, și faceți cele opuse ei? Primiți desigur ca dreaptă învățătura Bisericii apusene despre *Filioque*, pe care Biserica catolică a sinoadelor ecumenice o ignora, interzicând categoric orice adaos sau micșorare în simbol, dar pronunțați simbolul credinței fără el; primiți ca dreaptă învățătura Bisericii apusene, după care sfințirea cinstitelor daruri la sfânta liturghie se face prin cuvintele domnești, și cu toate acestea pronunțați și rugăciunea de invocare a sfântului Duh, a cărei mențiune o face însuș Irineu al Lugdunului; primiți ca dreaptă învățătura târzie și contrarie sfintei Scripturi a Bisericii apusene, după care împărtășirea cu Sfânta Euharistie se face numai prin azimă și totuș întrebuințați pâine dospită și concepeți diferite moduri de împărtășire cu Euharistia sub ambele specii.

Trecem cu vederea alte inconsecvențe, căroră sunteți obligat să Vă supuneți, nu pentru că sunteți, cum ziceți, unit cu Biserica „catolică” și nu cu cea apuseană, ci pentru că urmați sistemul amăgitor al uniției. Trecem cu vederea spectacolul monstruos și confuzia aduse în sânul Bisericii latine însăș dela sosirea Prea Sfinției Voastre, notând numai că, pe când mii de concetățeni de-ai noștri greci partizani ai acestei Biserici, și din Atena și din insule, având în frunte episcopi greci, urmează întru totul

Biserica latină, Prea Sfinția Voastră împreună cu assompționistii francezi, travestiți în ortodocși, urmați nu Biserica latină, ci pe cea «catolică», vă înfățișați cu călugării străini ca greci, pe când Grecii sub ceilalți episcopi sunt după Prea Sfinția Voastră «apuseni» și «latini». Doi episcopi greci sub acelaș papă al Romei, instalați în Atena împotriva oricărei legi, sunteți unul «apusean», iar celalt «catolic»! Greci adevărați și autentici, concetățeni de-ai noștri din Atena, cași clerici latini sinceri poartă costum latin, iar Francezii «elinorythmi» ai Prea Sfinției Voastre poartă costum de clerici ortodocși! Ce confuzie monstruoasă, ce amestec! Dar de ce să nu fie spus adevărul? Nu vă deosebiți întru nimic de ceilalți partizani ai papii Romei, sunteți apusean și latin, dar pentru refugiații greci naivi Vă prezentați ca «elinorythm», ca să le arătați că prin unirea lor cu papa vor păstra tot ce au ca ortodocși, pe când în realitate leapădă ortodoxia. Desigur că nu avem dreptul de a intra în conștiința Prea Sfinției Voastre, dar nu socotim sincer sistemul uniației. E sistem amăgitor, ipocrit, oportunist, ca o punte de trecere la papism, permițând toate câte faceți și susțineți Prea Sfinția Voastră și cei de sub Prea Sfinția Voastră, pentru ascunderea scopurilor propagandiste ale Prea Sfinției Voastre.

Trecem acum la combaterea altor afirmațiuni ale Prea Sfinției Voastre. Ziceți că «elinorythmia» adică uniația a existat dintru început, pentru că în Biserica veche și unită erau și de cei cari-și săvârșiau cultul în grecește și aveau uzurile lor proprii. Așa că, după teoria în adevăr originală a Prea Sfinției Voastre, marele Atanasie, Vasile cel Mare și Grigore Teologul, sfântul Ioan Hrisostom, Chiril al Alexandriei și, în genere, toți marii părinți și dascăli ai Orientului erau «elinorythmi», adică uniați, în sensul în care sunteți și Prea Sfinția Voastră!! Desigur însă că nu ignorați faptul, că în primele trei secole ale creștinismului predomina limba greacă chiar la Roma. Eră deci și Roma «elinorithmă»? În afară de limba greacă, erau în uz în Biserica veche și alte limbi: siriacă, armeană, coptă, iar în Apus mozarabă (în părțile sud-vestice ale Spaniei). Eră atunci «elinorythmi» și cei cari întrebuintau aceste limbi? «Elinorythmie», al cărei nume nu există nici în limbă, nici măcar în formulele liturgice. Ea constitue un sistem propriu

de unire cu Biserica latină, după cum am spus mai sus. Faptul că patriarhatul Alexandriei, de exemplu, săvârșia sfânta liturghie în grecește și avea uzuri proprii nu însemnează că era «elinorythm», în sensul în care sunteți «elinorythm». Prea Sfinția Voastră, adică *uniat*, unit cu Roma în felul în care am arătat mai sus. Patriarhatul Alexandriei, cași celelalte patriarhate, cari continuă a avea aceeași limbă chiar după primirea de către Roma a diferilor inovații condamnate de ele, nu erau desigur «elinorythme». Prin urmare teoria Prea Sfinției Voastre, repetăm, nu se poate caracteriza decât ca paradox.

E cunoscut, că papa Romii a avut câtva timp jurisdicțiune și asupra unor ținuturi grecești, ca Iliricul oriental, pentru că, după cum am arătat într'o lucrare specială, el ținea de partea occidentală a imperiului roman, și această jurisdicție s'a desființat la 733, și deși papa Romei a căutat cu insistență să obțină din nou această jurisdicțiune, n'a reușit. A vă închipui însă, că Iliricul sau altă regiune grecească era unit cu papa în felul uniației sau «elinorythmiei», e o absurditate imensă. Sunt cunoscute de toată lumea faptele, pe cari le relatați cu inutilă prisosință în scrisoarea Prea Sfinției Voastre, dar ele nu au sensul ce le atribuiți, înțelegând ca «elinorythm» tot ceea ce era grecesc.

Și înainte și după deplorabila shismă a secolului al XI-lea, exista în Italia populație grecească, dar această populație nu era supusă administrativ papii Romei. Aveau episcopii și mitropolii proprii, puse sub patriarhul ecumenic. Mitropolia de Otrando era grecească, fără nicio legătură cu papa Romei privitor la conducere. Mitropoliile și episcopiile grecești aveau mănăstiri înfloritoare. Existau mănăstiri grecești chiar lângă Roma, între cari se distingeau vestita mănăstire a Cryptoferrei. Grecii din Italia nu se deosebiau de ceilalți Greci ortodocși în credință și în cult, prin urmare nu erau, cum ați vrea, «elinorythmi». Tocmai faptul că Roma căută să impună și acestor Greci azima a fost unul din motivele shismei.

Totuși acest elinism înfloritor al Italiei din evul mediu, a fost distrus și a dispărut prin agresiunile clerului latin, Mănăstirea dela Cryptoferra nu era dela început, cum credeți, „elinorythmă“, era mănăstire curat grecească, păstrându-și caracterul timp de secole. Dela întemeetorul

mănăstirii, sfântul Nil (1004), până la Petru, care a luat parte la sinodul dela Florența, adică peste patru secole și la 36 egumeni, numai doi poartă nume neorientale. Unul dintre primii urmași ai lui Nil, egumenul Nicolae I, a fost trimis dela Constantinopol în anul 1086-87, ca „Grec la Greci“ (Graecus ad Graecos). Chiar egumenul amintit Petru Petalios sau Vitalius era de origine greacă, din satul grecesc Pentadactylon din Calabria. Mănăstirea nu-și mai păstra însă caracterul ei grecesc, reînnoit de Visarion, și era unită cu papa Romei. Prin intervenția lui Visarion, papa Eugeniu IV a interzis, printr'o enciclică adresată episcopilor Italiei, ca să fie supărați de către clerul latin călugării greci „Vasilieni“ din Italia și Sicilia, păstrându-și rândueala bisericească și ceremoniile Bisericii orientale, deși nu mai cunoșteau deloc limba greacă și n'o mai întrebuințau la cultul divin. Călugării păstrau doar unele forme ale Bisericii orientale, pentru că fusese asimilați prin mari presiuni cu Biserica latină și-și uitase limba părintească. Papa Eugeniu IV i-a confirmat toate privilegiile și a permis să se săvârșească în ea sfânta liturghie în grecește, grație lui Visarion, care fusese numit de Pius II egumen comendatar (commendatarius) al Cryptoferrei. În secolele următoare, caracterul grecesc al mănăstirii s'a afirmat și mai mult, prin înființarea în ea a unei școli preoțești și a unei academii teologice a Cryptoferrei la Roma. Prin urmare motive speciale au contribuit, ca mănăstirea, ce fusese la început grecească, să-și păstreze caracterul său grecesc, în timp ce tot ce era grecesc fusese latinizat.

În secolul al XVI-lea, după cucerirea Orientului de către Turci și prin emigrarea multor Greci și Albanezi ortodocși în Italia, s'a format o nouă mitropolie grecească ortodoxă a Italiei, autonomă din punct de vedere administrativ, stând sub depedența spirituală a Arhiepiscopiei Ahridei. Mitropolia aceea a fost sistematic persecutată de clerul latin. Prin intervenția lui, a fost alungat la 1556 din Messina mitropolitul grec Pamfilos. Mitropolia ortodoxă o susțineau însă numeroasele colonii greco-albaneze, cari stăruiau în ortodoxia lor. *Uniația* le era cu totul necunoscută atunci. Erau colonii curat ortodoxe și nu „elinorythme“, cum susțineți. La 1565, murind mitropolitul Italiei Pafnutios, arhiepiscopul Ahridei Paisios a transferat

la acea mitropolie pe Timotei al Coriței, „ca să arhipăstorească pe Greci și Albanezi, locuitorii ei, din provinciile Apulia, Abruza, Vasilicata, Calabria, Sicilia, Melita, Dalmatia și în toată partea apuseană“, după documentele păstrate, pe cari le-am și publicat în lucrarea noastră despre raporturile dintre ortodocși și latini în secolul al XVI-lea. Contra turmei ortodoxe a acestei mitropolii a Italiei s'a întors însă Roma cu îndărătnicie neînduplecată, spre a-i violă conștiința. Foarte expresiv zice Korolevski, în lucrarea amintită mai sus, că în secolul al XVI-lea episcopii Italiei sudice au fost obligați să rezolve problema a cece trebuie făcut cu Grecii și Albanzii, cari sunt ortodocși. S'a hotărât ca să fie aduși cu forță în sânul Bisericii latine. S'a căutat bulla lui Inocențiu, IV și s'a luat ca temelie al dispozițiunilor lui Clement VIII dela 1595, pentru distrugerea ortodocșilor. Aceste dispozițiuni au fost în adevăr foarte funeste.

Nerecunoscând ca valabilă sfânta mirungere făcută de preoții ortodocși la botez, Clement a ordonat ca episcopii latini s'o repete. Episcopii greci ortodocși nu aveau dreptul, după dispozițiunile lui Clement VIII, ca să întrebuițeze sfânt mir care nu fusese sfințit de un episcop latin. Clericii ortodocși hirotoniți de episcopi greci „shismatici“ erau suspendați, până ce se uniau cu Biserica latină, renegând „rătăcirile și shisma“ episcopului care i-a hirotonit, — și era interzisă săvârșirea vreunei taine de către „shismatici“ fără învoire specială dela sfântul Scaun. Deaceea, cel hirotonit fără o asemenea învoire era suspendat. Cu alte cuvinte, prin aceste dispozițiuni constrângătoare ale lui Clement VIII, clerul ortodox era desființat cu totul. Apoi, prin aceleași dispozițiuni, se impuneau și ortodocșilor hotărârile privitoare la căsătorie și divorț ale sinodului dela Trident. Soțul latin avea dreptul de a impune obligatoriu confesiunea latină soției, dacă aceasta era greacă, drept pe care nu-l avea totuș soțul grec, dacă lua soție latină; aceasta rămânea liberă să-și urmeze propria confesiune.

Abia mai târziu republica Veneției a modificat întru câtva această dispoziție atât de apăsătoare și nedreaptă a lui Clement VIII, permițând căsătoriile mixte, cu condiția ca fiecare soț să-și poată păstra liber confesiunea proprie, copiii însă urmând pe a tatălui. Nici preotul grec ortodox

nu putea să binecuvinteze căsătoria unei latine, nici cel latin pe a unei Grece, fără certificat de celibat, iar procesele de divorț le judeca episcopul Bisericii, în care se săvârșise căsătoria. Așa a moderat republica venețiană aspra dispozițiune a papii, prin care se urmăria complectă asimilare a Grecilor ortodocși cu latinii.

Nemulțumit însă cu cele arătate mai sus, papa Clement ordonă în plus, că Grecii trebuie să creadă că Sf. Duh porcede dela Tatăl și dela Fiul, putând însă să nu pronunțe simbolul cu *Filioque*, dacă rezultă scandal. Comunităților mixte de latini și de Greci ortodocși li se impunea ținerea sărbătorilor latine. Papa instalează în fine la Roma un episcop grec de confesiune latină, ca să hirotonească după tipicul grec ortodox pe clericii ortodocși ai comunităților ortodoxe din Italia, cari voiau să fie hirotoniți de arhiereu grec și nu latin. Totodată, papa a fuzionat toate mănăstirile grecești din Italia, dintre cari nu s'a menținut până azi decât numai cea dela Cryptoferra. Dispozițiunile lui Clement VIII au avut ca rezultat imediat fuzionarea silită a comunităților ortodoxe din Italia și Sicilia cu Biserica latină, pentru că de altfel, după puțin timp, s'a interzis chiar întrebuințarea limbii grecești în bisericile ortodoxe din Italia.

Sub papa Grigore XIII, întemeietorul școlii Sf. Atanasie din Roma, asuprirea s'a moderat puțin, dar «Propaganda fidei» înființată la Roma la 1622, a întrebuințat presiuni de nedescris contra a tot ce era ortodox și grecesc. Chiar în școala Sf. Atanasie se exercită mare presiune asupra elevilor. Mitropolitul de Trapezunt Chiril, atras la Biserica latină, scriind din Paris lui Leon Allatius, «reverendissimus dominus», la Roma, la 13 Iunie 1652, se plângea că clericii latini nu-i permiteau să-și țină «ritul său», și adăogă: «nici chiar la Roma nu-l lasă neatins, pentru că elevii (școlii Sf. Atanasie) se împărtășesc cu hostia și se spovedesc la duhovnici latini și nu la greci, țin Sâmbetele și nu țin Mercuria, țin Paștile și postul ca latinii». Acelaș mitropolit, obligat să țină «ritul» latin, scria iarăș lui Allatius, că acesta la laudat «înaintea tuturor», pentru că a aflat că săvârșește liturghia «cu azimă».

După o așa asuprire deci pentru ortodocșii din Italia, nu se putea să nu dispară tot ce era ortodox și grec. Prințul *Max de Saxonia*, notând în celebrele sale Vorle-

sungen über die orientalische Kirchenfrage (1907), că sistemul nefast al uniății nu asigură o unire reală, pentru că uniății se reîntorc la ortodoxie, zice că numai uniăția Italo-grecilor e sigură, fiind consfințită prin îndelungată obișnuință (Die Union der Italogräker ist durch langjährige Gewohnheit geheiligt und ruht auf festem Grunde). Iată o pierdere definitivă și imensă pentru ortodoxie și pentru elinism adusă de nefastul sistem al uniății, pe care ați venit să-l aplicați și în Grecia propriu zisă. Copiați depe Rodotas și alții, amănunțit și cu oarecare suficiență, comunitățile grecești înfloritoare din Italia, fără să Vă pese însă, că uniăția a distrus acel elinism înfloritor, latinizat și dispărut. Uniăția n'a existat deci în evul mediu ca sistem bisericesc, iar când s'a aplicat în timpurile mai noi a urmărit descompunerea Bisericii ortodoxe.

Vă sunt cunoscute desigur faptele, prin cari iezuiții au impus uniăția în diferite țări cu concursul, din nefericire, și al unor Greci, ca al lui Petru Arcudios, elinomaniacul, al lui Leon Allatius și altor. Nu ignorați, că sub același Clement VIII s'a bătut la Roma o medalie comemorativă, care înfățișează pe episcopii ruși îngenunchiați înaintea papii, cu inscripția *Ruthenis receptis*. Erau îngenunchiați episcopii cari trădase în chip mizerabil ortodoxia și cari înduplecați și atrași de predicile iezuiților și anume ale lui Petru Scarga și Anton Possevino, s'au dus la Roma, au mărturisit credința latină, primind hotărârile sinoadelor dela Florența și dela Trident, anatematizând shismele și ereziile, pe cari le-a condamnat Biserica Romei, deci și Biserica ortodoxă însăși, iar pe lângă acestea au recunoscut ca adevărat pe *Filioque*, purgatoriul, învățătura despre indulgențe, pe cea despre primatul papii și despre ceremoniile și tainele specifice ale Bisericii latine. Papa permitea foștilor ortodocși să-și aibă uzurile lor, dar numai pe acelea cari concordă cu ale Bisericii latine. Iată deci geneza uniății! Acestea au fost principiile ei și cu așa principii s'a impus cu forța și constrângerea populației ortodoxe din Rusia sudică și din Polonia, prin sinodul dela Brest 1596. Cunoașteți grozavele-i consecințe. Arhimandritul Nichifor, reprezentantul patriarhului de Constantinopol, a fost prins din ordinal regelui Poloniei Sigismund, care sprijinia cu pasiune uniăția, și închis în temnițele Marienburgului, murind de foame; reprezentantul patriarhului de Alexandria, Chiril

Lucaris, abia a reușit să fugă ; contra ortodocșilor s'a pornit persecuție grozavă, mulți clerici au fost uciși, alții exilați, iar alții de frică s'au supus papii. Bisericele și mănăstirile au intrat în mâinile uniaților.

Descriind consecințele teribile ale uniației, într'o scriere recentă despre Biserica rusă ¹⁾, *Brian-Chaninov*, ne dă o icoană foarte vie a rezultatelor uniației, în următoarele : «Ce fut là le point de départ d'une lutte stérile et longue entre deux fractions de la population des provinces russes de la Pologne. Bien vite, abandonnant le terrain purement religieux, elle devint une question nationale, politique, administrative. Elle prit aussitôt des proportions grandioses et menaçantes ; toutes les classes de la population s'en mêlèrent, les tribunaux en furent saisis, la diète dut intervenir pour protéger les évêques et défendre leurs églises. Pour comble de malheur, on fit appel non seulement au bras séculier, mais à la force brutale ; des bandes de pillards parurent dans le pays ravageant de préférence les propriétés des unis». Acest tablou funest al revoltării popoarelor și al unor catastrofe de nedescris s'a repetat din nenorocire pretutindeni uude s'a impus uniația. În provinciile rusești ale Poloniei, Biserica ortodoxă părea momentan desființată, dar s'a restabilit dela începutul secolului al XVII-lea prin silințele patriarhilor din Orient și mai ales ale lui Teofan al Ierusalimului, care s'a dus acolo în anul 1620.

Traducere de TEODOR M. POPESCU.

1) Paris, (Bernard Grasset), 1828, pag. 104. — *N. Tr.*

.....

Săptămâni și luni, cât am stat în pat și în casă, le-am trăit cu Evanghelia. Puțin câte puțin, fiecare stih din Evanghelia a ajuns să fie viu pentru mine. În toate cuvintele, am văzut strălucind adevărul ca o stea și l-am simțit bătând în mine ca o inimă. Cum n'aș crede de acum înainte în minuni, după aceia pe care a săvârșit-o cartea asta în mine ?

Ochiul meu era orb la lumina credinței, iar acum o vede în toată măreția ei. Sufletul îmi era surd la cuvântul lui Dumnezeu, iar azi îl aude în toată dulceața lui doveditoare. Eram înțepenit de nepăsare, iar azi sufletul mi se ridică spre cer în avântul dragostei. Duhurile necurate de care eram stăpânit au fost alungate pe totdeauna.

FRANÇOIS COPPÉE,
în scrierea „la Bonne Souffrance“.

RELIGIUNEA ȘI ȘTIINȚA ÎN DISCUȚIUNEA CONGRESULUI NAȚIONAL

În Congresul Național Bisericesc, care s'a ținut în București între 18 și 22 Noemvrie 1929, s'a tratat și chestiunea învățământului religios. Prea Sf. Episcop *Vartolomeiu* a pus chestiunea că învățământul religiei a avut de suferit din pricina științei și că trebuie luate măsuri în această privință. Cuvintele acestea, citite din dările-de-seamă, care nu totdeauna prind bine însuși chipul cum a vorbit cineva, au fost citite de mai mulți și fiecare le-a luat în înțelesul în care e îndrumat sufletul său. D. I. *Teodorescu*, dela ziarul *Adevărul*, care totdeauna e gata la discutat temele religioase și o ia iute de partea protivnică religiei, îndată a sărit ca ars, că iată cineva care, în acest veac de lumină, se mai poate agăța de știință; că, fără îndoială, Vlădica Vartolomei e un tip unic în această privință; că acum nu se mai găsește om care să se agățe de știință și să-i puie în spinare fel de fel de păcate, cum făceau înfățișătorii întunerecului din veacurile trecute. Deci e de dorit ca fapta Vlădicăi Vartolomei să rămâie mărginită la cel care a făcut-o și să numai găsească urmași, fiindcă nu e frumos pentru Biserica noastră ca fruntașii ei să mai pășească în fața lumii în chipurile învechite ale vrăjmașilor științei.

Articolul d-lui I. *Teodorescu* din *Adevărul*, în care Vlădica Vartolomei era înfățișat în felul acesta, a fost citit și de altul, cu altă pornire sufletească față de discuțiunile în care intră religionea. A fost citit de d. Comandor *Negulescu*, bărbat de cultură și care în atenee populare de multe ori a vorbit cu inimă în apărarea religiei. Domnia sa, citind ce s'a scris despre graiul Vlădicăi Vartolomei în Congresul Național, și-a zis: fără îndoială, Prea Sfințitul n'a putut vorbi așa cum se spune. Trebuie mai întâi să ne ducem la izvor să vedem ce a spus. O fi spus că nu știința, ca rezultat sigur al unor cercetări și care a dus la rezultate care azi sunt un bun al omenirii, a putut duce la vreo vătămare a învățământului religios, ci atitudinea unor oameni de știință față

de religie. Dacă vătămarile acestea pot veni din tabăra științifică, da, dar una este că le-a adus știința și alta că au fost partea cutărui sau cutărui bărbat din lumea științifică, pe care însă știința propriu zisă nu și-a împropriat-o.

Pentru mai multă încredințare, ca să știe despre ce a fost vorba și ce anume a spus Vlădica Vartolomei, d. Comandor Negulescu a scris Prea Sfinției Sale cerându-i lămuriri. Trebuie să ne pară bine de pasul acesta, pentru că de aci a urmat un frumos răspuns al Prea Sfințitului Vartolomei, răspuns pe pline două foi de scrisoare și care merită dat în tipar.

Noi l-am citit, fiindu-ne pus în mână de d. Comandor, și aflăm cu părere de bine că se va tipări, cu voia Vlădicăi. Va fi o discuțiune frumoasă de care cititorii vor putea lua cunoștință cu plăcere. Până atunci, să stăm puțin de vorbă în această privință, pentru a vedea că degeaba se turbură d. Teodorescu și că tocmai noi avem dreptul să ne plângem, că nu religiunea este cea care vine să stingherească ceva din drepturile științei, dar ea are de suferit din partea unor oameni care vorbesc în numele științei.

Unul dintre învățații care au dus pătimașă luptă împotriva religiunii a fost naturalistul *Ernst Haeckel*, care a murit acum câțiva ani. Acesta nu făcea numai curată știință, dând rezultatele căpătate, ci toate acestea le înfățișa cu o tâlcuire care să lovească în religiune și care a voit și chiar a încercat să înființeze o religiune cu numele de «monism», cași cum religiunile se pot înființa din cabinet, cu adunări, cu statute, cu reviste. Și n'a fost singur în această privință, ci a avut și tovarăși cu nume mai puțin răsunătoare ca al lui. În patima lui împotriva religiunii, nu s'a mărginit numai la partea studiilor sale, ci a intrat el însuși în studiile religioase, precum critica evangheliilor, ca să scoată și de acolo ceva împotriva înfățișătoarei religiuni, care este Biserica.

Capătul tuturor acestora a fost batjocorirea lui Haeckel însuși, pentru că s'au găsit destui bărbați în Germania, și din lumea naturalistilor, și din a teologilor, care să-i dovedească neadevărurile pe care le revarsă în public. Dar vorba este: răul s'a făcut? Până una alta, lumea află cum vorbește cutare naturalist și zice că uite, religiunea

e dovedită de mincinoasă. Deci, în asemenea împrejurări, un bărbat ca Vlădica Vartolomei, nu ar avea dreptul să se plângă despre pagubele aduse religiunii în numele științei?

Vedeți că d. Teodorescu niciodată nu privește lucrurile și din această latură, ci totdeauna din latura prin care să poată apăsa condeiul împotriva religiunii.

N'am avut și la noi asemenea apucături? Până când să se facă o îndreptare de care lumea n'a aflat, s'a prins mai întâi cea dintâi vestire a propagandei împotriva religiunii. Răposatul *Ioan Nădejde*, care a murit la sfârșitul anului 1928, a fost din aceștia. A dus o vie luptă în Iași împotriva religiunii, «în numele științei» și lupta a fost dusă cu destulă însuflețire, încât s'au încovoiat și unii preoți pe vremea când nu aveau destulă carte ca să se poată apăra. Asta era pe la 1880 în Iași. Mai târziu, același Nădejde și-a schimbat vederile, a ajuns a fi un cald apărător al religiunii. Ne-a mărturisit-o el însuși, prin 1913, în sala *Liedertafel* din București, ba a și scris-o în două lungi articole din *Voința Națională* care se tipărea pe atunci.

Totuși lupta a fost dusă ani de zile, cu patimă, împotriva religiunii, în numele științei.

Avut-a de suferit de aci cinstea și numele bun al învățământului religios?

Se înțelege. S'au adus pagube «în numele științei» și de aceia trebuie să ne plângem de abuzul care s'a făcut cu această știință.

Tot la Iași, d. *Leon*, profesor la universitatea de acolo, scria totdeauna cu ghimpi împotriva religiunii. Odată, într'o cărticică a Bibliotecii «Lumen» ori «Cugetarea, scria împotriva religiunii creștine că e mai pre jos de cea budistă, fiindcă creștinismul ar fi învățând «ce ție nu-ți place altuia nu face», pe când budismul învață «tot ce voiți să vă facă vouă oamenii faceți și voi lor asemenea». Om de știință care, dus de ură împotriva religiunii, vorbea cu atâta nepregătire, încât a putut spune asemenea prăpăstii, căci vorbele de mai sus, puse pe socoteala religiunii creștine, de fapt sunt un proverb românesc, iar celelalte, date ca ale budismului, sunt cuvintele lui Iisus Hristos.

Altul, d. *Botez*, tot profesor al univesității din Iași, fiind în 1927 senator, pe când se trata în parlament

chestiunea învățământului, a vorbit în Senat, că nu trebuie pusă prea multă carte de religione în clasele de sus ale liceului, pentrucă se va face ciocnire cu studiile științifice. Deci domnia sa privea ca musai că, dacă e religione, trebuie să se ciocnească de știință. Domnia sa a scos și o cărticică în care își arată vederile în această materie.

Apoi când dumneata ai bărbați care ne pecetluiesc și ne înfățișează astfel, care văd religionea în chipul acesta și se socotesc îndreptățiți să facă așa, sub cuvânt că lucrează în numele științei, nu e cu dreptul să se spuie că, din tabăra științei, se aduce pagubă învățământului religios? Urmează aceasta cu toată îndreptățirea, fără a fi prin aceasta un om protivnic științei.

Dacă Vlădica Vartolomei a vorbit cum a vorbit, a avut cuvânt să facă, iar dacă d. I. Teodorescu voia să fie drept cu Prea Sf. Sa, trebuia să vadă lucrurile și din această lature.

Dar noi așteptăm să vedem ieșind la lumină scrisoarea Vlădicăi Vartolomei și vom mai vorbi și atunci.

Arhim. SCRIBAN.

CRONICA INTERNA

Scrisorile dintre Patriarhul Ecumenic și Patriarhul României la suirea pe tron a Patriarhului FOTIE al Constantinopolului.

Πατριαρχεῖον Οικουμενικόν

Nr. 1684.

Μακαριώτατε καὶ Ἀγιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Βουκουρεστίου, Μητροπολίτα Οὐγγροβλαχίας καὶ Πατριάρχα τῆς ὀρθοδόξου Ἀὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ρωμανίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε. Μύρων τὴν φίλην ἡμῖν σεβασμίαν Ἀύτης Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

TRADUCERE

No. de înregistrare 1648.

Prea Fericite și Prea Sfințite Arhiepiscop al Bucureștiului, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al Bisericii autocefale ortodoxe române din România, în Hristos Dumnezeu, prea iubite și prea dorite frate și conliturghisitor al Smereniei Noastre, Domnule Miron, Prea Fericirea Voastră prea cinstit și prețuit Nouă, în Domnul frățește îmbrățișându-Vă, prea dulce Vă salutăm.

Τοῦ τὴν ἀνωτάτην δικουβέρνησιν τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τέως ἐμπειπιστευμένου καὶ διακατέχοντος γεραροῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου Βασιλείου τὸ κοινὸν χρέως ἐν βαθεῖ αὐτοῦ γήρα ἔναγχος ἀποτίσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς ἀφ' ἡμῶν μεταστάντος, βουχήσει καὶ εὐδοκία θεοῦ, ἐπὶ τὸν πάνσεπτον Θρόνον εἰς διαδοχὴν αὐτοῦ ἐκλήθη καὶ ἀνήλθε, γνώμη καὶ ψήφῳ κανονικῇ ὁμοφώνῳ τῆς καθ' ἡμᾶς σεβασμίας Ἱεραρχίας, ἡ Μετριότης ἡμῶν, τὰς εὐθόνας τῆς ἱεράς καὶ μεγάλης ἐντολῆς ἀναλαβοῦσα ἀπὸ τῆς 7 ης τοῦ ὑπερμεσοῦντος Ὀκτωβρίου.

Οὕτως ἐν ὑποταγῇ καὶ ἐλπίδι πρὸς τὸ τοῦ Κυρίου θέλημα τὴν μεγάλην διακονίαν, κατὰ τὴν κοινὴν ἀξίωσιν καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν, πρὸς ἡμᾶς τιμὴν καὶ ἐμπιστοσύνην, ἀναλαβόντες, ἄσμενοι ἤκομεν καὶ διὰ τῆς παρούσης ἀδελφικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἀγγέλλοντες τὰ καθ' ἡμᾶς, βουλῇ θεῖα, γεγόμενα ταῦτα πᾶσι τοῖς περισπουδάστοις ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς Ἀγιωτάτοις καὶ Σεβασμιωτάτοις Πατριαρχαῖς καὶ Προέδροις τῶν ἀδελφῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἐν ἀγάπῃ τὸν ἀδελφικὸν ἡμῶν τῆς Κοινωνίας ἀσπασμὸν ἀπευθύνοντες καὶ σὺν τῇ καλῇ ομολογίᾳ τῆς πίστεως δήλωσιν καὶ διαβεβαίωσιν ποιούμενοι περὶ τῆς πάσης δυνάμει καταβληθησομένης πάντοτε ὑφ' ἡμῶν προνοχῆς καὶ φροντίδος περὶ τε τὴν τήρησιν τῆς ἐνότητος τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης καὶ περὶ τὴν προαγωγὴν πάντοτε τῶν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς τακτικῆς ἀδελφικῆς σχέσεως δεσμῶν ἐπὶ τῷ κοινῷ ἀγαθῷ τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας.

Σὺν τῇ διαβεβαίωσει δὲ ὅτι ἐν τῇ περὶ ὡς οἶόν τε μείζονος συσφίξεως καὶ τονώσεως τῆς ἀδελφικῆς σχέσεως καὶ συνεργασίας ἐρίμνη καὶ προσπάθεια ἡμῶν ἰδίαν ἐν τοῖς πρώτοις κα-

Prea Sfințitul și Veneratul Patriarh Vasilie, căruia i-a fost încredințată și deținea cărma cea mai înaltă a Prea Sfântului Nostru Scaun Patriarhal și ecumenic, la adânci bătrânețe plătindu-și tributul comun și cu puțin mai înainte mutându-se dela noi încorturile cerești, cu sfatul și bunăvoința lui Dumnezeu și cu părerea și votul canonic și unanim al Prea Cinstitei Ierarhii de pe lângă Noi, a fost chemat Smerenia. Noastră ca să ocupe acest Prea Cinstit Scaun, urmând Prea Fericirii Sale. Am luat răspunderile sfintei și marei însărcinări, pe ziua de 7 Octombrie curent.

Astfel, cu supunere și nădejde în voința Domnului și răspunzând poftirii obștești și cinstei și încrederii covârșitoare care s'a pus în Noi, am luat marea slujire. Acum venim cu bucurie, ca, prin prezența Noastră scrisoare frățescă, să vestim tuturor Prea Sfinților și Prea Cinstiților frați în Domnul, Patriarhi și Președinți ai Bisericilor Autocefale ortodoxe surori, cele ce prin voința lui Dumnezeu s'au săvârșit la Noi, căroră adresându-le sărutarea frățescă a comuniunii, împreună cu declarațiunea de dreaptă mărturisire a credinței, facem făgăduință, că întotdeauna vom depune toate puterile Noastre și vom avea toată atențiunea și grija pentru păstrarea unității de credință întru legătura păcii și pentru propășirea legăturilor de dragoste și frăție spre binele comun al Sfintei Noastre Biserici ortodoxe.

Dăm încredințare, că vom avea în grijă, ca raporturile și conclucrarea frățescă să fie cât mai mult strânse și pronunțate și, cu ajutorul lui Dumnezeu, Noi cei dintâi ne vom da silința, ca chestiunile generale, care preocupă astăzi Bi-

ταβαλοῦμεν σὺν Θεῷ, τὸ ἐφ' ἡμῖν προσπάθειαν πρὸς τὴν ταχίσαν καὶ αἰσίαν λύσιν τῶν νῦν τὴν Ἐκκλησίαν ἀπασχολούντων γενικῶν ζητημάτων, ὅτι δὲ καὶ ἐν παντὶ μερικῷ ζητήματι πρόθυμον πάντοτε παρέξομεν τὴν ἀφ' ἡμῶν σύμπραξιν, παρακαλοῦμεν καὶ οὐκ ἀμφιβάλλομεν ὅτι ὁμοίως πρόθυμον ἔξομεν καὶ ἡγεῖς τὴν ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν σοναντίληψιν καὶ σύμπραξιν, εἴ που δεήσει, ὑπὲρ τοῦ ἔργου καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας.

Ταῦτα ἐν ἀγάπῃ ἐν τῇ κατάρξει τῆς ἱερᾶς ἀδελφικῆς κοινωνίας καὶ πρὸς τὴν Ὑμετέραν σεβασμιόδοτον Μακαριότητα καὶ τὴν κατ' Αὐτὴν ἀδελφὴν Ἀγίαν Ἐκκλησίαν ἐπιστέλλοντες καὶ πασαν εὐθηνίαν ἀγαθῶν Αὐτῇ καὶ τῷ κατ' Αὐτὴν εὐσεβεῖ πληρώματι παρά Κυρίου ἐξαιτούμενοι, κατασπαζόμεθα Αὐτὴν καὶ αὐθις ἐν φιλήματι ἀγίῳ καὶ διατελοῦμεν.

Λαηκθ: Ὀκτωβρίου κγ:

Τῆς Ὑμετέρας γερασμίας Μακαριότητος

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

(ss) † Ο' Κωνσταντινουπόλεος Φ' ΩΤΙΟΣ

serica, să fie soluționate fericit și cât mai în grabă. Deasemenea încredințăm, că și în orice chestiune privitoare la sfintele Biserici în parte, Noi vom conlucra cu toată bunăvoința și rugăm și nu ne îndoim, că ori de câteori va fi trebuință și Noi vom avea ajutorul și conlucrarea Bisericilor surori, pentru lucrul și nevoile Prea Sfintei Noastre Biserici.

Acestea cu dragoste, comunicându-le Prea Sfinției Voastre, Prea Cinstit și dorit Nouă și Bisericii surori de pe lângă Voi, pentru îndeplinirea sfintei comuniuni frățești, cerem dela Domnul belșug de bunătați pentru Voi și obștea evlavioasă de pe lângă Voi și îmbrățișându-Vă iarăși cu sărutare sfântă, rămânem:

Al Prea Fericirei Voastre, Prea Venerat Nouă iubit frate Hristos.

(ss) FOTIOS al Constantinopolului

Pentru conformitatea cu originalul grecesc,

(ss) Arhimandrit Dr. FILARET L. JOCU

1929, Octombrie 23.

Răspunsul Patriarhului României.

Sanctitatea Voastră,

Primind scrisoarea Sanctității Voastre No. 1648/929, cu frățească dragoste ne grăbim a Vă răspunde, că aceiaș bucurie pe care o încearcă Marea Biserică a Constantinopolei și Scaunul patriarhal ecumenic, pentru alegerea și întronizarea Sanctității Voastre în Scaunul Sf. Ioan Hrisostomul, o simte și Sfânta Biserică Ortodoxă din Patriarhia Română, și înalță rugăciuni către Milostivul Dumnezeu, cerând să Vă păstreze sănătos, îndelung-înzilit, drept îndreptând cuvântul adevărului în aceste vremuri de grele încercări pentru viața duhovnicească a turmei lui Christos.

Clerul și poporul drept credincios al Patriarhiei Noastre păstrează o plăcută amintire despre călătoriile ce ați făcut în anii trecuți în Țara Noastră și are încredere că, prin urcarea Sanctității Voastre pe Scaunul patriarhal al Mării Biserici a Constantinopolului,

problemele din ortodoxie, ce aşteaptă de multă vreme o fericită deslegare, află în persoana Sanctităţii Voastre iniţiatorul şi îndrumătorul cerut de nevoile Bisericii.

Ca întotdeauna, şi cu acest prilej, ţinem să asigurăm pe Sanctitatea Voastră şi pe Sfântul Sinod al Scaunului Patriarhal al Marei Biserici de tot concursul şi colaborarea Noastră pentru propăşirea Sfintei Noastre Biserici ortodoxe, pentru întărirea vieţii duhovniceşti a clerului şi poporului dreptcredincios de pretutindeni, pentru păstrarea şi apărarea dreptei învăţături şi pentru pacea şi buna învoire ce trebuie să stea la temelia oricărei lucrări cu caracter obştesc ortodox.

Incredinţându-mă fierbinţilor rugăciuni ale Sanctităţii Voastre rămân cu dragoste frăţească şi veneraţie al SANCTITĂŢII VOASTRE iubitor frate întru Hristos şi împreună liturghisitor.

PREŞEDINTE, (ss) MIRON

Patriarh-Regent.

Al şaptelea congres anual eparhial al Societăţii preoţeşti „Renaşterea” din Oltenia.

Am avut cinstea să arăt tot aci, cum lucrează în adunările secţiunilor judeţene, preoţii din Eparhia Olteniei, anume cum au lucrat în adunarea dela 29—30 Aprilie 1929 Preoţii din Gorj.

În afară de cele 2 adunări anuale din cele 5 judeţe ale Eparhiei noastre, o treime de preoţi se strânge anual într'un congres eparhial, organizat de Comitetul central din Craiova al Societăţii „Renaşterea”, rând pe rând, în toate oraşele mari ale Olteniei şi în așa fel ca, într'un ciclu de 3 ani, toţi preoţii să fi putut participa la un atare congres. În cele ce urmează, voi avea onoarea a arăta desbaterile celui de al 7-lea congres general al Societăţii „Renaşterea”, ținut în zilele de 3, 4 și 5 Sept. 1929, în localitatea balneară Călimănești, Jud. Vâlcea, într'o atmosferă sărbătorească.

În ziua întâia, Marți, 3 Septembrie 1929, de dimineață, s'a oficiat cu multă pietate Sf. Liturghie cu Parastas pentru Preoții olteni decedați, de către P. S. Arhiereu Vicar Nifon Craioveanul, în prezența P. S. Episcop Vartolomeiu. A predicat cu avânt Păr. Gr. Rădoescu-R.-Vâlcei. Parastasul a fost oficiat de însuși P. S. Episcop. *Ședința festivă* s'a ținut în sala Casinoului, unde s'au remarcat următoarele distinse prezențe: D. Tetovanu, Prefectul Vâlcei; d. Dr. Baculescu, Prefectul Doljului; A. Livezeanu, fost deputat de Vâlcea; Dr. Roșescu, deputat de Vâlcea; Pr. Coriolan Buracu, deputat de Caraș; Pr. Popescu-Moșoaia, Profesor universitar; Pr. Pavel Guciușna, fost deputat, etc..., etc...

P. S. Vartolomeiu, deschizând ședința, își exprimă mângâerea de a fi văzut, în 2 ani de suferință, cum preoțimea se identifică cu munca organizată de P. S. Sa, însușindu-și această muncă și răspunderile ei pentru binele neamului. Lucrăm asupra sufletului

mai mult decât o poate face *Statul, Cultura și civilizația modernă*. *Statul* prin uneltele lui, legea și forța, nu pot lucra cu durabilitate și succes asupra sufletului creștinesc. „Pe cele lăuntrice, cârmuirea nu le poate ataca“, spuneau juriștii romani. Continuând magistrala sa analiză, așa cum numai P. S. Sa o putea face, P. S. nostru Episcop spune: Mai are omul subconștientul: pornirea către un ideal de fericire statornică. Și Statul nu poate să ne dea un model supramoral de fericire neclintită. A trebuit deci o instituție anumită de a se ocupa cu aceste porniri naturale ale sufletului nostru. Biserica face aceasta și prin aceasta Ea sprijină Statul. Noi, Bisericele ortodoxe, suntem ale Statelor noastre. Dumnezeu a orânduit Biserica pentru mântuirea ființei omenești. Poporul a alcătuit Statul în virtutea legii sociabilității puse de Dumnezeu, ca Statul să aibă grijă de întreaga viață, de la nevolnic, până la martir, savant sau om de avere. Dar dacă viața este bunul de care Statul se ocupă, în viață fiind și partea sufletească, Statul nu poate trece peste această parte. Statul deci n'are drept să fie indiferent ori să prigoneasă chestiunea religioasă a poporului său. Dimpotrivă, trebuie să ajute pe cei ce se ocupă de suflet. Unele neamuri și-au despărțit formal Statul de Biserică, prin lege, cum este statul american Ecuador de pildă. Statul însă sprijină mai departe Biserica, pentru că el nu poate rupe legăturile vieții, nu năvălește peste suflet. Din cele 2 legi ale vieții — a conservării și a desăvârșirii morale, răspunderea celei din urmă o avem noi. Ni se dau mijloace materiale, dăm și noi la rându-ne forțele morale pentru a cimentă trebuințele social-morale ale vieții moderne.

2. Dacă se examinează *științele pozitive*: matematicile, fizica, mecanica și ne întrebăm dacă pot ele să dea desăvârșirea sufletului omenesc, vom găsi imediat răspunsul: nu! Sufletul e cel ce face unitatea de gândire și prosperare: unitatea vieții. Știința nu se poate ocupa de suflet, pentru că ea nu privește decât realitatea sensibilă. Suprasenzibilul nu se poate sesiza de Știință. Există însă și realități, cum este sufletul, cari nu se pot vedea, pipăi, măsura. Cu astfel de concepții pozitive, nu poți forma pe omul moral cu greutatea răspunderii. Pe Moise Arapu, Maria Egipteanca, cine i-a convins, dacă nu puterea creștinismului să-și schimbe atât de mult viața? Căpătăm însă și prin ajutorul științei lumini pentru a le pune în ajutorul vieții. 3. Dacă examinăm *civilizația actuală*, în toate manifestările ei mecanice, vom vedea că toate nu fac decât să ne ațâțe egoismul nostru.

Am văzut că examinând Statul, știința pozitivă și civilizația actuală, nu le găsim capabile să conducă viața în integritatea ei fără Biserică, ea care se ocupă de puterile sufletului. Statul cu legile lui, știința pozitivă și civilizația sunt necesare. Ele în niciun caz însă nu se pot dispensa de sprijinul Bisericii, care formează inima, având ca rezultat final altruismul și abnegația cari ne fac să fim al altuia. De aci isvorăsc toate sentimentele nobile: spiritul de sacrificiu pentru aproapele, pentru Patrie, pentru credință. Lucrând cu acestea, poporul are azi altă încredere în Sfinții Voastre,

căci e martor cum toată societatea se schimbă zi cu zi în bine. Noi înțelegem să lucrăm împreună cu poporul, cum Mântuitorul a lucrat în tovărășia celor 12 Sf. Apostoli. Numai astfel vom putea ajunge a fi cel dintâiu între popoarele orientului acestuia, ceea ce e o datorie pentru noi, impusă de frumusețile sufletești fără egal ale neamului nostru. Vă binecuvintez în nădejdea că, văzând apostolatul nostru, va veni și poporul și ne va ajuta.

Cuvântarea P. S. Episcop a cărei bogăție de argumente este imposibil slabelor noastre mijloace a o redă, a stârnit o mare însuflețire și aplauze nesfârșite printre ascultători.

După aceea, conf. ordinei de zi, s'a procedat la *impărțirea premiilor preoților meritoși*. P. C. Păr. Gh. Sacerdoțeanu, revizor eparhial, citește lista celor 19 premiați, arătându-le în scurt și meritele:

1. Păr. Gr. Rădoescu-R. Vâlcei, 19 ani preoție — premiul cel mai de seamă al Sf. Episcopii — 5000 lei în 5 ani dearândul, destinațiunea brâului roșu și 5000 lei pe 5 ani pentru operele Parohiei P. C. Sale;
2. Păr. Gh. Bălășel-Călimănești, 10 ani preoție, 5000 lei în 5 ani dearândul, și rangul de stavrofor;
3. Păr. I. Mălăescu Tg. Jiu, pentru activitatea din cei 7 ani de revizor eparhial, 5000 lei și brâul roșu;
4. Pr. Icon. Stavr. Th. Bălășel-Ștefănești-Vâlcea, cu 35 ani preoție, 5000 lei și brâu roșu;
5. Pr. Ic. Stavr. P. Procopiescu-Islaz, Romanați, 50 ani preoție, 5000 lei și brâu roșu;
6. Pr. Ic. M. Gregorian-Salcia, Dolju, 14 ani preoție, 3000 lei și rang de Stavrofor;
7. Pr. Ic. I. Scărădeanu-Scrada, Gorju, 13 ani preoție, 3000 lei și rang de Stavrofor;
8. Pr. C. Stănică, 14 ani preoție Orodolu-Dolju, 3000 lei, rang de Iconom;
9. Pr. C. Părăianul-Murgașu-Dolju, 5 ani preoție, 3000 lei și rang de sachelar;
10. Pr. Ic. Stvr. Gr. Prejbeanu-Tg.-Jiu, 13 ani preoție, 3000 lei și brâu roșu;
11. Pr. Filip Popescu-Rusciuc, Dolju, 4 ani preoție, 2000 lei și rang de Sachelar;
12. Pr. Anastase Predescu-Ghidiciu, Dolju, 47 ani preoție, 2000 lei și rang de Icon.;
13. Pr. D. Cosmescu-Cetățuia, R. Vâlcei, 4 ani preoție, 2000 lei și rang de Sachelar;
14. Pr. M. Teodorescu-Caracal, 23 ani preoție, rang de Sachelar;
15. Pr. Th. Mihăescu, Dobrotești-Romanați, 6 ani preoție, rang de sachelar;
16. Pr. Har. Ionescu-Pătulele, Mehedinți, 12 ani preoție, rang de sachelar;
17. Pr. Icon N. Tudor-Isvern Mehed., 24 ani preoție, rang de stavrofor;
18. Pr. P. Bălășa-Sutești, Vâlcea, 4 ani preoție, rang de sachelar;
19. Pr. Coriolan Buracu, directorul Palatului cultural din T. Severin, rang de Stavrofor și brâu roșu, iar pentru activitatea Sa culturală, P. S. Episcop a avut cuvinte elogioase.

Păr. Coriolan Buracu, originar din Banat și actual parlamentar, descrie mișcător suferințele sub unguri ale bănățenilor și a arătat cu amănunte istorice alinarea și grija părintească ce le-au purtat-o arhiepiscopii din T. Severin. *D-l Prefect al Vâlcei, Tetorianu*, salută preoțimea în numele guvernului, *Păr. Pavel Guciujna-Basarabia*, salută congresul, elogiind activitatea Soc. Renașterea și omagiind pe P. S. nostru Episcop; *Păr. Pârvănescu*, Președ. „Renașterei”, aduce reverența preoților olteni față de P. S. Episcop

Vartolomeiu și P. S. Arhiereu vicar și salută oaspeții prezenți. *D-l Dr. Baculescu*, prefect de Dolj, salută din partea județului său. Alegându-se președinte al Congresului Păr. Th. Bălășel-Vâlcea, se anunță continuarea congresului după amiazi.

Masa s'a luat în comun având bucuria prezenței celor 2 osârduitori ierarhi ai noștri. Păr. Președinte Pârvănescu a încredințat pe P. S. Episcop de nesfârșita dragoste și înțelegere a preoțimei și de hotărârea ei neclintită de a duce până la capăt opera parohială indicată de P. S. Sa — suflet din sufletul mare al P. S. Sale. Mișcător a toastat și Păr. D. Popescu-Moșoaia, Prof. universitar. Iar după ce P. S. Arhiereu Nifon și-a spus admirația Sa pentru opera înfăptuită de P. S. Episcop Vartolomeiu, superioara înțelegere în care și-a însușit-o și respectul nesfârșit ce-l datorează persoanei P. S. Sale — și când P. S. Episcop, luând cuvântul, a arătat preoților, ce-L ascultau respectuos în picioare, bucuria ce-o simte când se vede înțeles și urmat din convingere de toți și pentru toate, — când P. S. Sa a adăugat, cu accente de Patriarh biblic, cât de mângâiat se simte pentru viitor că „bătrânețele Sale“ se simt sprijinite de vrednicia tinerească a P. S. Vicar Nifon, — n'a fost unul în sală să nu fi simțit fiorii unor clipe mărețe petrecute la acea adevărată masă a dragostei apostolice.

Sedința de după amiază, din ziua I-a, a fost prezidată de Păr. Th. Bălășel-Ștefănești-Vâlcea.

Păr. Președinte Pârvănescu a citit Darea de seamă a activității Societ. „Renașterea“ pe 1928.

Păr. D. Preoțescu-Craiova, Directorul fabricii de lumânări, citește Darea de seamă de activitate pe 1928 a fabricii împreună cu situația de Casă, Contul profit și pierderi și Bilanțul fabricii pe 1928.

Păr. V. Marghescu-Craiova cere ca, pe viitor, Dările de seamă tipărite să cuprindă și situația economică a filialelor județene.

După alte propuneri, s'a votat și contul gestiunii, raportul Cenzorilor și Darea de seamă a revistei.

Referitor la *înființarea unei Bănci a clerului oltean*, Păr. Pârvănescu cere a fi de tip comercial, *Păr. I. Marina și D. Cumpănașu* cer a se înființa Bănci județene de tip cooperativ popular cum are Jud. Vâlcea.

A doua zi, Miercuri, 4 Septembrie, orele 8 1/2 dimineața, sub aceeași președinție și asistența P. S. Vicar, s'a tratat subiectul: *Artă și moralitate de Pr. P. Dumitrescu-Caracăl*. S'a arătat, în partea I-a ce este arta, obiectul și scopul ei, cum trebuie înțeleasă ea, iar în partea II-a: raportul artei cu morala. Definește arta astfel: Arta e totalitatea procedurilor pentru a deșteptă diverse emoții, spre a desvolta simțimântul frumosului, cu scopul perfecționării omului. Arată că ea are o funcție socială și moralitatea ei este conștiința rolului ei social, alături de religie, familie, știință etc. După cum rezistă influențelor împrejurărilor și mediului, ea își păstrează caracterul ei de adevărată artă, sau devine artă super-

ficială, împotriva căreia conferențiarul se ridică cu putere, arătând că mai mare rău poate aduce arta rău înțeleasă decât vițiul fățiș. După ce enumeră diferite forme ale artei, scopul ei și cum a fost înțeleasă, referindu-se la raportul ei cu morala, spune că morala arată căile vieții fericite după învățătura lui Iisus, dă scop vieții, înalță conștiințele. Artă adevărată are și ea puncte de asemănare cu morala. Probează și ea înfrățirea, egalitatea, cari stau la temelia vieții sociale. Arată și punctele lor de deosebire. Morala se servește de voința divină, arta de frumos. Artă n'are aceeași putere și durabilitatea. Biserica folosește artele în sens nobil. Infieră muzica deșanțată, pictura cubistă, romanele lascive. Noi să schimbăm mediul spre a boicota arta cea falsă și a înalța pe cea bună spre slava lui Dumnezeu.

P. S. Nifon salută sosirea D-lui C. Dissescu, fost ministru.

Păr. Ghia-Craiova, completează, în privința literaturii religioase, arătând că se poate îndemna la virtute și realizând în opera de artă contrastul virtuții. Ex: Regele Lear, Galaction, Damian Stănoiu. Artistului să-i cerem sufletul închinat spre moralitate.

Păr. N. Cruceriu dezvoltă conferința: Creștinismul și Problema economică. Face un lumios istoric al problemei econ., în legătură cu viața creștină, deosebind trei epoci: 1. a păstoritului, când n'au existat conflicte econ., 2. cea agrară, reprezentată la ebrei prin epoca lui Moisi, 3. cea burgheză, cu conflicte econ., cu întreceri de acapararea piețelor, desfacere. Instaurarea iubirii frățești și în problemele econ. este lozinca de care trebuie să fie însuflețiți slujitorii Sf. Altar spre a fi și aci următori învățătorii lui Hristos. Conferențiarul, exprimându-și dorința de a trata la un viitor congres, în continuare, raportul între creștinism și cooperatie, a determinat pe Păr. Gh. Ghia să arate în câteva cuvinte acest raport: Esența cooperatiei este solidaritatea sufletească morală. Frăția lucrătorilor de la Rochdall a întemeiat cooperatia. Reiffeisen, întemeietorul cooperatiei bancare a fost preot. Tot de aici pleacă creștinismul social. Preoții vin la bănci să găsească mijloace de a-și ajuta semenii. Ei sunt datori să rămână în cooperatie spre a o evangheliza, să n'o lase să se materializeze. Sf. Sa face întotdeauna Te-Deum la Federala cooperativelor din Craiova.

A urmat *cetirea Dărilor de seamă de activitatea secțiunilor județene*, începând cu a Doljului, cetită de Păr. Stănică. Sf. Sa a propus tipărirea, la Tipografia noastră, a Pravilelor și a Pidalionului. *Păr. V. Nicolescu-Mehedinți* prezintă, ca mai deosebit la acea secție: Stupi sistematici, un local cu 2 etaje, cămin, depozit de lumânări, chioșc de cărți religioase în piață și un colportor de broșuri, fost adventist. *Păr. Opreșesu-Gorju* vorbește de Biblioteca însemnată a secțiunii, de sărbătorirea preoților bătrâni gorjeni etc. S'a propus: Preoții cu vechime de 35-50 ani să fie sărbătoriți, Preoții să predea gratuit la Șc. primare învățământul religios, și ca Preoții de peste 60 ani să nu mai ia parte la congres.

Propunerea aceasta a făcut-o Păr. Dănău, Directorul Șc. Normale Tg. Jiu, impresionat de moartea Preotului de 70 ani din Caracăl de o hemoragie cerebrală (Păr. I. Betulescu). S'a păstrat un minut tăcere, în semn de doliu pentru această moarte. *Păr. Dumbrăvescu-Romanați* arată că Preoții de acolo ajută cu 200 lei de persoană la înmormântările Preoților decedați. S'a aprobat generalizarea acestui frumos gest. Tot Sf. Sa a arătat că un domn, Marin Nicolaescu-Corabia, a clădit cu cheltuiala sa pe lângă una din bisericile din Corabia, un ateneu popular în valoare de 600 000 lei. A fost proclamat membru de onoare al Societății. *Păr. Gr. Rădoescu* cetește Darea de seamă a secției Vâlcea, care are o Bibliotecă frumoasă, a ținut un concurs de coruri de cântăreți bisericești și a făcut o bancă județeană populară a Preoților.

Sedința de după amiază a fost consacrată diverselor propuneri.

Păr. Marghescu a cerut ca, în Dările de seamă să se arate și munca recunoscută a Preoților ce lucrează la catedre sau în alte direcții. S'a votat *Bugetul general al Societății și al instituțiilor ei*, un Budget de adevărat minister. *Păr. I. Marina* a propus și s'a aprobat să se dea 20.000 lei pentru plecarea la studii în străinătate Păr. licențiat dela București D. Cristescu-Vâlcea. Pentru a găsi alte modalități cu privire la gestiunea Fabricii de lumânări, s'a ales o comisiune de 5 Preoți pentru a referi.

S'a fixat viitorul congres la T. Severin și s'au ales subiectele de tratat: I. Problema unirii Bisericilor creștine din punct de vedere ortodox de tratat (Păr. Ghia) și II. Creștinismul și cooperația. S'au reales aceiași cenzori.

La diverse propuneri, *Păr. Dominic Ionescu-București* a cerut sprijinul preoțimei pentru apariția revistei „Graiul vremii”. *Păr. Victor Marghescu* cere a se protesta împotriva suprimării carnetelor de reducere pe C. F. R., ceea ce congresul a aclamat. S'a discutat și chestiunea uniformei Preoților.

Apoi, pentru că a treia zi, 5 Sep., a fost vizitarea Sf. Mânăstiri din împrejurimi, Păr. Președinte al congresului închide cel de al 7-lea congres al Preoțimei oltene, aducând omagii P. S. Episcop Vartolomeiu, P. S. Vicar Nifon, care a asistat la toate ședințele congresului, comitetului organizator și preoțimii oltene, care a dat dovada unei asemenea discipline și maturități. Congresul în picioare aclamă pe P. S. Nifon: „Pre Stăpânul și Arhiereul nostru”, și în aceeaș superioară atmosferă sărbătorească s'au terminat lucrările congresului, după cum ele au și început.

Iată de ce noi toți suntem atât de mândri că suntem Preoți olteni și iată cât de mult avem noi de mulțumit P. S. nostru Episcop D. D. Vartolomeiu, pentru că ne-a procurat această legitimă mândrie.

Preot ARISTIDE N. GEAMĂNU

Iași-Gorju.

PASTORALELE VLĂDICILOR NOȘTRI.

În viața bisericească de după război, s'a scos mai mult la iveală chemarea vlădicilor de a învăța poporul. În ce privește Biserica noastră, dacă s'a găsit vreo îndreptățire pentru a da o nouă alcătuire muncii de cârmuire a Bisericii, între altele s'a spus: Trebuie să nu lăsăm toată grija eparhiei în seama episcopului; să-i dăm ajutoare, pentru ca amănuntele lucrărilor să fie pregătite de alții, iar episcopului să-i rămâie slobodă vremea de a-și vedea de înalta sa chemare evanghelică de a învăța poporul. Așa cum a fost până acum, episcopul era furat de treburi mai mărunte dela marea sa datorie de a evangheliza.

Cuvinte ca acestea s'au auzit deseori prin 1919, 1920 și mai pe urmă, când se pregătea legea zisă a autonomiei, aceia după care se cârmuiește azi Biserica noastră. Și, în adevăr, dacă laturea care privea chemarea de învățătoare a Bisericii era mult mai slabă ca altele în Biserica noastră și dacă din aceasta se putea face o vină clerului în de obște, cu atât mai mult o asemenea datorie apăsa asupra păstorilor celor mai de frunte ai ei.

Dacă este așa, se înțelege că trebuie să fie pentru noi un frumos prilej de a vedea lucrările prin care vlădicii noștri învață poporul. Acest prilej îl avem mai cu seamă la marile sărbători ale creștinătății: Nașterea și Învierea Domnului. Ele și sunt folosite de Prea Sfinții noștri pentru a trimite scrisori pastorale în mijlocul credincioșilor și a le împărtăși astfel însemnatele învățături pe care asemenea clipe le pun înaintea noastră. Afară de alte prilejuri, acestea sunt clipele cele mai de seamă în care putem privi pe vlădicii noștri cum învață poporul.

Obiceiul ca vlădicii să dea astfel de învățături a fost în totdeauna. El însă era urmat mai slab înaintea războiului. Peste munți, s'a ținut mai mult, dar după război și după ce Biserica noastră, românească s'a făcut una, obiceiul vechiu s'a întărit în toată Dacia și acum avem multe cuvinte ale vlădicilor noștri la zilele marilor sărbători.

Noi totdeauna avem dorința de a le urmări pe toate și a vorbi despre ele cititorilor noștri. Uneori am și făcut aceasta. Dacă n'am făcut-o totdeauna, este că ori am fost copleșiți de alte treburi, ori n'am avut la îndemână toate graiurile Prea Sfinților. Dar, pe cât am putut, măcar în parte ne-am îndeplinit această dorință.

Iată și acum prilejul Nașterii Domnului. Nu voim să-l scăpăm. Nu avem înaintea cuvintele tuturor vlădicilor, dar pe unele tot le avem. Dela unii, dacă nu avem chiar scrisori pastorale, dar avem alte graiuri ale Prea Sfinților. Lor cu prilejul sărbătorilor.

Avem cartea pastorală a Inalt Prea Sfințitul Patriarh în revista eparhială *Apostolul* a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor; avem cartea pastorală a Inalt Prea Sfințitului Mitropolit *Nicolae* dela Sibiu, în ziarul eparhial *Telegraful Român*; nu avem cuvântul Inalt Prea Sfințitului Mitropolit *Nectarie* dela Cernăuți, dar avem un

scurt cuvânt al său de Crăciun în ziarul săptămânal din București *Cultura Poporului*; nu avem încă cuvântul Inalt Prea Sfințitului Mitropolit *Gurie* dela Chișinău, dar avem un cuvânt al său în ziarul săptămânal *Cuvântul Moldovenesc* din Chișinău; ne lipsea numai cuvântul Inalt Prea Sfințitului Mitropolit *Pimen* dela Iași. Până la eșirea deplină însă din tipar a acestor rânduri, ne-a sosit dela Iași și revista *Mitropolia Moldovei* cu cuvântul Inalt Prea Sfinției Sale. Afară de acestea, avem cărțile pastorale ale mai multor Prea Sfințiți Episcopi, așa că este despre ce să scriem în această materie cititorilor noștri.

Să începem cu cuvântul Inalt Prea Sfințitului Patriarh.

Patriarhul ne grăește de înălțarea gândurilor pe care Nașterea Domnului ne-o aduce, despre scoaterea noastră din cercul îngust al vieții pământești și îndreptarea noastră spre zările înalte ale vieții sufletului, spre căile moralei. Sărbătoarea ne trezește și bucurie prin colindele ei și prin toate datinile românești.

Patriarhul, apoi, gândindu-se că de sărbători oamenii se adună la un loc, mai mult decât de obicei, ne privește ca pe o singură familie duhovnicească a sa și ne grăiește la toți ca un părinte. Ne pomenește despre popoarele care mai nainte au primit legea lui Hristos, iar apoi și despre noi, Români, care am primit legea creștinească din vremuri foarte vechi. De aceia zice că, între noi, legea creștinească trebuie să fie înrădăcinată mai mult ca la alte neamuri creștinate mai târziu și că pliveala inimii trebuie să se găsească între noi mai mult ca la alții. Aceasta a și fost între noi, dar azi a mai slăbit. În această privință, Inalt Prea Sf. Patriarh pomenește de un tânăr pe care l-a aflat nu de mult și care nu știa nici *Tatăl nostru*, iar dela niște prieteni ai Inalt Prea Sfinției Sale a aflat că, acum 6—7 ani, călătorind aceia printr'un ținut românesc îndepărtat, au dat peste o fetișcană de 14—15 ani, care nu știa să-și facă cruce. Nici la Biserici nu mai umblă lumea ca altădată. Astfel, un meșteșugar bătrân din apropierea Mitropoliei noastre din București, având de lucru mai acum un an la Sf. Mitropolie, nu cunoștea pe Patriarhul nostru după chip, dovadă că nu venea la biserică, unde deseori ar fi putut vedea pe Inalt Prea Sfinția Sa.

Din pricină că strămoșii noștri erau mai legați de biserică, și preoții se bucurau de mai multă cinste, legăturile dintre oameni erau mai curate, puneau apă la poartă pentru drumeți, cuvântul lor era cuvânt ținut în seamă la împrumuturi, cumpărări, vânzări, fără zapise multe ca azi. Erau mai cuviincioși între ei. Iertarea și împăcarea se găseau mai ușor, nu ajungeu oamenii la judecăți pentru nimica toată, în care cheltuiesc mai mult decât face pricina care este în judecată. Preotul sau un bătrân al satului făcea împăcăciunea. Oamenii erau mai iconomicoși, își făceau singuri multe lucruri ale casei și nu cheltuiau mult ca acum.

Vom veni din nou la toate vredniciile sufletești și la toată îndestularea, dacă vom lua iarăși drumul Bisericii. Ceice n'au ui-

tat-o, să muncească de a aduce la ea și pe cei care s'au abătut. Căci se întâmplă atâtea pagube din uitarea acestei căi! Sunt câteva luni, poveștește Patriarhul, de când a murit la Paris un tânăr, fiu de boier dela noi, care a moștenit milioane, iar la moarte i s'au găsit în buzunar 10 bani, strânși și aceia din cerșit! Pomenind cuvintele Sfântului Pavel din Coloseni 3, 1-15, Inalt Prea Sf. Sa Patriarhul arată întărirea pe care Hristos ne-o aduce și cum prin El înlăturăm toate lipsurile noastre.

Frumoase cuvinte la un măreț prilej.

Iată și revista „Mitropolia Moldovei“ dela Iași (Decembrie 1929), în care găsim Pastorală căutată a Inalt Prea Sfințitului Mitropolit *Pimen* al Moldovei. Inalt Prea Sf. Sa ne pomenește de proorociile care s'au împlinit prin Nașterea lui Hristos. Iisus Hristos s'a născut pentru a ne aduce la mântuire, la pocăință, la ușile raiului. După cum steaua a îndreptat pașii magilor, tot așa Dumnezeu îndreaptă pașii noștri către lumina cea neapropiată.

„Și azi, când ne ducem cu mintea la peștera cea sfântă, azi, când copiii vestesc bucurie prin colinde și cântece de stea, când slujitorii sfinți duc cu evlavie sf. icoană, vestind Nașterea prin cântări, în casele creștinilor, cât de lămurit se aude lăuntrica chemare către o viață nouă, a căreia desăvârșită întruchipare ne-o redă însuși cel născut în iesle!...

„Mai mult ca oricând, astăzi avem nevoie să fim blânzi și smeriți cu inima, azi, când în juru-ne peste tot se văd porniri pătimășe, isvorâte din mândrie și lăcomie... Numai pe această cale a păcii și a buneii voiri între oameni, se poate agonisi tot sporul cel de folos, atât de fiecă creștin și cetățean în parte, cât și de către familie și de societate în de obște. Numai pe temelia păcii și a dragostei creștine s'au putut înfiripa; timp de aproape două mii de ani, toate lucrurile bune cari au desăvârșit civilizația și progresul omenirii. Tot pe această cale a păcii și înțelegerii, cată să pășim și noi, Românii, azi către îndeplinirea conștiințioasă a datoriilor noastre ca buni creștini și cetățeni devotați.

În această zi a Nașterii, cași magii de odinioară, să aducem lui Hristos daruri. Cele mai mai bune daruri însă, pe care le putem aduce lui Hristos, sunt: o credință curată, o nădejde tare și o dragoste nesfârșită către Dumnezeu, ca și o viețuire de pace cu aproapele nostru“.

Să trecem acum la cuvântul Mitropolitului Nicolae dela Sibiiu.

Pe aproape o pagină jumătate din *Telegraful Român*, Inalt Prea Sf. Sa, după ce arată mai întâi bucuria pe care Nașterea Domnului o aduce cu sine, se întreabă de ce oare oamenii totuși nu sunt mulțamiți și ce pricină ascunsă zace la rădăcina nemulțămirii lor? Inalt Sf. Sa arată, cu toată dreptatea, că oamenii caută totdeauna la împrejurările din afară a vieții lor, pentruca să se simtă mulțamiți, și nu la cele dinnăuntru. Ei vor totdeauna altceva decât ce au și, dacă ar avea aceia, apoi ar dori alta. Atârnând însă

de cele din afară, care sunt totdeauna schimbăcioase și niciodată nu pot sătura deplin pe om, fiindcă omul e nepotolit în dorințele sale pământești, el nu poate avea niciodată liniște și mulțămire. Leacul trebuie căutat aiurea, înnăuntru nostru, după cuvintele Psaltirii: *Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinnăuntru ale mele* (Psalmul 50) sau după cuvintele Sfântului Pavel: *Inoți-vă cu duhul minții voastre* (Efeseni 4, 23). Deci temeiul dovedirii Înalt Prea Sfințitului Nicolae este ca oamenii să fie mai buni și atunci nu vor mai simți lipsurile în măsura în care le simt acum sau nu le vor simți de loc. Ce folos, zice Prea Sf. Sa, că oamenii nascocesc de toate, dacă, prin astfel de nascociri, ei își fac rău? Temeiul este să se facă mai buni. „Ce folos este să ai pământ și bani, dar pe săraci nu-i miluești, ci-ți închizi inima ca o pungă și nu te dai în lături să faci nedreptăți altora? Ce-ți folosește mai mult timp liber, dacă-l trăiești în plăceri stricăcioase sufletului și trupului? Toate întocmirile și bunătățile acestei vieți atârnă dela oameni. Cercetați în familii, prin satе și orașe, în ateliere și birouri și în toate ramurile omenești, și Vă veți convinge că ceace-i lipsește acestei vieți sunt oamenii mai buni“.

Intr'un scurt articol din foaia *Cultura Poporului*, I. P. S. Mitropolit *Nectarie* al Bucovinei scrie pornind dela cuvintele din Psalmi: *Ceice nădăjduiesc în Domnul ca muntele Sionului nu se vor clăti*. Spune că neamul românesc totdeauna a nădăjduit spre Dumnezeu și a putut pași peste toate greutatele vieții cu credința în Cel de Sus. Sfintele Sărbători ale Nașterii îi sunt prilej de a spori în această tărie sufletească, prin sărbătorirea creștinească a lor. Petrecerile cele mai de seamă care ni le căutăm cu prilejul acestei serbări să fie cele de jertfă pentru binele obștesc.

I. P. S. Mitropolit *Gurie* scrie în *Cuvânt Moldovenesc* că, prin întruparea lui Hristos și faptele care au urmat ale vieții Lui, s'a arătat „slava, bunătatea nemărginită și iubirea nesfârșită a lui Dumnezeu către oameni. Intrebuițând cuvinte din Proorocul Isaia, Înalt Prea Sf. Sa arată că prin Hristos vine pacea lumii și îngăduința între oameni, așa cum Isaia Proorocul a arătat, că lupul va petrece împreună cu mielul și un copil mic (Hristos) îi va paște. De aceia amintindu-ne de noaptea Crăciunului, să strigăm cu toții: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pământ pace, între oameni bună voire“!

În revista din Oradea, *Legea Românească*, cu data de 15 Decembrie a. c., am găsit scrisoarea pastorală a Prea Sfințitului Episcop *Roman* al Orăzii. Prea Sf. Sa a plecat dela cuvintele din Pildele lui Solomon (17, 6): *Cununa bătrânilor sunt fiii fiilor, iar lauda fiilor sunt părinții lor*. Cu zbor de poezie, Prea Sf. Roman ne arată, în câteva trăsături, ce a fost nașterea Domnului, pentru a ne spune îndată că așa cum îngerii au vestit Nașterea, azi ne'o

vestesc colindătorii și că se bucură copiii că a venit praznicul, dar se bucură și bătrânii care-și descrețesc frunțile și trăiesc și ei clipele senine pe care le-au simțit la acest prilej în tinerețe. În aceste zile, „razele din zâmbetul vesel al copiilor se furișează pe fața blândă a bătrânilor, frunțile bărbaților încrețite de griji se înseninează și pentru o clipă amuțește suspinul mamei ce-și plânge o nemângâiată durere. Nu-i durere să n'o alinte, nu i suspin să nu-l amuțească, nu-i lacrimă să n'o usuce zâmbetul curat al copiilor. Zâmbetul de copil e balsamul din Ghilead și apa Betezdei pentru rana oricui“.

De aci, cu graiuri din Vechiul Testament, Prea Sf. Roman arată binecuvântarea pe care Dumnezeu a dat-o oamenilor prin familie, că prin ea merge înainte neamul omenesc, și trebuie privită ca un dar al lui Dumnezeu. Intregirea familiei sunt copiii. „Copilul e pentru tată îndemn la muncă; copilul hărnicăște pe mamă“.

De aci încolo, P. S. Roman arată durerile neamului românesc în privința familiei, că la noi mor prea mulți copii. Se folosește în aceasta de o statistică din anul 1924, din care a aflat că, în acel an, s'au născut, în județul Orăzii, 9548 de copii și au murit 5689. Între aceștia, copiii morți până la 6 ani au fost 3213. În anul 1928, s'au născut 8222 și au murit 6957, din care 3011 copii sub 6 ani.

Intemeiat pe acestea, P. S. Roman ține de rău pe părinții care nu-și îngrijesc copiii. Spune că bogățiile „nu sunt holdele, nici mulțimea vitelor, nici banii, ci două brațe vânjoase, o minte trează și cinstea“.

„În seara de Crăciun, încheie Prea Sf. Sa, gândul nostru să stăruie mai mult ca altă dată la copii. Voi, mame, aplecați-vă asupra leagănelor copilașilor voștri cu grija și gingășia, cu care Sfânta Fecioară Maria s'a aplecat asupra Pruncului culcat în iesle și măriți pe Dumnezeu, că v'a învrednicit să fiți mame“.

Prea Sf. *Nicolae* al Clujului, în Revista *Renașterea* a acelei eparhii, arată curățirea pe care trebuie să ne-o aducă în viață cugetarea la Nașterea Domnului. Pomenește cuvintele din Catavasiile Nașterii „Nouă, celor din noaptea lucrurilor înțelepciunii întunecați, curățire să ne fi Hristoase, dăruindu-ne și cărare pe care, lesne umblând, să aflăm mărire“.

Invață că între noi să crească dragostea, că destulă ne este ura vrăjmașilor, să nu ne mai destrămăm și între noi. După luptele pe care le-am dus și am ajuns la slobozenie și unire, să folosim aceste daruri, să facem dreptate celor ce au luptat pentru slobozenie prin înfrățirea noastră și lucrul spornic în această țară. Aceste gânduri să lucreze în noi și mai viu cu prilejul Crăciunului. Lăudând Nașterea Domnului, să cântăm cuvintele de slăvire a ei, prin care ne vom curăți și înălța sufletește.

Prea Sf. Sa Episcopul *Grigorie* al Aradului scrie despre silințele pentru pace care s'au cheltuit și se cheltuiesc în ziua de

azi. Pomenește de cuvintele Domnului Hristos „Pacea mea las vouă, pacea mea dau vouă“, stăruiește mult asupra învoielii dintre popoare de a ține pacea, numită „pactul Kellogg“, despre conferența dela Praga din 1928. Această pace nu se va dobândi decât numai prin Hristos. De aceea Lui trebuie să ne rugăm pentruca pacea pe care ne-a adus-o să domnească pe pământ. Pacea aceasta se dobândește însă nu prin ură, ci prin iubire, care e dela Hristos. Ce larg ar fi pământul fără ură! a zis poetul nostru Vlăhuță. Deci să facem loc unul altuia prin pacca lui Hristos, Domnul nostru al tuturor.

În revista „Episcopia Hotinului“ (1—15 Dec. 1929) din Bălți, Basarabia, găsim un scurt cuvânt al Prea Sfinției Sale Episcopului *Visarion* al acelei eparhii către credincioșii săi. Este o împărtășire de urări și de binecuvântări.

În revista *Cronica Romanului* (Roman, Decembrie 1929), găsim un articol al Prea Sfinției Sale Episcopului *Lucian* al Romanului, scris pentru acest prilej, sub numele de „Domnul vine“.

Prea Sf. Sa arată că omul are două drumuri în viață: drumul cuceririi lumii prin puterea trupului său, prin uneltele născocirii sale, după programa pe care i-a dat-o Dumnezeu de a crește, a se înmulți și a stăpâni. Dar dacă merge numai pe drumul acesta, el nu ajunge la capătul pe care Dumnezeu l-a sortit să ajungă, nu e fericit. Trebuie să intre în lucru sufletul, pentruca omul să se împodobească nu numai cu aflarea puterilor și cu stăpânirea lor, ci și cu daruri curate ale inimii. Iată însă că omul scapă din vedere aceste două căi. Mai cu seamă după marele război, el alunecă spre lăfăirea în viața trupească și scade din înalta sa chemare, care este de a stăpâni, dar nu pentru a se opri aici, ci pentru a se înălța la Dumnezeu. După ce ne arată această stare de fapt, Prea Sf. Sa ne arată prilejurile pe care ni le aduce Crăciunul pentru a împrăști în noi puterile noastre slăbite. Vom vedea din nou toate desfășurările Sărbătorii.

Afară de aceasta, avem și îndemnuri dese în cucernicia micului nostru Rege, care ascultă Sf. Liturghie cu smerenie în paraclisul Sfintei Mitropolii, cărmuit fiind întru acesta de buna credincioasă care este vrednica sa mamă, Înălțimea Sa Doamna Elena. Să căutăm toate prilejurile prin care sufletele noastre se înalță, să întărim chipurile de a înviora pe credincioși și care până acum au adus destulă roadă și multe nădejdi, și multe din cele de azi, de care ne plângem, se vor îndrepta.

N'am isprăvit încă cu spicuirile pe care avem a le face în graiurile vlădicilor noștri la sărbători. Ne mai rămân și pentru nr. pe Ianuarie, când nu vom lipsi de a împărtăși cititorilor noștri și mai departe din acest însemnat capitol.

Ar fi și alt capitol interesant, pe care uneori l-am putut deschide: a cerceta ce s'a scris de sărbători, pentrucă se scriu multe frumoase cugetări despre Hristos, creștinism și Biserică.

Dar cine le poate cuprinde pe toate?

A. S.

EXTRAS

din sumarul ședinței Sfântului Sinod din 10 Decembrie 1929.

HOTĂRÂRE.

„In temeiul principiului enunțat în art. 196 din Regulamentul de procedură, toate sentințele pronunțate din partea instanțelor judecătorești bisericești, trebuie să aibă aprobarea Chiriarhului și anume: Episcopul va aproba sentințele Consistoriului spiritual mitropolitan; iar Patriarhul pe cele ale Consistoriului spiritual Central“.

p. conformitate, N. VERZEA.

Din carnetul unui Seminarist.

Cuvântul I. P. S. Mitropolit. Primat, D. D. Dr. MIRON, astăzi Patriarhul României Mari, la patronul Seminarului „Central“, 30 Ianuarie 1922:

Domnilor Profesori, Iubiți școlari,

Am fost martor la producțiunea voastră. Am văzut că sunteți inițiați nu numai în cele pur religioase, dar și în cele lumești, lucru care mă bucură mult.

Pe toate le-am gustat cu multă dulceață, dar ceiace m'a mișcat mai mult este începutul cuvântării primului vostru predicator de astăzi. A arătat ce însemnează recunoștința față de ceice au fost. Frumos a spus în teorie, dar aș vrea să văd și practica.

Lăsând la o parte mândria, ipocrizia, trebuie să vorbim curat, fără părtinire. In poporul nostru se observă că acest sentiment de recunoștință nu este cultivat.

Ai noștri nu dau adevărata însemnătate celor ce au fost. Ca să vedeți că este așa, n'am decât să vă dau câteva exemple.

In treacăt am trecut pe la mormântul lui Alexandri. Rău lucru am găsit acolo. Acela care ne-a legănat cu Doine și Lăcrămioare, care a pus lacrămile noastre pe hârtie, rău știu urmașii să-l respecte. Mormântul erà acoperit cu spini și pălămidă. Lucrul acesta m'a întristat adânc. Cred că este o nesimțire din partea noastră. Un om atât de însemnat să fie lăsat uitării cu desăvârșire!

Ca să nu ziceți că această buruijană a nerecunoștinței crește numai în vechiul regat, am să vă dau pilde și dela frații noștri de dincolo și vom vedea că și aceștia sunt nepăsători față de cei ce-au fost.

Am fost cu elevii seminariului „Andreian“, din Sibiu, la statuia lui Gh. Lazăr. Aci, piatră funerară, pusă de prietenul său Rosetti, erà sfărâmată. Loboda și urzicile crescuseră mari pe mormântul aceluia care a răspândit la toți Români lumină mare.

Am sfătuit pe elevi să facă coruri, conferințe, serbări și să adune un fond pentru refacerea a ceea ce timpul a stricat. Sunt

atâția bărbați la cari să ne gândim cu respect: Dositeiu, Veniamin Costache, Antim Ivireanu, Silvestru etc. a fost aruncat în Marița și câți alți nu au suferit mai rău decât acesta pentru apărarea legii și credinței!

Apoi nu trebuie să uităm pe Andreiu Șaguna. Ia să citiți scrierile lui particulare către amici și prieteni; să vedeți ce suflet a fost!

Trebuie să cultivăm sentimentul recunoștinței. Într'un om e bine ca totul să fie un întreg armonios. Toate sentimentele, sunt de părere, trebuie să fie cultivate. Nu numai cele religioase strict bisericesti. Cer omului de toate. Mă bucură faptul — am zis — că cultivați și cele lumești. Trebuie să înlăturăm bigotismul și ipocrizia. Sunt de părere, după cum susțin în circularele mele, ca preotul după slujbă să intre în viața particulară. Cer preotului să fie întâiu la muncă, la datorie și apoi la petrecere. Așa aș vrea ca să fiți, modele vii. Să traduceți în faptă recunoștința, acolo unde veți fi meniți să puneți și plugul vostru în brazdă, unde vi se va da câmpul de lucru. Nu vreau să fiți ca preoții scoțieni cari nu se uită nici în ochii propriilor lor frați. Totul în regulă.

Mulțămesc d-lor Profesori de felul cum au știut să se îngrijească de elevi. Mulțămesc Domnului Director pentru buna conducere.

Și de voi, iubiți școlari, sunt mulțămit. Vă binecuvintez: Harul Domnului Iisus Christos să fie cu voi cu toți, totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Pr. NIC. I. IANCU
Bunești-Argeș.

EXTERNA

Chestiunea desarmării, la Congresul Alianței Universale, ținut în Praga, August 1928 *).

Progresul social și pacea universală.

de Dr. EDUARD BENEȘ, Ministrul de externe al Cehoslovacei

1. Problema păcii universale este socotită, desigur, ca una din cele mai mari probleme, nu numai politice, ci și morale și sociale, care se pun generațiilor de după războiu. Pacea este ceva pentru care trebuie să lupti cu trudă și fără șovăire.

Ostilitățile, războiul pentru victorie, s'a sfârșit în 1918: războiul, nu cel pentru victorie, ci cel pentru pace, a început cu semnarea armistițiului și noi îl purtăm și în ceasul de față. Și nu vom înceta a-l purta. O pace statornică nu se cheazășuește printr'un

---

*) Vezi „Biserica Ortodoxă Română” pe luna Noemvrie 1929.

singur act, printr'un singur tratat, nici chiar printr'un act ca acel ce constituia protocolul dela Geneva, sau ca acordurile dela Locarno, sau ca pactul Kellogg. Lupta pentru pace este și va rămâne o luptă de fiecare zi. Toate aceste acte internaționale, toate aceste texte și angajamente, nu sunt decât mari etape în cursul acestui război pentru pace, garanții cum că pacea devine din zi în zi, nu sigură, ci mai sigură, garanții că declararea războiului pe viitor va întâmpina mai multe greutăți ca în trecut, și că el este amânat sau făcut imposibil pentru o perioadă de oarecare durată.

Și această perioadă de pace, trebuie folosită prin statornicirea unor garanții ulterioare nouă, și deci, prin prorogarea ei, și prin continuarea împiedicării războiului, pentru a-l face din ce în ce mai puțin ușor.

Iată adevărata operă a ceiace se numește diplomație, iată politica internațională a unei păci durabile.

Am subliniat și în alte împrejurări, că lupta pentru pace poate și trebuie să se angajeze mai ales asupra a 2 puncte.

În primul rând, să se reducă la minimum înseși posibilitățile conflictului, precum și cele ale dificultăților și litigiilor susceptibile de a ajunge la conflicte, făcând să dispară la timp, cauzele, astupând izvoarele războiului.

A săvârși această operă preventivă pentru a garanta pacea și a fixa condițiuni de conlocuire armonioasă și pacinică, atât în sânul popoarelor, cât și între ele, nu constituie numai o problemă de ordin politic. Aci e vorba de un ansamblu de probleme de ordin economic, politic și, deasemenea, și nu în linia din urmă, de o problemă de ordin moral.

Soluționarea acestor probleme depinde, evident, de dezvoltarea globală a diferitelor popoare, și de dezvoltarea globală a relațiilor internaționale.

În al doilea rând, mai e și altă cale pentru garantarea păcii: trebuie să ne străduim să dăm relațiilor dintre popoare în lumea de după războiu, noi baze juridice și morale și să țintuim a face să prevăleze în politica externă a statelor și care servește întreținerea și dezvoltarea relațiilor între state și popoare, metode juridice nouă, scopul acestor silințe fiind realizarea unui solid statut juridic internațional, incapabil, e foarte adevărat, să prevină toate conflictele, dar suspectibil să procure, pentru cazul de conflict care nu ar fi putut fi împiedicat să se producă, garanții și mijloace proprii a-l rezolva pe o bază juridică și morală, adică pe căi și prin metode pacifice.

O operă și o politică de pace practică, trebuie să țină socoteală de aceste două căi. Dacă urmărește obținerea unor rezultate pozitive, fie în opera care vizează suprimarea cauzelor fundamentale, ale conflictelor internaționale, sau în aceea care tinde la soluționarea pacifică a litigiilor dintre state și popoare, trebuie să avem mereu prezent în spiritul nostru adevărul că în nici un caz nu este vorba de probleme de ordin moral, și, ceea ce vreau să subliniez în deosebi, de probleme de ordin economic și social.

Factorul economic și mai ales cel social, care sunt importante elemente alcătuitoare ale vieții și dezvoltării fiecărei națiuni, joacă deopotrivă un rol de prima mână în relațiile internaționale, și bine înțeles și în geneza și în cursul conflictelor și litigiilor internaționale.

Problema păcii universale se află deci strâns legată nu numai de starea politică, intelectuală economică și de progresul diferitelor popoare în parte, ci și de starea lor socială, și, prin urmare, de problema progresului social general.

2. Eu nu sunt partizanul teoriilor care pretind că viața economică este singura bază și singurul principiu motor al dezvoltării societății, și că toate celelalte: cultura spiritului, morala, arta și politica nu sunt decât un produs secundar al numitei vieți economice.

De asemeni, eu nu împărtășesc nici părerea care vrea să găsească cheia tuturor conflictelor internaționale și a tuturor războaielor exclusiv într'o situație și într'un conflict de natură economică.

Și împărtășesc și mai puțin părerea care vede în războaie ca mijloace de soluționare prin forță a acestor conflicte economice, o urmare ineluctabilă a regimului de producție zis capitalist, și care părere pretinde că războaiele n'au să dispară decât cu căderea acestui regim. Acesta este un punct de vedere pe care-l abandonează și pe care îl abandonaseră de mult chiar cei ce, de altfel, se raliază la filosofia zisă marxistă.

Dar, dându-mi perfect seama că majoritatea conflictelor internaționale și a războaielor nu permit să fie explicate numai prin cauze economice și prin existența regimului capitalului privat, (marele războiu a dovedit limpede ce complexitate de forțe și tendințe diverse, de ordin politic, etnic, economic și totdeauna moral și spiritual joacă rolul în originile unui războiu și chiar în cursul ostilităților) — eu totuși nu tăgăduesc că factorii economici și sociali n'ar avea în conflictele armate și în altele, o importanță extraordinară, de atâtea ori chiar hotărâtoare, și că ei n'ar merita o atențiune cu totul deosebită.

În acest sens, s'ar putea spune cu certitudine că organizarea păcii și garanția ei depind strâns de soluțiunea problemelor economice și a problemelor sociale.

Că situația socială și nemulțumirea socială au fost întotdeauna și sunt și în zilele noastre, unele din principalele isvoare de conflict înlăuntrul unui stat, istoria luptelor sociale din vremile cele mai vechi până la *jakeriile* evului mediu și până la luptele noastre moderne ale *tiers-état*-ului și ale celui de al 4-lea, ne oferă destule dovezi pe care ar fi de prisos, să le reproducem aici. Nu există nici o garanție de liniște și pace într'o țară în care nu există o situație socială în echilibru, dar în care există contraste acute, mizeria și foamea în vecinătatea luxului și prisosului (huzurului)

Luând ca punct de plecare observația unui stat static la începutul erei moderne a marelui industriei, și punând mai ales în lumină faptul că regimul de producție întemeiat pe capitalul privat

creiază o întreagă clasă de proletari nemulțumiți, Marx și cei dintâi discipoli ai lui, deduseră din aceasta, teoria unei răsturnări sociale, menite să se producă în țările industriale, ca urmare a opozițiilor sociale din ce în ce mai acute, pentru a-și atinge apogeul ei în revoluția socială.

Dacă această teorie care a dat naștere unei mișcări importante în toată Europa, nu s'a realizat în integralitatea ei, dacă evoluția vieții economice, și, în deosebi, a celei industriale, n'a ajuns la marele conflict social așteptat, deși ea s'a făcut în cea mai mare parte din timp, în mijlocul conflictelor și luptelor de ordin social, este pentru că această evoluție însăși a eliberat forțe profunde de progres social; pentru că clasa muncitoare devenită adultă și conștientă de sine, din îndoitul punct de vedere social și politic, a întreprins să facă în chip spontan față consecințelor sociale ale sistemului de producție capitalistă, pentru că ea a smuls prin organizațiile ei și prin puterea ei politică crescândă, o proporție convenabilă de măsuri de prevedere socială, și pentru că societatea ca și guvernele au prins din ce în ce mai limpede importanța acestor măsuri și au creat prin mijlocul politicii sociale, un mecanism regulator, capabil să îndulcească efectele supărătoare ale mării industrii moderne și ale regimului de producție capitalistă.

3. Răsboiul mondial care a fost un mare răsboiu al masselor și care, cerând dela ele sacrificiile cele mai înfiorătoare, le învăță (deprinse) să reclame în proporții cu mult mai considerabile participarea la deciziunile care orientează dezvoltarea politică și economică a țării, liberă din nou vechile teorii revoluționare și le reînvie, spre sfârșitul ostilităților în forma bolșevismului.

În faptul că bolșevismul s'a înrădăcinat solid mai ales într-o țară în care contrastele sociale erau mai vii și absolutismul politic mai riguros și în care problema centrală pentru milioanele de țărani era aceea a remanierii proprietății funciare, noi descoperim o nouă dovadă despre valoarea pacifică a progresului.

În țările în care, o politică socială sistematic practică înainte de răsboiu, făcuse situația suportabilă, și în acelea în care, înțelegând sensul mării răsturnări care însoțise sfârșitul marelui răsboiu, și care însemna un triumf dăinuiitor al ideii democratice, se realizase, în spiritul acestei idei, nu numai în măsura cea mai largă egalitatea politică, ci se încercase, prin reforme de mari dimensiuni, să se satisfacă și dreptatea socială, bolșevismul, sau nu prinse deloc rădăcini, sau nu putu întreprinde nimic serios și vegetă.

Noi putem ilustra aceste considerațiuni cu exemple particulare scoase din evoluția Europei centrale a doua zi după răsboiu. Cehoslovacia, care, ca și alte țări ale Europei orientale și centrale, procedase după revoluția sa, la o vastă reformă agrară, și care nu șovăise nici chiar a doua zi după această revoluție, să voteze o lege prin care se institua ziua de 8, ore precum și să ia și o serie întreagă de măsuri importante de politică socială, se văzu în stare să reziste valului de bolșevism, pe când alte țări din Eu-

ropa, mai înapoiate din punctul de vedere al politicii sociale, nu putură scăpa de el, măcar câțeva vreme.

Dacă, subliniind, așa cum am făcut până aici, marea importanță a progresului social și a unei soluționări eficace a problemelor sociale, pentru menținerea păcii și prevenirea conflictelor, am avut în vedere, înainte de toate, liniștea și pacea în interiorul statelor; n'am nevoie de o demonstrație specială pentru a pune în lumină faptul că din acest singur efect, reiese că progresul social posedă o importanță internațională de o valoare covârșitoare.

Relațiunile internaționale pacifice și cursul liniștit al politicii internaționale, nasc din pacea internă a țărilor și statelor. Să ne amintim numai ceea ce a ieșit în toate epocile din tulburările internaționale, din orice revoluție, mai ales dintr'una socială. Avem o serie întreagă de exemple în această chestie. Mă mărginesc să citez pe acele ale revoluției franceze și ale revoluției rusești, precum și revoluțiile de proporții mai mici făcute în alte țări a doua zi după război.

Dar nu am spus tot. Să nu uităm că toate mișcările sociale mari, au o organizație internațională și că bolșevismul consideră o răsturnare socială izolată în sensul dictaturii proletariatului, ca o etapă în drumul revoluției universale. Progresul social, aplicat de legislație și particulari, în cadrul internațional cel mai vast, apare ca o piedică pentru răsturnările sociale făcându-le să apară ca de prisos din dublul punct de vedere politic și social și prin urmare, el constituie un element important al condițiilor păcii universale. Eu aș merge mai departe. Progresul social joacă un rol important în viața economică a statelor, nu numai pentru că o ridică și o îmbunătățește, dar și pentru că o democratizează.

Măsurile legislative de politică socială, mai ales legi de felul celor care asigură muncitorului și celor umili în deobște, o parte în direcțiunea, administrația întreprinderii sau care îi garantează o participare la beneficii, strâng mai mult interesul pe care muncitorul și întreaga clasă muncitoare îl poartă vieții industriale și economice. Dar asta înseamnă că, în detrimentul elementelor individualiste și mai ales egoiste — elemente care pot cu mult mai ușor, grație forței lor de expansiune economică, să dea loc la lupte intestinale și internaționale — se introduc în viața economică elemente cu caracter colectiv, cu un simț mai dezvoltat al colectivității, cu o mai mare răspundere a păcii și a liniștii și astfel, dat fiind caracterul internațional al mișcării sociale, cu un simț mai larg al colaborării și al înțelegerii reciproce, nu numai în cadrul țării, ci și în cadrul internațional.

E ușor de văzut că această colaborare și această înțelegere neutrală pe teren economic este una din cele mai de seamă probleme ale vieții internaționale după război și că ele, constituie deopotrivă metoda cea mai naturală și cea mai rațională pentru a elimina suprafețele de frecare și pentru a regula conflictele, fie că e vorba de problemele materiilor prime, sau de fabricație, de producție sau de deșeuuri.

Subliniez că acest fel de a vedea se dezvoltă puțin câte puțin dela războiu încoace într'o teorie politică deja admisă. Partidele socialiste, reîmputernicite își dau bine seama dela războiu încoace că ele nu mai sunt destul de slabe ca să se sustragă răspunderilor puterii și că ele nu sunt nici destul de tari ca să poată sau să facă revoluții, sau să governeze singure, și după capul lor. Acum se intră într'o perioadă de colaborare a acestor partide cu celelalte elemente constitutive ale societății. E aceasta o fază nouă a progresului social și politic. Iar pentru pacea universală un fapt de o extremă importanță.

4. Autorii tratatelor de pace arătaseră, așa dar o înțelegere exactă a importanței internaționale a politicii și progresului social decizându-se să elaboreze un fel de cartă internațională a muncii și creind un birou internațional al muncii cu misiunea de a favoriza dezvoltarea politicii sociale și progresul social pe o bază internațională. Ei au motivat limpede această hotărîre în celebra parte a XIII-a din tratatul dela Versailles zicând: Înaltele părți contractante au convenit să dea ființă unei organizații nouă, pornind dela faptul că Societatea Națiunilor are ca scop să stabilească pacea universală și că o asemenea pace nu poate fi întemeiată decât pe baza justiției sociale; și dela faptul că există condițiuni de muncă — care implică nedreptatea, mizeria și lipsurile, pentru un mare număr de persoane, cece dă naștere la o nemulțumire atât de mare încât pacea și armonia universală sunt primejduite.

Progresul social și dezvoltarea politicii sociale sunt indicate aci ca făcând parte integrantă și ca fiind un element important în opera păcii. Cine s'ar putea oare îndoii, azi după 8 ani de funcționare a pomenitei instituții, că această concepție n'a fost pe deplin justificată prin rezultatele obținute? Adoptăm în cele 11 conferințe ale sale, 27 de propuneri de convențiuni cu privire la chestiunile cele mai importante ale existenței sociale a claselor muncitoare, mai ales a zilei de 8 ore, a șomajului, a muncii de noapte a femeilor, a muncii copiilor, a asigurării contra risculul accident și a riscului boală, a muncitorilor agricoli sau industriali, a inspecției emigranților și popoarelor etc. și adoptând, pe lângă aceasta, încă 29 de recomandări, care determină căile urmate de politica socială într'o serie de țări europene și în alte părți ale lumii, biroul internațional al muncii a contribuit prin munca lui în proporții considerabile la uniformizarea legislației sociale și la dezvoltarea sa.

E sigur că, în chipul acesta, el a favorizat în multe țări tendințele pacifice, a împiedicat oarecare tentative de conflicte susceptibile să aducă o mișcare revoluționară și a contribuit, cel puțin, în parte, să satisfacă păturile muncitoare, într'o serie întreagă de țări, ajutând să constituască și să multiplice fundamentele unei organizații politice de pace.

Am subliniat dela început că trebuia să dau un mare preț și celei de a doua metode de a asigura pacea universală, metoda care, contând cu faptul că nu se va isbuti deodată să se elimine

toate litigiile și conflictele între popoare și state, vrea să le organizeze soluția pacifică.

Ce înseamnă aceasta, e limpede pentru toată lumea. Înseamnă adică să facă a domni și în viața internațională, ordinea juridică aplicată de multă vreme de majoritatea țărilor civilizate la viața lor internă. O asemenea ordine juridică, care, evident, presupune egalitatea tuturor membrilor familiei popoarelor civilizate, nu va fi și nū este nimic altceva decât respectul angajamentelor mutuale și al legilor internaționale, renunțarea la violență, adică la războiu, ca mijloc de soluționare a litigiilor, și ca instrument de politică și acceptarea soluționării pacifice a conflictelor, soluționare care, trebuie, evident, să fie organizată în chip regulat. Nu ignorăm nici faptul că în ce privește realizarea unei atari ordini juridice internaționale, s'au făcut progrese uimitoare în cursul anilor care au urmat războiului.

5. Când ne dăm seama exact de întinderea a ceiace s'a realizat până acum în această ordine de idei, ne încredințăm că s'a produs o adevărată revoluție în felul de a concepe relațiunile internaționale între state și metodele politicii streine de până acum. Societatea Națiunilor, deja generală într'o largă măsură, constituie realizarea unei organizații a statelor egale ale lumii întregi. Respectul angajamentelor mutuale, și al condițiilor internaționale este piatra unghiulară a existenței sale, și condiția necesară pentru a face parte din ea. Renunțarea la războiu ca mijloc de soluționare a conflictelor, nu este inclusă numai în pactul Societății Națiunilor, ci ea a devenit și piatra unghiulară a o mulțime de convenții prin care statele ele înșile își regulează relațiile lor reciproce. De curând, am văzut proclamându-se rezoluția lor, de a accepta un asemenea angajament, la inițiativa Statelor-Unite. toate marile puteri și cu ele, și multe alte țări.

În această privință, semnătura pactului Kellogg constituie un nou pas înainte. El a fost făcut în mare măsură și pentru organizarea procedurii menite să reguleze pacific conflictele cum mărturisesc o sumedenie de convenții de arbitraj și de neîntrerupta muncă săvârșită în sânul Societății Națiunilor și a organelor ei, care urmăresc un scop identic.

Așa fiind lucrurile, noi ne dăm seama destul de bine, desigur dacă, toate angajamentele, formulele și declarațiile solemne nu rămân literă moartă și nu se dovedesc inoperante în caz de conflicte și primejdii reale, că ele trebuie să se sprijinească pe opinia publică cea mai largă și în toată lumea, că ele trebuie să iasă din spiritul și dispozițiile și din sentimentele popoarelor și a tuturor straturilor populațiilor care le alcătuiesc, că ele trebuie să fie ancorate în noua orientare spirituală, morală și politică a generațiilor de după războiu, că ele trebuie să primească ca fundament progresul politic în general și, în deosebi, progresul social.

Eu am convingerea că, în acest punct, datorim mult mărețului avânt democratic care a fost acel al națiunilor europene în cursul ultimului veac, și care și-a avut încoronarea în transfor-

mărire și revoluțiile dela sfârșitul războiului. Democrația vie și reală, și care realizează principiile de egalitate și fraternitate în tendința sa spre un ideal de umanitate, devine reprezentantul și rezortul noilor idei și metode ale relațiilor dintre state și popoare.

Firește, democrația nu este numai o noțiune de ordin politic, ci și de ordin social. De aceea progresul social, ridicând masele muncitoare din neputința lor materială și spirituală și punându-le, printr'o justă și echitabilă valorizare a muncii lor, în rândul celorlalte clase sociale, făcând din aceste mase un element component, responsabil și conștient al organizației politice, educându-le în răspunderea împărtășită, în sensul datoriei civice și umane, câștigându-le pentru metodele juridice și pentru punerea lor în acțiune în viața lor cetățenească, precum în litigiile și conflictele de muncă, ea face în acelaș timp educația acestor mase populare pentru o nouă politică a națiunii și statului, pentru o nouă înțelegere a relațiilor dintre state și popoare, precum și noile metode ale politicii externe.

Am convingerea că, grație democrației politice, progresului și responsabilității morale, vom vedea creindu-se și în relațiunile dela popor la popor, condițiile care vor face din pacea universală, ieri încă o utopie, și azi, problema cea mai gravă a generației contemporane, o realitate nouă și statornică.

6. Se înțelege că nu mi-a fost posibil; în acest scurt expozeu, să epuizez complacta temă tratată: a trebuit să mă mărginesc la schițarea caracteristicilor ei generale. Ar mai rămâne de examinat chestiunea atitudinii pe care, hotărât, biserica ar trebui s'o adopte față de aceste probleme, și ajutorul pe care ea l-ar putea da pentru a elimina anumite crize care există. Eu nu cred că exagerez când zic că viitorul Bisericilor și al religiunilor, depinde de atitudinea pe care ele o vor lua tocmai față de problemele sociale și față de acelea ale păcii.

Să nu uităm că geneza creștinismului și, mai târziu a reformei, au fost însoțite de puternice accente de ordin social, și că triumful ușor al unuia și al alteia se lasă explicat tocmai prin acest element.

Să urmărim dezvoltarea ulterioară a Bisericilor și a religiunilor. Afară de satisfacerea unui sentiment real și a unei nevoi religioase, afară de soluționarea problemelor metafizice și a problemei divinității, religiunile și bisericile au avut întotdeauna o misiune socială particulară.

Și toate bisericile și religiunile au exprimat în felul lor o formă morală și structura socială existente, acestea fiind unul din elementele alcătuitoare care își aveau punctul lor de plecare în această morală și structura socială existente, și care le asigura în acelaș timp caracterul lor durabil, ele fiind farmentul expresiv al faptului că vechea morală și vechea structură dispăreau și se creiau în locul lor altele nouă.

Și în această evoluție către o stare nouă, Biserica și religiunea au jucat întotdeauna un rol considerabil, căci toată noua

structură socială este întemeiată pe o morală nouă și morala nu permite să fie separată de religie, după cum nici religia nu permite să fie separată de morală. Acest adevăr sociologic s'a manifestat și se manifestă cum nu se poate mai bine în toate religiile și bisericile creștine-catolice protestante și altele. Evoluția lor în epoca procesului de democratizare a Europei, în sec. XIX și XX, este absolut isbitoare. Exemplul cel mai caracteristic în această privință ni-l oferă catolicismul care arătase întotdeauna cel mai mare respect față de autoritatea temporală, stabilită și acceptată, și care, cu ortodoxia, constituia expresiunea concepției teocratice a societății și a întregii ei morale, concepție care admite în principiu sprijinirea aristocrației și monarhiei de drept divin, și prin aceea, a tot ceia ce ar decurge din aceste principii.

Evoluția societății europene, în ultimul veac, creind o morală socială absolut nouă și-a exercitat și în acest punct influența ei, și care fu mare, asupra bisericilor și religiunilor. Catolicismul se democratizează ca și celelalte culte și confesiuni. Leon XIII începù, în termeni categorici și fermi și, după el, se formară mișcări care deveniră chiar puternici factori politici. Și toate aceste mișcări își întorc privirile lor în primul rând asupra chestiunilor și problemelor eminamente morale, abandonând astfel vechea morală socială, chiar atunci când ele își propun să le rezolve în practică pe alte căi și prin alte mijloace decât concurențele lor neconfesionale și neclesiastice.

De aceea de ce mergem înainte, bisericile și religiunile se democratizează, și nu numai din punct de vedere politic, ci mai ales și din punct de vedere social. Această evoluție se va putea continua fără oprire. În chipul acesta bisericile și religiunile, vor favoriza și vor servi din ce în ce mai mult ideia păcii internaționale, nu numai prin principiile și imperativele lor pur religioase și morale ci și prin noua lor dezvoltare în sensul progresului social.

Din punct de vedere moral, omenirea se află și azi în luptă pentru a-și cuceri un nou ideal, și se află în situația în care ea era în epoca începuturilor creștinismului și în acea a luptelor reformei; azi ca și atunci, formele actuale ale societății și cugetării nu mai satisfac și de aceea se și caută drumuri nouă.

Totul în lume e în curs de evoluție, chiar și religiile și bisericile. A înțelege aceasta și a te pune cu abnegație și fără rezervă, în integralitatea ta cât și în indivizi, în slujba progresului social și al păcii între popoare și în sânul popoarelor, este cel mai bun chip și singurul, în care bisericile pot realiza azi frumoasele principii ale predicii de pe munte a lui Iisus. Căci scris este: „Dă celui ce cere și nu-ți întoarce fața dela cel ce vrea să se împrumute la tine“ (Mat, V, 42).

Preotul I. MIHĂLCESCU,
Profesor al facultății de Teologie
din București.

Formarea creștinească a tineretului muncitoresc.

Biserica romano-catolică desfășură o bogată și foarte stăruitoare muncă pe tărâmul social. Nu există nici o ramură a activității omenești, de care să nu se ocupe biserica prin oamenii ei. Dela profesiunile intelectuale, cele mai înalte, și până la cei din urmă lucrători de orice breaslă, nimic nu se scapă sterei de influență, nimic nu rămâne în afară de câmpul de acțiune, de opera de evanghelizare a bisericii. Și roadele sunt în toate direcțiunile, din toate punctele de vedere, destul de mulțumitoare. Cu tot bolșevismul, care domnește pretutindeni în multe spirite și de care s'a molipsit mai ales pătura muncitorilor industriali, procentul celor cari nu sunt creștini numai cu numele a sporit în chip simțitor în ultimii ani în toate țările din apus, datorită în cea mai mare parte eforturilor încoronate de succes, muncii fără preget a bisericii.

Interesant este în deosebi ceea ce a făcut și face biserica romano-catolică pentru tineretul muncitoresc în țările latine. În Franța și în Belgia, *la Jeunesse ouvrière chrétienne* (J. O. C.) constituie adevărate cruciade, sunt aluatul sănătos, care va transforma și asena mentalitatea bolșevistă, spiritul comunist al muncitorimii din marile și micile uzine și o va aduce din nou la picioarele crucii lui Christos, în sânul bisericii. Numărul preoților de enorie și al călugărilor din diferite ordine, cari se îndeletnicesc cu educarea religioasă și morală a tineretului muncitoresc, este legiune și zelul lor nesecabil. Organizațiunea Jociștilor și disciplina sufletească de care ei dau dovadă sunt admirabile. Acestea s'au dovedit cu prisosință de cei 1500 de Jociști belgieni, cari au fost în pelerinaj la Roma, în zilele de 25-30 Septembrie. Sunt în prezent în Belgia 50.000 de tineri lucrători creștini înrolați în oastea misionară a Jochismului. O mie cincisute dintre ei, valoni și flamanzi, în frunte cu abații Cardijn și Guérin și cu însuș primatul Belgiei, cardinalul Van Roey, arhiepiscop de Malines, au vizitat Roma, cu monumentele și așezămintele ei religioase și s'au prezentat înaintea papii, fiecare în costumul său de lucru și cu uneltele de care se folosește breasla din care ei făceau parte. Papa i-a primit foarte cordial, a dat mâna cu fiecare din ei și le-a spus cuvinte de laudă și de încurajare pentru activitatea misionară desfășurată de ei printre muncitori, iar ei au făcut papii declarațiuni de desăvârșită supunere creștină și de credință nesdruncinată, i-au expus cu entusiasm idealul urmărit de ei, i-au cântat cântecele lor și l-au aclamat cu frenesie, pentru care au primit binecuvântarea sanctității sale.

O altă dovadă de influența pe care biserica romano-catolică a început s'o exercite în Franța asupra tineretului în genere este *Săptămâna agricolă*, ținută, la sfârșitul lui Septembrie, în orașelul Lannion, departamentul Côtes du Nord, provincia Bretagne. O sută cincizeci de tineri bretoni numai din cuprinsul diecezei respective au luat parte la aceste cursuri agricole, întreșesute cu învățăminte religioase și morale, cu meditațiuni, cântece religioase, cu rugăciuni și participare la serviciul divin. Curând după aceasta,

alte 600 de tineri bretoni au răspuns la apelul episcopului lor și au ținut un congres religios în Saint-Briene. Rapoartele prezentate, conferențele ținute, discuțiunile angajate între acești tineri au umplut de bucurie inima reprezentanților bisericii, prin temeinicia, înțelepciunea și calmul lor. Darea răspunsurilor la liturghie de corul compus din ei toți, a fost o probă strălucită de zelul lor pentru biserică și de frumoase aptitudini muzicale, iar defilarea pe străzile orașului, cu drapelele în frunte, a arătat cu prisosință disciplina ce domnește în rândurile lor.

În fine prezentarea la «*Congresul bunei presei*», ținut în Paris, între 6-11 Octombrie, a reprezentanților Jociștilor, cari au promis, că vor da și mai departe tot concursul lor pentru răspândirea jurnalelor, revistelor, broșurilor și cărților catolice, cum și a delegaților a 4000 de copii cari vând aceste publicațiuni și care sunt grupați în societăți bine organizate, sub numele de „*Cavalerii ai crucii*».

Misiunile catolice în India. Catolicismul a desfășurat și desfășură o bogată activitate misionară între popoarele necreștine. Această activitate a fost intensificată în deosebi în vremea din urmă, după marele războiu. Iată, de pildă, organizațiunea actuală a misiunilor catolice din India

Pentru circa 3.000.000 de creștini catolici (alte vreo 3.000.000 sunt protestanți, 220.000.000 sunt hinduși sau neo-brahmaniști, 69.000.000 musulmani, 13.000.000 budiști și vre-o 16.000.000 diferite alte religii) sunt astăzi în India 11 provincii eclesiastice sau arhiepiscopii, cu 44 de dieceze sau vicariate și prefecturi numai în partea de nord și cea centrală, plus Birmania, care politicește ține de Indo-China, iar bisericește tot de India.

Regiunea de nord cuprinde arhiepescopiile de Simla, Agra și Calcuta, precum și vicariatele Birmaniei.

Arhiepiscopia de Simla are un singur vicariat, pe cel din Lahor și o prefectură a Cafristanului și Cașmirului. Orașul *Simla* este o stațiune climaterică foarte căutată în timpul verii. Arhidieceza aceasta numără abia 2.500 de catolici, față de numărul total al populațiunii, care este de 5.000.000. Ea este deservită de capușinii englezi. Vicariatul din Lahor (oraș comercial, capitala Pangiabului și multă vreme fost reședința marilor Moguli, stăpânitorii mahomedani ai întregii Indii) numără 33.000 de catolici (îngrijiți sufletește de capușinii francezi), față de populațiunea totală, care este de 16.000.000. Prefectura *Cafristanului și Cașmirului*, care cuprinde geograficește regiunea subhimalaică a Cașmirului, renumită pentru industria ei de șaluri de mătase brodată și de păr de capră, numără 5.000 de catolici, față de populațiunea totală de 15.000.000. Clerul ei aparține congregației Mill-Hill. Reședința este în orașul Rawal-Pinti.

Arhiepiscopia de Agra are două vicariate: Allahabad și Ajmer. De ea țin provinciile din valea mijlocie și superioară a

Gangelui și a afluenților săi, care au fost altădată centrul cultural și politic al Indiei. În cuprinsul ei se află orașul sfânt Delhi, care a fost cândva reședința marilor Moguli, iar astăzi este capitala imperiului și sediul guvernatorului englez. Arhidieceasa *Agra* are 10.000 de catolici, față de populațiunea totală de 20 000 locuitori și este administrată de capușinii italiei. Diecesa *Allahabad* (cu orașele sfinte budiste Allahabad și Benares), numără 9 000 de catolici, față de 27.000.000 de locuitori, iar diecesa *Ajmer*, care se întinde peste ținutul Rajputana, unde se află cei mai curați descendenți ai vechilor ari, numără 7.000 de catolici, fără de 13.000.000 de locuitori.

Arhiiepiscopia de Calcuta are trei episcopii sufragane: Cișnagar, Dacca și Patna și o prefectură de Assam. Arhidieceasa își ar reședința în *Calcuta*, fosta capitală a imperiului, oraș cu o populațiune de peste un milion de locuitori și port însemnat, numără 182.000 de catolici, față de 29.000.000 de locuitori. Este condusă de iezuiții belgieni. Episcopia *Crișnagar* numără 17.000 de catolici, față de 17.000.000 de locuitori, și este condusă de misiunile streine din Milano, cea din *Dacca* numără tot 17.000 de creștini, față de populația totală de 20.000.000 locuitori și este administrată de congregația Sfintei Cruci, iar cea din *Patna*, care cuprinde provinciile Bengalul și Nepalul, numără 5.000 de catolici, față de 20.000.000 de locuitori și este administrată de iezuiții americani. Prefectura de Assam, cu reședința în *Șillong*, cuprinde bogatele provincii ale Așamului și micul stat Butan. Ea numără 9.000 de catolici, față de 8.000.000 de locuitori și este administrată de congregația Salesienilor de Don Bosco. Ca și prefectura tot astfel și cele trei episcopii care compun arhiiepiscopia Calcutei, fiind situate la gurile Gangelui, se întind peste una din cele mai bogate și mai populate regiuni ale Indiei. Printr'o deciziune a sfântului scaun din 1927, în dieceza Calcuta s'a mai înființat o episcopie în Ranchi, în dieceza Crișnagar încă o episcopie în Dinapur și în dieceza Dacca o episcopie în Chitagung.

Birmania, despre care am spus mai sus, că face parte geograficește din Indo-China, iar bisericește din India, are trei vicariate: *Vicariatul Birmaniei Septentrionale*, cu reședința în *Mandalay*, numără 11.600 de catolici, față de o populație totală de 6.000.000 locuitori și este condus de Misiunile streine din Paris; *Vicariatul Birmaniei meridionale*, cu reședința în *Rangoon*, are cel mai mare procent de creștini: 60.000 de catolici, față de 6.000.000 de locuitori, și este administrat de aceeaș congregațiune, ca și cel precedent; *Vicariatul Birmaniei Orientale*, cu reședința în *Tungoo* și cu o prefectură în *Keng-Tung*, numără de 23.000 de catolici, față de 5.000.000 de locuitori și este condus de Misiunile streine din Milano. (Despre India de sud și Ceilan într'un număr viitor).

Moartea Arhiepiscopului de Paris. În ziua de 23 Septembrie a încetat din viață, iar în ziua de 1 Octombrie a fost în-

mormântat Arhiepiscopul Parisului, Monseigneur Louis-Ernest *Dubois*, în vârstă de 74 de ani și în al 29-lea an de episcopat. Decedatul a fost o mare personalitate, care s'a bucurat de deosebita încredere a ultimilor trei papi. Actualul papă, Piu XI, îi trimisese de curând o caldă și elogioasă scrisoare în vederea jubileului său de 30 de ani de episcopat, pe care avea să-l serbeze în cursul acestei luni, Octombrie. Pe pieptul, pe mâinile și pe picioarele sale, au fost așezate cele 4 pallium (un fel de omofor) primite de el dela papă. Ca semn al încrederii de care el se bucura din partea papilor sub care a slujit, el avea și titlul de cardinal. Cu toate că guvernele franceze dela separațiunea bisericii de stat (1905) încoace n'au avut aproape nici un fel pe relațiune cu biserica și cu reprezentanții ei, totuș cardinalul Dubois a fost trimis de mai multe ori în misiuni diplomatice în diferite țări, ceea ce este o dovadă strălucită de marile lui calități sufletești. Condoleanțele exprimate la moartea sa de toți fruntașii politici ai Franței, începând cu Președintele Republicii, dovedesc și mai mult, că el știuse să-și atragă simpatia tuturor. Ca Arhiepiscop, el a avut de dus lupte grele chiar în sânul bisericii cu curentul liberal și modernist, reprezentat de Action française, față de care a procedat cu toată energia, dar și cu mult tact. Mișcările liberale din biserică au întâlnit în persoana lui un adversar hotărât. Chiar la câteva zile după moartea lui (28 Septembrie), jurnalele publicau deciziunea sa de condamnare și trecere în indexul cărților oprite a lucrării: *Le problème religieux, position et solutions, par René Kopp*, apărută în editura Paul Leymaric (Paris, 1929). Totuș, vrednicul prelat nu era numai mult stimat, ci și foarte mult iubit atât de cler cât și de popor.

Prin fața sicriului în care erau depuse rămășițele lui mortuare au defilat cu adevărată evlavie zeci, sau, poate chiar, sute de mii de oameni; iar în ziua înmormântării piața și străzile din jurul bisericii Notre Dame erau tixite de lume: După dorința răposatului, înmormântarea i-a fost foarte simplă: nu i s'au adus flori, nu i s'au ținut cuvântări. Abia la parastasul de 40 zile i se va rosti cuvântarea funebră de către cardinalul Charost, arhiepiscop de Rennes. În locul cardinalului Dubois, a fost ales Arhiepiscop al Parisului, deocamdată provizoriu, până de va fi confirmat de Vatican, Monsingneur-ul Crepin, episcop de Tralles, fost ajutor al decedatului.

Moartea Vicarului apostolic din Tananarive. În acelaș timp cu Arhiepiscopul Dubois al Parisului, a încetat din viață un alt vrednic prelat, de națiune franceză, Monseigneur-ul *Henri de Saune*, Vicar apostolic în Tananarive, capitala insulei Madagascar. El era în vârstă de 79 de ani, își făcuse studiile în tinerețe la Școala politehnică din Paris, fusese apoi ofițer, luase parte la războiul din 1870 dintre Franța și Germania și apoi intrase într'o mănăstire iezuită la vârsta de 25 de ani. În Madagascar a lucrat mult, timp de 29 de ani, pe terenul misionar, așa că era mult iubit și de populațiunea indigenă, de malgași și connaționali. Datorită lui, Tananarive are un frumos local de Seminar teologic, în care se pregătesc preoți creștini de neam malgaș.

Abbé Fillon episcop. Cunoscutul profesor de Exegeza Noului Testament dela Seminarul Saint-Sulpice, din Paris, și autor al multor cărți bine apreciate în lumea teologilor catolici și ortodocși, a fost ales episcop de Langres. El a fost hirotonit în ziua de 25 Septembrie de cardinalul Maurin, iar în ziua de 2 Octombrie a fost instalat. Clerul și poporul din eparhie l-au primit cu entusiasm și el le-a adresat o frumoasă și foarte instructivă epistolă pastorală.

Sfinți noi. Congregațiunea riturilor de pe lângă Sfântul Scaun a terminat procesul, și formalitățile pentru proclamarea ca sfinți a 224 de martiri englezi, uciși în timpul persecuțiilor religioase începute de Regina Elisabeta și continuate după aceea (1594—1679). Ei vor fi declarați deocamdată fericiți și numai mai târziu vor purta numele de sfinți. Celebrarea beatificării se va face în bazilica Vaticanului pe la 20 Decembrie, când se va serba jubileul Sacerdotal al papii Piu XI.

Berlinul diecesă. În Prusia și în special în Berlin sunt puțini catolici, cari depindeau până de curând de Arhiepiscopia de Breslau, capitala Silesiei. Vaticanul a înființat acum în Berlin un scaun episcopal. Cardinalul Bertram, Arhiepiscop de Breslau, a făcut cunoscut aceasta bisericilor din Berlin printr'o epistolă pastorală. Ca episcop de Berlin a fost desemnat abatele Schreiber, care însă trebuie să aștepte mai întâi numirea canonicilor, cari vor forma capitulul, spre a putea fi ales.

Preotul I. MIHĂLCESCU.

Mereu lupta împotriva religiunii.

Școlile germane înalte din Rusia au fost silite, de către autorități, să fixeze vacanțele de iarnă și de primăvară așa fel ca să nu se potrivească cu Crăciunul și Paștile. Mai mult, din toamna trecută, anumite școli superioare au trebuit să adopte ca zi liberă o zi din săptămână în locul Duminicii, astfel ca elevii să nu mai poată fi de față la slujbă.

Cu privire la starea religioasă în Rusia, d. L. Ducommun scrie în gazeta *L'Écho de Paris*:

„În 1928, 354 biserici, 58 mănăstiri, 59 sinagoge, 28 moschee și 43 case de rugăciune au fost închise. Dimpotrivă, au fost deschise 91 de școli, 90 cluburi, 22 adăposturi pentru lucrători, 23 cabinete de lectură, 21 case „naționale“ (case de plăcere), 12 ospătării, 8 muzee și 45 așezăminte de cultură. Pentru anul 1929, au fost condamnate a fi închise 253 case de rugăciune.

Propaganda contra religiunii n'a avut, până acum, izbândă în școli. Aceasta, pentru că statisticile stabilesc că numărul mijlociu al elevilor „credincioși“ se ridică, în școlile din Moscova, la 42 0/0, și'n provincie la 91 0/0. În timpul din urmă, totuș, Ministrul învățământului public a reorganizat programa școlară, care cuprinde deacum înainte, învățământul împotriva religiunii. Planul educației fără Dumnezeu trebuie să fie introdus în toate cursurile și va fi

mai mult alăturat la științele naturale, la chimie, la fiziologie și la științele fizice.

Biuroul Presei protestante elvețiene din Zürich, este în măsură să afirme că informațiile privitoare la dușmănia guvernului Sovietelor în contra religiei nu descriu decât una din înfățișările stării din Rusia. Este foarte adevărat, din nenorocire, că autoritățile rusești caută să distrugă religia prin tot felul de măsuri, atât de barbare și crude, închizând pe preoți și bisericile, oprind comunităților religioase orice propagandă și orice ajutorare între membrii săi, mergând până acolo ca, printr'un decret, să se interzică tipografilor scrierea cu litere mari a numelor proprii cari au un caracter religios, pe care să le tipărească așa: *dumnezeu, alah, isus, christos*, deși, de altă parte, se poate scrie: *Buda, Mahomet, Jupiter*, etc.

Cu toate aceste piedici, credincioșii continuă să se adune în biserici, sinagoge și moschee pentru a săvârși sf. slujbă. Ușa rămâne deschisă în disprețul tuturor, pentru vestirea Evangheliei, și, afară de ceia ce privește Biserica ortodoxă, starea este mai bună, ceia ce nu era în timpul țarilor.

Revista *Le Christianisme au XX-e siècle*
din 13 Iunie și 12 Septembrie 1929.

Lupta împotriva religiei, în deosebi împotriva cultului ortodox, se'ntărește. Numeroase biserici sunt închise. După ziarul *Rul* din Berlin (3 apr.), Sovietele au oprit slujba, în curgerea anului 1928, în: 354 biserici, 38 mănăstiri, 59 sinagoge, 38 moschee. Lupta aceasta pe toată linia gazetele sovietice o numesc „Frontul religios”. În timpul din urmă, atacul este purtat c'o tărie deosebită împotriva sărbătorii Paștelui. S'a încercat, în Rusia-Albă, să se institue o sărbătoare nouă, sărbătoarea „cei dintâi Brazde”, pentru a se înlocui, la țară, sărbătoarea Invierii lui Hristos. Această prigonire a provocat o mare revoltă. Presa sovietică înregistrează foarte adeseori manifestări antisemite, injurii, loviri până la asasinat, aproape peste tot, în orașe, sate și uzine. În Turkestan, în jurul mormântului lui Ghah-i-Mardan, foarte venerat de musulmani, s'au petrecut lucruri grozave. Scriitorul sovietic Hakim-Zadé, deschizând mormântul, populația s'a revoltat. Cete s'au format cu șefi în frunte, purtând tăblițe pe care era scris: „Scăpați religia!” Hakim-Zadé a fost sfâșiat în bucăți și mulțimea, adunând în batiste rămășițele cadavrului său, le-au dus la Sovietul din localitate strigând: „Iată ce vom face acelor cari se vor mai lega de religie”. (*Pravda Vostoca* din Tașkent, 29 mart.

S'a descoperit de curând, în regiunea Uritsk, detriectul Leningrad, secte („Skopți”), Ioaniții, cari practică sacrificii rituale (*Izvestia* din 2.7 III; *Pravda* din 6. IV).

Revista *La Vie intellectuelle*, Iulie-Sept. 1929

Culese și traduse de Iconomul CORNELIU M. GRUMĂZESCU,
Directorul seminarului teologic *Edinești-Hotin*.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Ioan Rusu Abrudeanu, PATRIARHUL ROMÂNIEI Dr. MIRON CRISTEA, Inalt Regent. Omul și faptele. Contribuțiuni la studiul Istoriei Bisericii Române Ortodoxe Contemporane. Vol. I, București, 1929. Volum format în 8, ca al acestei reviste. 480 de pagini. Prețul 500 de lei.

Cu mare plăcere am pus mâna pe acest volum, având un înveliș prea frumos împodobit cu chipul Patriarhului, între ramuri de stejar și dafin, și cu colorile steagului României. Nu aveam încredere însă că va fi o lucrare temeinică. Mă gândeam că va fi poate o scriere ocazională, pentru prilejul celor 10 ani de păstorie a Patriarhului, ceva fără pătrundere, mai mult o desfășurare de icoane din viață, decât o înlănțuire a unor fapte bine alese și tâlcuite din viața unui frumos chip răsărit în sânul poporului românesc. Totuși, deși însuși autorul scrie, că nu se poate scrie de pe acum istoria unor evenimente prea apropiate de noi, această carte nu e scrisă numai cu gândul de a face ceva numai de moment. Pentru cât se poate face acum, autorul pășește la lucru cu modestie, dar cu grijă de a nu lucra de mântuială. Și el izbândește a ne da desfășurări care ne sunt cât se poate de folositoare. Căci chiar dacă nu se poate scrie de pe acum o istorie a faptelor în care se mișcă ființa Patriarhului și pe fondul cărora să-l vedem ieșind la lumină chipul său, dar tot aflăm multe lucruri care ne sunt de folos.

Dacă este să vorbim din punctul nostru de vedere, al preoților și al celor care suntem din România Veche, trebuie să spunem că noi nu-l cunoaștem pe Patriarh decât dela fața lucrurilor și ceva mai târziu. Cei care am mai stat în legătură cu ardelenii și înainte de război știam cine este „Protosincelul Dr. Miron Cristea“. Auzeam vorbindu-se de Prea Cuvioșia Sa și înainte vreme. Mi-aduc aminte că am citit articolele sale în Baden-Baden, pe care mi le trimetea Dr. *Nicolae Bălan* (Mitropolitul de azi dela Sibiu) despre legea Consistoriului Superior Bisericesc din 1909. Apoi parcă văd și acum chipul său în *Revista Teologică* din Sibiu, când Patriarhul de azi a fost ales episcop al Caransebeșului.

Dar cu toate acestea noi nu cunoaștem amănunte despre familia Patriarhului, despre tinerețea și studiile sale. Și am ajuns la vremea de a-l sărbători pentru cei 10 ani de păstorie ai săi pe scaunul Ungro-Vlahiei și în fruntea Bisericii românești, fără a ști tot ce a lucrat în vreme mai veche tânărul *Ilie Cristea* ca student și în sânul mișcării naționale românești. Deci pentru noi, cei din România Veche, și în deosebi pentru noi, preoții Patriarhului, este o mare destăinuire care ni se face în cartea d-lui Abrudeanu. Cunoaștem acum pe Patriarhul nostru în tot trecutul său de viață românească, cum nici pe departe nu-l cunoașteam înainte și cum era o datorie să-l cunoaștem, acum când l-am sărbătorit pentru 10 ani de muncă pe scaunul bisericesc cel mai de sus al României.

Această cunoaștere este cu atât mni simpatică, cu cât nu este vorba ca să ți se însire mersul vieții unui om, oricât de strălucit ar fi, ci pentru că vezi această pășire prin viață a tânărului Ilie Cristea prin mijlocul faptelor și a vieții poporului românesc întreg de peste munți. Deci citind această parte a cărții, de fapt cunoști o parte din însăși viața poporului românesc. Cunoști apoi, prin însăși aceasta, atâtea alte chipuri din viața Românilor de peste munți, pe care, și dacă le cunoaștem răzleț, dar le cunoaștem acum în legătura în care se află cu viața Patriarhului însuși.

Așa fiind cartea aceasta se citește cu plăcerea cu care citești un întreg răstimp din viața unui popor, iar la loc de cinste în sânul ei, găsești și viața tânărului Ilie, pe care Dumnezeu îl sortise să fie odată Patriarhul Miron al României.

Elegantul volum cuprinde foarte multă materie, până în pragul zilelor noastre și până sub ochii noștri. Dar privit numai din interesul acesta mai îngust de care am pomenit, și tot cuprinde atâtea lucruri, care sunt de o mare bogăție pentru cunoștința noastră și de o mare veselie pentru inima noastră.

Dacă apoi unele din faptele pomenite sunt mai apropiate de noi și deci mai cunoscute, precum cele din vremea războiului sau cele din vremea unirii tuturor ținuturilor românești în 1918, sau cele din vremea alegerii Patriarhului la scaunul primațial din București, totuși aceste fapte stăteau răzlețite prin colțurile amintirilor și citirea lor din nou aci, prinse într'un volum și încheiate în unitate, nu ne poate fi decât de un mare folos. Prin ele, ni se oglindește mult mai bine și mai deplin ființa Patriarhului.

Deci în această carte, bogat împodobită cu multe chipuri, autorul ne înfățișează ființa Patriarhului în două stadii: odată în răstimpul cel vechiu, al despărțirii noastre prin zidul Carpaților, și apoi în cel de după unire. Ele se întregesc unul pe altul și ne dau o înfățișare întreagă.

Dacă ne gândim acum la ce urmărește acest volum, trebuie să spunem că el e tot ce s'a făcut mai frumos pentru sărbătorirea Patriarhului nostru. Căci stând și chibzuindu-ne cu privire la această sărbătoare care a trecut, ne zicem: Doamne, da puțin s'a făcut! Cum adică, cu câteva felicitări, fie ele și dela cât de înalți dregători ai țării, și cu câteva sărbători prin cercuri strânse, se încheie tot ce aveam noi de făcut pentru un așa prilej? Dar unde simțul de tagmă e puternic, unde ne dăm seamă că sărbătoarea unei căpetenii, de fapt, nu este a lui, ci a întregului așezământ care se laudă cu el, și că tăria unui așezământ este a sta strâns legat în jurul capului său și a se fericii pentru cutare aniversare înaltă a lui, — acolo se face mai mult decât atâta. Ce am făcut noi este atât de puțin însemnat și de mărunț! A fost lucru oficial și atât. Dar unde au fost pâlcurile de credincioși care să vie de departe să ureze mulți ani Arhipăstorului și să se simtă fericiți de a primi binecuvântarea sa? Nu că poporul acesta n'ar fi în stare să se însuflețească pentru astfel de clipe și n'ar avea înțelegere, dar nu a fost îndrumat întru aceasta. Nu i-am deschis înțelegerea și l-am lăsat rece.

Iată lucruri cu care au lipsit dela acest prilej, lucruri cu care se

leagă bine disciplina nui așezământ și prin care se încheagă dnios firele tainice dintre credincioși și păstori.

În altă parte, unde conștiința legământului dintre toți membrii nui corp este mai vie și unde legătura cu capul lui se simte mai viu, prilejul acesta era întrebuințat cu mare meșteșug, pentru a cultiva mai deplin simțul de unitate și datoria de a sta strânși în jurul căpeteniei noastre. S'ar fi făcut pelerinagii, s'ar fi organizat expozițiuni, s'ar fi bătut medalii, s'ar fi făcut răsunătoare ședințe comemorative, pentruca inimile să bată mai viu, pentruca ființa unitară a așezământului sufletească să se simtă mai cu treacăt în suflete. Așa se cultivă mulțimile, așa se lucrează la trăinicia așezămintelor.

Când pentru întâia oară ai un Patriarh și când el împlinește 10 ani în scaunul său de păstorie, este un mare prilej, care nu trebuia scăpat.

Când însă toate acestea nu s'au făcut și când am trecut pe lângă el cași pe lângă un prilej obișnuit, care rămâne urma cea mai vrednică din toate acestea? Rămâne cartea d-lui Rusu-Abrudeanu. Noroc că măcar acestuia i-a venit în minte să dea la lumină un asemenea volum, pentruca să se vadă că aniversarea de 10 ani a Patriarhului n'a trecut ca un fapt de toate zilele, ci am fost dăruiți cu o frumoasă scriere, de o strălucită înfățișare, cum se cuvine pentru o asemenea clipă. Va trece vreme și vreme, iar cartea va rămânea și va povesti.

Iată în ce lumină vedem noi această carte și pentru ce ne bucurăm de ea. Iată pentru ce socotim că nici acum nu e târziu de a se mai face ceva în această privință, cum, de pildă, o mare și frumoasă medalie, care să fie ca o podoabă prin case. După cum avem pe plăci de metal chipurile lui *Tache Ionescu*, ale lui *Spiru Haret* din vremea când au fost sărbătoriți, nu cu atât mai mult se cuvenea să facem aceasta acum pentru Patriarhul nostru?

Oamenii aceia aveau partide politice care se puneau pentru ei și făceau. Oare Patriarhul nu are o mai mare ceată de fi ai lui sufletești care ar fi putut face măcar atâta lucru?

Noi avem apoi societăți religioase, din care unele au fost duse cu alai la Mitropolie să facă urări Patriarhului atunci când a fost ales ca atare. De ce aceste societăți, cu steaguri, cu muzici, cu cuvântări nu s'au mișcat și acum? În astfel de prilejuri, nu ajunge să se ducă o solie de 3 sau 7 oameni. Simțul obștii se cultivă și se plăsmuiește cu mișcări de mare măsură, care îmboldește inimile și lasă urme în suflete. Făcând aceasta, o făceam pentru Patriarhul, dar o făceam tot odată și pentru Biserică. O biserică trăiește cu astfel de măsuri.

Alte biserici sunt destul de meștere să se folosească bine de acestea, bine ca mijloace de psihologie pentru mulțime. Noi ne-am gândit mai puțin la ele și am rămas numai la volumul d-lui Rusu-Abrudeanu. De fapt ar fi fost foarte firesc să fie nu un singur volum, ci multe. Ar fi fost să circule tablouri, carte postale.

În cartea d-lui Abrudeanu este chipul Patriarhului după un mozaic, în veșminte arhieresti, care e de covârșitoare măreție. Acesta merita popularizat.

În sfârșit, se mai pot face multe și de acum înainte. Dar toate

acestea, ca o chestiune de program bisericesc pentru folosirea unor asemenea prilejuri, dacă n'au fost acum, trebuiesc avute în vedere mai târziu. Să rugăm pe Dumnezeu să dea atâția ani Patriarhului nostru, pentru ca altă aniversare să-l găsească sănătos și voios și atunci, să-l putem sărbători cu altă pregătire decât cea de până acum. Cartea d-lui Abrudeanu să ne fie un îndemn de a lucra cu mai multă înțelegere despre însemnătatea unor asemenea clipe pentru Biserică, pentru ca ele să nu ne scape niciodată. Și dacă, odată cu aceasta s'ar putea face de acum ceva cu plăcile de metal, cu atât mai bine. Noi avem medalia dela jubileul de 25 de ani a Mitropolitului *Iosif Naniescu* dela Iași. Hai să facem și acum una și mai frumoasă, care să fie o vrednică însoțire la cartea d-lui Abrudeanu! Iar până atunci, să mulțămim acestui autor și pentru prilejul pe care ni l-a dat de a scrie despre aceste lucruri și pentru cuprinsul cărții, de care face să mai vorbim și altădată în deosebi și intrând în adâncul lui.

Arhim. SCRIBAN.

INSEMNĂRI MĂRUNTE

Anul preparator la teologie. — Studentul teolog *Gh. Tudorache* se plânge, în ziarul *Galății-Noi* din Galați (23 Noembrie 1929), că s'a introdus anul preparator și pentru studenții dela teologie, care nu au nevoie de el, de oarece seminariștii fac 8 ani la seminar, nu ca liceiștii 7 ani de liceu. Ce rost are pentru ei un an pe deasupra, când, prin seminariul pe care l-au urmat, sunt destul de pregătiți a asculta cursurile facultății de teologie? Înțelege să se spuie aceasta pentru liceiștii care vin la teologie și care în adevăr nu sunt pregătiți pentru o astfel de facultate; nu înțelege însă rostul acestui adaos pentru seminariști. Afară de aceasta, se plânge de faptul că, prin acest an, se adaogă studenților teologi materii de studii prea străine de ei și pe care nici nu le pot adânci, precum limbile haldaică, arabă și altele. Credem că are dreptate, dar totuși astfel de strigăte scoase și de alții n'au fost ascultate. Intru cât Sf. Sinod se va ocupa de învățământul teologic în sesiunea care-o va continua pe cea din Decembrie a. c., credem că această chestiune ar putea alcătui una din laturile de tratat atunci.

Sporul populației în România. — Populațiunea noastră sporește mai mult decât s'ar crede, durere numai că se nasc mulți, dar și mor mulți. Și mor nu ceice e firesc să moară: bătrânii; mor copiii. Dacă mulți din copii nu se nasc, din pricina născocirilor din ziua de azi care împedică nașterea, tot se nasc din părinții care n'au aflat de aceste netrebnicii.

In anul 1928, s'au născut 625,860 de copii vii și au fost 353,726 morți. Deci un spor de 272,134 de suflete. Aceste date,

au fost tipărite de Ministeriul de Interne. Dar din acest frumos spor, foarte mulți copii au murit, și atunci ceiaze Dumnezeu ne dă se pierde din nepăsarea noastră.

Să se mai știe că nașterile sunt mai multe în România Veche și în Basarabia, pe când mai puține în Banat și în Transilvania și acolo se împuținează din an în an. Pricina este că oamenii nu vor să aibă copii și împedică nașterile prin mijloace silnice. Și totuși tocmai acelea sunt părțile cele mai luminate ca știință de carte. Aceasta dovedește că și cartea, dacă nu e împreună cu învățături morale, nu ferește de anumite primejdii.

Primejdia concursurilor de frumuseță. — Acum, când din nou a început în București o propagandă dezământată pentru scoaterea tinerelor frumoase la priveală și încărcarea lor cu daruri, este bine să arătăm ce se întâmplă cu frumoasele răsplătite mai înainte. Despre unele din ele, au apucat unii a scrie, despre altele se scrie acum. În ziarul *Opinia* din Iași (15 Noemv. a. c.), citim că ziarele din Londra scriu despre frumoasa Angliei *Maude Hall* (Miss Britania). Ajunsă a se crede din cale afară, din pricina răsplății pe care a căpătat-o, a căzut într'o manie vecină cu nebunia. N'a vrut să se căsătorească. Nu s'a învoit cu nicio cerere de căsătorie, deși i-au venit multe, pentrucă se îndestula ea singură. Se încânta foarte mult de ea însăși. Iși făcuse nu mai puțin de 118 rochii, le încerca în fiecare zi și toată ziua se uita în oglindă să vadă cum îi șade. Fiindcă însă n'a avut parale să plătească atâtea rochii, a fost dată în judecată și osândită la 3 luni închisoare. Dar medicii și-au dat seama că e vorba de o stare bolnăvicioasă și atunci osândita a fost trimisă într'o casă de sănătate.

Dar oare numai ea e de vină de halul în care a ajuns? Și când de alde *de Waleffe* dela Paris vin la noi să amețească mintea fetelor noastre, nu trebuiesc luați la goană? Și când studenții găsesc atâtea treburi împotriva cărora socotesc că e bine să se miște, cum oare nu găsesc și din acestea care strică mintea și spurcă sufletele?

Arhim. SCRIBAN.

Ș T I R I

Fondul bisericesc din Bucovina. — La sfârșitul lui Noemvrie a. c., s'a ținut adunarea eparhială din Bucovina în Cernăuți. În ziua a treia a ei, la 3 Noemvrie, s'a discutat despre școalele confesionale și despre buget. D. Dr. *V. Marcu* a spus că bugetul se află în spor, pentrucă el era în 1925 de 180 de milioane, pe când în 1930 este de 330 de milioane. În 1925, pentru eparhie se dădeau 57 de milioane, iar în 1930 sunt prevăzute 127 de milioane.

Biserica studentească. — E un semn al timpului că studenții au cerut să aibă o biserică a lor. În congresul pe care l-au avut de curând la Craiova, au arătat interes către religiune și au cerut să aibă o biserică în care în deosebi să se poarte grijă de sufletele lor. O astfel de biserică li s'a și pus la îndemână în București, care este biserica Sf. Anton din Piața de Flori. Faptul acesta s'a și sărbătorit în acea biserică în ziua de 10 Decembrie 1929, printr'o slujbă săvârșită cu acel prilej, la care a predicat Prea Sf. Sa Arhiepiscopul *Titu Târgovișteanu*. A fost de față și d. *N. Iorga*, rectorul universității din București, care și-a arătat bucuria că studenții își îndreaptă sufletele către locașul de înălțare și viață românească, ceiace totdeauna a fost Biserica.

Prefaceri în statul parohiilor. — Prin hotărârea Onoratului Ministeriu al Cultelor no. 42890, din 25 Oct. 1929, a fost recunoscută, cu începere dela 1 Noembrie 1929, înființarea Parohiei *Pantelimonul-de-Jos*, cu hramul *Sfinții Arhangheli*, alcătuită din: *Pantelimonul-de-Jos*, *Toxov* și *Chirișlic*, prin dezlipire dela Parohia *Pantelimonul-de-Sus*, jud. Constanța.

BIBLIOGRAFIE

Păr. *C. Dron*, **Daruri și Adevăruri** I. București, 1929 editura ziarului „Universul”. Volum de 272 de pag., în format ca al acestei reviste. Prețul 70 de lei.

Mulți vor fi voit să aibă într'un singur mănunchi articolele de Duminică ale Părintelui Dron, prin care Sf. Sa tâlcuiește evanghelia. Vei fi pus de o parte un număr care ți-a plăcut și nu l-ai mai găsit în mulțimea hârtiilor. Iată, aici strânse toate aceste articole și încă altele. Deci cititorul poate fi împăcat.

Sub tipar: *Gheorghe Aramă*, **Omiletica Specială**, scriere pusă sub tipar, după moartea autorului, prin îngrijirea Arhiepiscopului *Scriban*. E alt volum decât *Omiletica* cunoscută a aceluiaș.

Preotul *F. Codreanu*, **HAINA DE NUNTĂ** (Predici). Arad 1929. 32 de pagini în formatul acestei reviste. Cuprinde 5 predici. Prețul 10 lei. Se cere la Librăria Diecezană din Arad.

Monahul *Petru Pavlov*, **Locașuri Sfinte din județul Prahova. Ploești**. București, 1930. Volum de 40 de pag. în formatul acestei reviste. Prețul 15 lei.

Cuprinde date despre bisericile din Ploești. Autorul are în gând să se întindă la tot județul, cartea are o prefață de Păr. *Aurel Popescu* din Ploești.

Raze de lumină, revista studenților în teologie din București. No. 5 (Noemv.-Dec. 1929). București.

A ajuns la nr. 5, de și n'am apucat să scriem de ea mai pe larg. E o revistă de toată lauda, mai pre sus de toate așteptările.

Pr. Prof. Dr. *Gh. I. Ghia*, **Atitudinea Mântuitorului față de Legea Vechiului Testament**. Contribuție la Exegeza N. Testament. Craiova. 1929, Volum de 102 pag. în formatul cărților de școală. Prețul 56 de lei.

MULȚĂMIRI

Parohia *Bradu-de-sus* din comuna cu acelaș nume din jud. Argeș. aduce vii mulțămiri bunilor creștini mai jos însemnați, care și-au dat banul lor pentru repararea bisericii numitei parohii și împodobirea ei, precum mai jos se arată:

1. Domnului *Matei Dana*, proprietar, născut în acea comună, dar locuind azi în Pitești, care a închis cu uși și ferestre tinda bisericii, cheltuind pentru aceasta suma de 16.000 de lei, 2. d-lui *Constantin Gh. Sârbu*, tot proprietar, care a cumpărat, din mijloacele sale, o cruce pentru Sf. Masă, un chivot, un sfeșnic cu 7 lumini, un antimis, un clopoțel, două candelă, o cădelniță, un miruitor și o linguriță, toate în sumă de 15 200 de lei; 3. d-lui *Ioan Stănciulescu*, învățător pensionar, pentrucă a clădit și înzestrat o sală de cor, la care a cheltuit suma de 11.000 de lei, afară de faptul că a ajutat pe Păr. Paroh la repararea Bisericii.

Slujind ca pilde și altor creștini pentru fapta lor și mărturisindu-și toate mulțămirile sale, în numele enoriașilor, Păr. Paroh *Marin D. Dinu* rostește și către Dumnezeu rugăciunea ca să le dăruiască însutit peste dania lor!

Comitetul de clădire al bisericii din *Răpciuni*, comuna *Ceahlău*, jud. Neamțu aduce vii mulțămiri domnilor *Gh. Măcărescu*, deputat, și *Gh. Isăcescu*, prefectul județului Neamțu, care a dăruit acelui comitet, pentru isprăvirea bisericii din Răpciuni, suma de 100.000 de lei. Dumnezeu să le ție în seamă frumoasa faptă și să-i însoțească cu toate apărările Sale!

Sf. Episcopie a *Constanței* aduce vii mulțămiri creștinilor mai jos însemnați, care au dăruit sume de bani pentru clădirea bisericii din *Perieți-Ialomîța*: după cum se arată în cele ce urmează:

1. D-lui *Gheorghe Georgescu-Fuerea* din Slobozia-Ialomîța, scare a dăruit suma de 950,000 de lei; 2. d-lui *Procop Constantinescu* din Perieți, pentru suma de 50,000 de lei; 3. Părintelui *Al. Alexandrescu* din Perieți, pentru 50,000 de lei; 4. d-lui *Ioan Tătulescu* și soției sale *Elena* din București, pentru

26,000 de lei; 5. Prefectura județului Ialomița — 180,000 de lei; 6. d-rei *Lelia Stoianovici* din București — 10,000 de lei; 7. d-lui *Petre Chiriacescu* din Perieți — 10,000 de lei; 8. d-lui *N. Poenaru Iatan* din București — 10,000 de lei; 9. d-lui *Vișan* și doamnei *Elena Parota* din Slobozia, Ialomița — 30,000 de lei; 10. d-lui *Constantin* și soției sale *Clemența Bucovineanu* din Slobozia, Ialomița — 10,000 de lei; 11. d-lui *Alexandru I. Gh. Rotaru* din Perieți epitrop și stăruitor membru în consiliul parohial — 6,500 de lei; 12. *Gh. P. Bazac* din Perieți — 7,000 de lei; 13. *Al. Stroe* din Perieți, epitrop mult osârduitor — 1,500 de lei; 14. *Ioan Gh. Vetu*, învățător în Perieți și sprijinitor de seamă al clădirii — 4,000 de lei; 15. locuitorii din Perieți după impunerea care li s'a făcut de comitetul zidirii, cu suma de 1 — 6,000 (ce-o fi această sumă noi nu știm, dar așa ni s'a scris).

Dumnezeu să-i încarce pe toți de toate îndurările Sale!

A. S.

POȘTA REDACȚIEI

Sfinției Sale Părintelui Econom I. Bejan din Moscu, Covurlui. Avem la redacție art. Sfinției Voastre „Sărbătorirea Prea Cucernicului Econom *Ștefan Ionescu* din Galați“, dar nu-l putem tipări, fiindcă Sf. Voastră, în loc de a scrie în el ce spuneți în titlu, scrieți altceva. Scrieți lucruri prea personale din legăturile Sfinției Voastre cu Părintele Șt. Ionescu, cu Păr. *Costin*, cu Păr. *Tihan* și alții.* În loc de asta, trebuia să scrieți mai amănunțit despre însăși sărbătorirea Părintelui Ionescu, despre cuvântările rostite atunci, și puteați anina și o biografie a Sfinției Sale. Dar chiar și în ce ați scris din trecutul Părintelui St. Ionescu, nu sunteți în totul exact. E adevărat că Mitropolitul Partenie a chemat pe Păr. Ionescu la Mitropolia dela Iași, și Sf. Sa n'a vrut? Eu știu altfel. Știu că în 1904, când am înfățișat cererea mea pentru călugărie la Mitropolia Moldovei, sub Mitropolitul Partenie, director la Mitropolie, căruia i-am dat cererea, era însuși Păr. Ionescu, iar apoi dela Iași Păr. Ionescu a venit înapoi la Galați. Atunci cum rămâne că u'a vrut să se ducă la Iași?

Dar pe Episcopul Sfinției Voastre de ce-l numiți *Cozma Petrescu*? Nu-l cheamă *Cozma Petrovici*? Și era o greșală dacă scriați numai Episcopul Cozma, fără *Petrescu* ori *Petrovici*? Că doar Episcopii așa se numesc, nu ca oricare *Gheorghe Vasile* dela percepție.

Noi vom lua datele despre sărbătorirea Părintelui Econ. St. Ionescu și le vom tipări la știri, iar art. nu-l mai tipărim.

Arhim. SCRIBAN.

Icoane mari foi volante mărimea 28/40
2002-9859 lei exemplarul.

Maica Domnului, Mântuitorul (Iisus Hristos),
Invierea Domnului, Sf. Treime, Sf. Ecaterina,
Sf. împărați, Sf. Apostoli, Sf. Nicolae, Sf. Trei
Ierarhi, S. Dumitru, Sf. Spiridon, Sf. Ioan Bo-
tezătorul, Sf. Voevozi, Sf. Paraschiva, Sf.
Gheorghe, Botezul Domnului, Buna Vestire,
Adormirea Maicii Domnului.

Icoane mijlocii, foi volante mărimea 19/28
5 lei exemplarul.

Sf. Gheorghe, Sfinții împărați, Maica Dom-
nului, Cuvioasa Paraschiva, Iisus Hristos, Sf.
Ioan Botezătorul, Invierea Domnului, Sfinții
Apostoli, Sf. Ecaterina, Sf. Trei Ierarhi, Buna
Vestire, Botezul Domnului, Sfântul Dumitru,
Sfinții Voevozi, Sfântul Nicolae, Adormirea
Maicii Domnului, Sf. Spiridon și Sf. Treime.

*O serie de icoane prăznicare (12 bucăți pictate
pe lemn, mărimea 35/24, lei 2000.*

O singură icoană lei 700.

Cei patru Evangheliști imprimăți pe satin
pentru sfințiri de biserici (seria) prețul lei 100.

Icoane mijlocii aplicate pe carton mărimea
15/23, 15 lei exemplarul.

Sfântul Gheorghe, Invierea Domnului, Maica
Domnului, Sfântul Dumitru, Sf. Nicolae, Sfinții

Impărați, Sf. Apostoli, Sf. Voevozi, Sfinții
Trei Ierarhi, Iisus Hristos, Sf. Ioan Botezătorul,
Sf. Ecaterina, Sf. Paraschiva, Buna Vestire,
Botezul Domnului, Adormirea Maicii Dom-
nului, Sf. Spiridon și Sf. Treime.

Icoane mari, aplicate pe carton mărimea
23/35 30 lei exemplarul.

Maica Domnului, Iisus Hristos, Invierea
Domnului, Buna Vestire, Botezul Domnului,
Sfânta Treime, Sf. Ecaterina, Sf. împărați, Sf.
Apostoli, Sf. Nicolae, Sf. Gheorghe, Sf. Trei
Ierarhi, Sf. Dumitru, Sf. Ioan Botezătorul, Sf.
Voevozi, Adormirea Maicii Domnului, Sf.
Spiridon și Sf. Paraschiva.

Cărți poștale cu iconițe în culori, a 2 lei
bucata.

1) Sf. Gheorghe, 2) Sf. Mihail, 3) Sf. Teodor
Tiron, 4) Sf. Teodor Stratilat, 5) Sf. Nistor,
6) Sf. Mercurie, 7) Buna-Vestire, 8) Botezul
Domnului, 9) Adormirea Maicii Domnului
10) Sf. Pantelimon, 11) Maica Domnului, 12)
Mântuitorul (Iisus Hristos), 13) Invierea Dom-
nului, 14) Sf. Treime, 15) Sf. Ecaterina, 16)
Sf. împărați, 17) Sf. Apostoli, 18) Sf. Nicolae,
19) Sf. Trei Ierarhi, 20) Sf. Dumitru, 21) Sf.
Spiridon, 22) Sf. Voevozi, 23) Sf. Paraschiva:
24) Sf. Ioan Botezătorul.

Iconițe Cărți poștale aplicate pe carton Lei 6.

Cărți de ritual legate în piele și pânză, pânză peste tot și pânză și hârtie

	Piele și pânză		Pânză peste tot		Pânză și hârtie	
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
1. Arhiraticonul . . .	300,—		225,—		—,—	
2. Aghiazmatarul . . .	410,—		350,—		300,—	
3. Apostolul . . .	770,—		680,—		650,—	
4. Cartea de Tedeum	153,—		115,—		100,—	
5. Cartea de rugăciuni p. tot Românul . . .	—,—		80,—		—,—	
6. Catavasierul . . .	200,—		175,—		150,—	
7. Ceaslovul mic . . .	250,—		220,—		200,—	
8. Dumnezeștile li- turghii	310,—		280,—		250,—	
9. Evhologiu	710,—		650,—		590,—	
10. Evanghelia	820,—		—,—		—,—	
11. " în piele peste tot lei					1300,—	
12. Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur	165,—		140,—		110,—	
13. Istoria Bisericească de Eusebiu Popovici Vol. I.	225,—		200,—		—,—	
Idem " II.	250,—		225,—		—,—	
Idem " III.	220,—		195,—		—,—	
Idem " IV.	300,—		—,—		—,—	
14. Mineiul pe luna Ianuarie .	560,—		510,—		460,—	
15. Mineiul pe luna Februarie.	560,—		510,—		460,—	
16. Mineiul pe luna Aprilie .	535,—		485,—		435,—	
17. Mineiul pe luna Mai . . .	560,—		510,—		460,—	
18. Mineiul pe luna Iunie . .	560,—		510,—		460,—	
19. Mineiul pe luna Iulie . .	590,—		540,—		490,—	
20. Mineiul pe luna August . .	610,—		560,—		510,—	
21. Mineiul pe luna Septembrie	560,—		510,—		460,—	
22. Mineiul pe luna Octombrie	560,—		510,—		460,—	
23. Mineiul pe luna Noiembrie	610,—		560,—		510,—	
24. Mineiul pe luna Decembrie	610,—		560,—		510,—	
25. Noul Testament, Editura Inst. Biblic ortodox român, tradus de Păr. Grigorie (Gala Galaction)	—,—		100,—		—,—	
26. Octoihul mare	770,—		680,—		650,—	
27. Paraclisul sf. D-tru	138,—		100,—		80,—	
28. Penticostarul	620,—		530,—		430,—	
29. Prohodul Domnului	138,—		100,—		80,—	
30. Psaltirea	200,—		220,—		190,—	
31. Panihida	138,—		100,—		80,—	
32. Rânduiala Ridicării Panighiei	138,—		100,—		80,—	
33. Slujba sfințirii Stea- gului unei Corporații	90,—		80,—		66,—	
34. Rând. Sf. Steagului unei școli	90,—		80,—		66,—	
35. Sluj. Sf. Bisericii	190,—		160,—		130,—	
36. " Invierii	190,—		160,—		130,—	
37. Tipicul Bisericesc	250,—		200,—		150,—	

Instrucțiuni de comandă: Orice comandă va fi însoțită de un aconto, urmând ca restul împreună cu speșele de transport să se încaseze prin ramburs.

LIBRARII ȘI ORICE REVÂNZĂTORI SUNT OBLIGAȚI A VINDE CĂRȚILE CU PREȚURILE DIN ACEST CATALOG

